

MAGYARORSZÁG

2005

KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL, 2006

MAGYARORSZÁG
2005

KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL

MAGYARORSZÁG
2005

Budapest, 2006

© Központi Statisztikai Hivatal, 2006
ISSN 1416-2768

Felelős kiadó: Dr. Pukli Péter

Regisztrar Kiadó és Nyomda Kft.

Tartalom

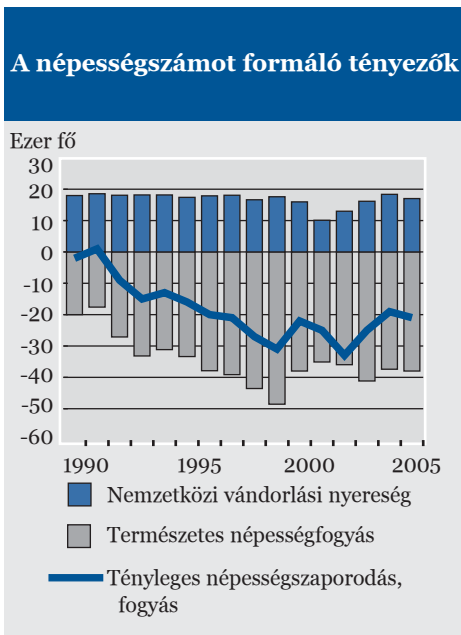
Népesedés	7
Néesség	7
Népesedési folyamatok	9
Belföldi és nemzetközi vándorlás	12
Oktatás, tudomány	13
Iskolázottság, képzettség, oktatás	13
Kutatás, fejlesztés, innováció	15
Foglalkoztatottság, munkanélküliség	19
Jövedelem, fogyasztás	23
Keresetek	23
Társadalmi jövedelem	24
Jövedelemegyenlőtlenség, szegénység ..	26
A háztartások pénzügyi vagyona	27
Fogyasztás	30
Életkörülmények	33
Lakás	33
A környezet állapota és védelme	35
Egészségügy	38
Szociális gondoskodás	40
Könyv, kultúra, szórakozás	42
Jog- és közbiztonság	44
Országgyűlési választások, 2006	47
Gazdasági fejlődés, fejlettségi szint	49
Nemzetközi gazdasági környezet, gazdasági növekedés	49
A bruttó nemzeti jövedelem (GNI)	52
Tulajdonviszonyok a gazdaságban	54
A gazdaság ágazati szerkezete	55
Gazdasági fejlettség	56
A GDP területi alakulása	57
Beruházás	59
Külföldi működőtőke-befektetések	60

Gazdasági egyensúly	.63
Fizetési mérleg, külföldi adósságállomány	.63
Külkereskedelem	.65
Államháztartás és alrendszerei	.69
Áralakulás	.73
Termelői és beruházási árak	.73
Külkereskedelmi árak	.74
Fogyasztói árak	.75
Energia	.77
A főbb ágazatok teljesítménye	.79
Mezőgazdaság	.79
Ipar, építőipar	.81
Szállítás, távközlés, informatika	.85
Kiskereskedelem	.88
Turizmus, vendéglátás	.90
Ábrák jegyzéke	.94
Táblák jegyzéke	.96

Népesedés

Népeség

Magyarország népessége 2006. január 1-jén 10 millió 77 ezer fő volt. A népességszám változását hosszabb ideje a természetes fogyás és a nemzetközi vándorlási nyereség egyenlege határozza meg. Ezek következtében az elmúlt év folyamán a népesség száma 21 ezerrel csökkent, kissé nagyobb mértékben, mint az előző évben, de kevésbé, mint az előző öt év átlagában.

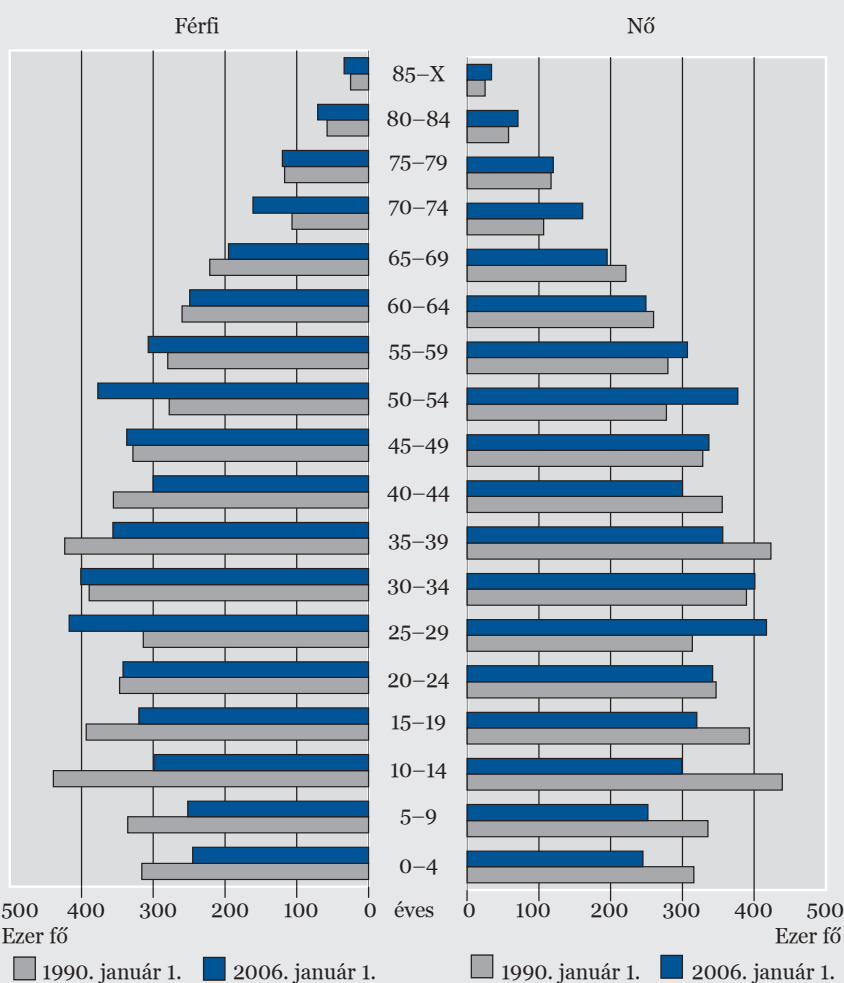
Ezer férfira az 1990. évi 1081-gyel szemben 1107 nő jutott, ugyanannyi, mint egy évvel korábban. A népsűrűség, az egy négyzetkilométerre jutó lakosok száma 108,3-re csökkent.

A népesség **korösszetételét** leíró korfa öregedő népességgé, ahol a 35 éves korig meglévő férfitöbbség a 35–39 évesek között kiegyenlítődik, és 40 év felett – az eltérő életesélyekkel összefüggésben – növekvő nőtöbbségbe megy át. A nők több mint fele, a férfiak 45%-a 40 éves vagy idősebb. A gyermekkorúak népességen belüli arányát (15,4%) 2005-ben első ízben haladta meg a 65 éves és idősebbeké (15,6%).

Folytatódott az **együttélési formák** változása. Csökkent a házások aránya, nőtt az egyedülállóké és az elváltaké. A házasságban élők a 15 éves és idősebb népesség felét sem teszik ki. A nem házasságban élők közül a férfiak között az egyedülállók, a nőknél az özvegyek és az elváltak aránya magasabb.

A mikrocenzus időpontjában – 2005. április 1-jén – a háztartások száma meghaladta a 4 milliót, és 139 ezerrel volt több a 2001. évinél. A családháztartások száma fogyott, a nem család-, ezen belül az egyszemélyes háztartásoké emelkedett. Míg 1990-ben minden negyedik, addig 2005-ben minden harmadik háztartás volt egytagú, ami azt jelenti, hogy minden nyolcadik-kilencedik férfi vagy nő egyedül él. Az egyszemélyes háztartások számának változása összefügg az egyedülálló idősök és fiatalok számának növekedésével. A családok száma csökkent. Bár a családok döntő többsége változatlanul házasságon alapul, a családok kisebb része áll házaspárokból, mint korábban, miközben megnőtt az élettársi kapcsolatban élők aránya. Jelenleg csaknem minden hetedik együttélés minősül élettársi kapcsolatnak.

A népesség nem és kor szerint

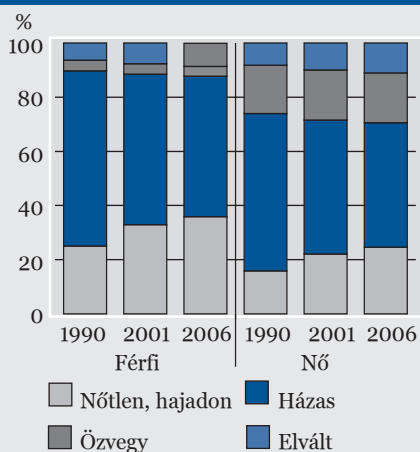

A családokban mintegy 3 millió gyermek él, akik 69%-a fiatalabb 20 évesnél. A gyermekek száma – az alacsony születésszámmal összefüggésben – folyamatosan fogy, ezen belül is jelentős a fiatalabbak létszámcsökkenése. A gyermek nélkül élő családok

aránya 1990 és 2001 között csökkent, azóta nő, és 2005-ben meghaladta a tizenöt évvel korábbit. Az egy, illetve a három vagy több gyermekkel élő családok aránya folyamatosan nőtt, a két gyermeket nevelőké csökkent.

A felnőtt lakosság családi állapot szerinti megoszlása

A házaspárok 2005 év elején 1 millió 122 ezer 15 évesnél fiatalabb gyermeket neveltek, az egyedülálló szülők – ahol 87%-ban a családfő az anya – 225 ezret, az élettársi kapcsolatokban élők 199 ezret. A száz, gyermekes családra jutó 15 év alatti gyermekek száma az 1990. évi 106-ról 2001-ben 87-re, majd 84-re csökkent. A csökkenés a gyermeküket egyedül nevelők és a házaspárok esetében volt jelentős, az élettársaknál lényegében nem változott.

Népesedési folyamatok

A **házasságkötések** száma alapvetően csökken, az ezredfordulós szintet egyetlen évben sem érte el. 2005-ben 44 100 pár kötött házasságot, 0,7 százalékkal, 300-zal több az egy évvel korábbinál. Az első házasságkötések száma ismét nőtt. A tizenévesek házasságkötései csaknem megszűntek: a korosztályból ezer hajadon közül 1990-ben 51, 1995-ben 27, 2005-ben 5–6 kötött házasságot. Ezenkívül jelentős a visszaesés a húszas éveik elején járó fiatal nők esetében is. Tíz évvel azelőtt pedig ebben az életkorban volt a leggyakoribb a házasságkötés, ami az eltelt időszak alatt a húszas évek második felére tolódott. A házasságkötések számának emelkedése kizárólag a házasságra lépők „érettebb” korosztályai-ban, főleg a 30–39 évesek körében ment végbe.

A **válások** számában nem történt érdemi változás, 2005-ben mintegy 24 700 házasságot bontottak fel a bíróságok, lényegében ugyanannyit, mint egy évvel korábban. Mivel a házasságokat később kötik meg, értelemszerűen a válás is későbbi életkorra tevődik át. Leggyakoribb a válás – bár intenzitása az elmúlt néhány évben csökkent – továbbra is a 20–29 évesek között, és emelkedő irányzatú a 30

Háztartás, család

Megnevezés	1990	2001	2005	
	év elején			
Családháztartások száma, ezer	2 793	2 739	2 733	
Nem családháztartások száma, ezer	1 097	1 124	1 269	
ebből egyszemélyes háztartás	946	1 014	1 163	
Magánháztartások összesen, ezer	3 890	3 863	4 002	
Családok száma, ezer	2 896	2 869	2 849	
Családok összetétele, %				
házaspárok	80,1	74,1	71,0	
élettársi kapcsolatok	4,3	9,5	12,2	
egy szülő gyermekkel	15,5	16,5	16,8	
Családok a gyermekek száma szerint, %				
gyermek nélküliek	34,3	33,9	35,4	
egy	} gyermekeket nevelő	32,9	34,3	34,4
két		26,3	24,3	22,6
három és több		6,5	7,4	7,6
Száz családra jutó gyermek		107	108	105

évesnél idősebb házaspárknél. Változatlanul jóval több házasság szűnik meg özvegyülés és válás miatt (76 800), mint amennyi létrejön.

Az elmúlt öt év legmagasabb **születésszáma** volt a 2005. évi, amikor 97 500 gyermek született, 2400-zal több, mint 2004-ben, és lényegében ugyanannyi, mint az ezredfordulón. Az élveszületések száma két hónap kivételével valamennyiben meghaladta az előző évit. A folyamatok változásában az elmúlt években számos, demográfiai adottságokkal összefüggő, valamint a gazdasági-társadalmi átalakulásokból adódó tényező játszott szerepet. A születésszám alakulására jelentősen hatott a tanulási idő meghosszabbodása, a későbbi önállósulás, valamint az együttélési formák elfogadottságának változása. A tizenévesek és a korábban legtermékenyebb 20–24 éves nők termékenysége 2005-ben tovább csökkent, a 25–29 éveseké ismét emelkedett, és a 30 évesnél idősebbeké dinamikusan nőtt. A születésszám újbóli emelkedése az érettebb korú, magasabb iskolai végzettségű és többnyire gyermektelen nőktől származott, akik nagyobb számban az első gyermeküket hozták világra.

Folytatódott a szülő nők között a nem házas családi állapotúak számának növekedése. A 2005-ben született gyermekek 35%-a, 2000-ben 29%-a házasságon kívül jött világra.

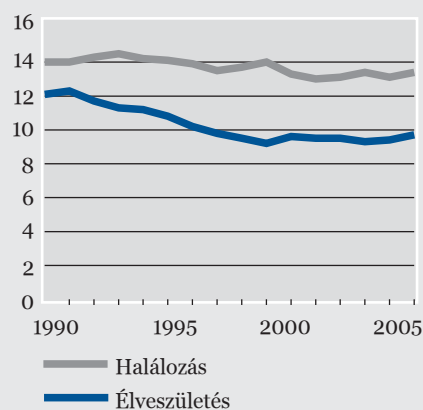
Az élveszületettek között a koraszülöttek aránya hosszabb távon csökken, 2005-ben 8,2% volt.

A **termékenység** színvonala az előző évhez képest javult. Száz nő élete során – a 2005. évi termékenységi viszonyok feltételezésével – 132 gyermeket hozna világra az előző évi 128-cal szemben. A népesség egyszerű reprodukcióját biztosító érték 210.

A **művi vetélések** száma – bár nemzetközi összehasonlításban még mindig magas – az elmúlt másfél évtizedben csökkenő irányzatú. 2005-ben 50 500 műtétet hajtottak végre, 3,8%-kal, mintegy 2000-rel kevesebbet a 2004. évinél. Az érték a kilencvenes évek elejének 56%-a, és 8700-zal alacsonyabb, mint az ezredfordulón. Száz élveszületésre közel 52 művi vetelés jutott.

A **halálozások** száma 135 500 volt, csaknem 3000-rel magasabb, mint a 2004-es, a több mint két évtizede legalacsonyabb érték. Az elmúlt évek alapvetően javuló irányzata megtorpanni látszik. Az emelkedésben nagy szerepe volt a tavaszi hónapok kiugró halálozásának, de az év háromnegyedében többen haltak meg, mint 2004 megfelelő időszakában. A többlethalálozás főleg az idősebb lakosságot érintette, számarányuknak megfelelően főként az idősebb nőket. Figyelemre méltó azonban a középkorú (45–49 éves) férfiak halálozásának emelkedése is.

Ezer lakosra jutó élveszületés és halálozás

A **csecsemőhalálozás** hosszabb távon csökken, és értéke 2005-ben az eddigi legalacsonyabb, 6,3 ezrelék volt. Az arányszám mindkét nem esetében csökkent, de a javulás a leányoknál jelentősebb. 2005-ben ezer újszülött leánygyermek közül valamivel több mint 5, a fiúgyermekek közül 7 hunyt el egyéves kora előtt. A magzati veszteségek közül a terhességmegszakítások és a halvaszületések száma változatlanul csökken, a spontán vetéléseké emelkedő irányzatú.

A születések és a halálozások egyenlegeként a népesség **természetes fogyása** immár negyedszázados folyamat, amelyet egy ideje részben ellentételez a nemzetközi vándorlásból származó nyereség, így a népesség **tényleges fogyása** ennél alacsonyabb.

A halálozások száma 2005-ben 38 ezerrel haladta meg a születéseket, ami némi gyorsulást jelez az előző évhez képest (1,7%). A 17 ezer főt kitevő nemzetközi vándorlási nyereség kissé csökkent, 45%-ban fedezte a természetes népességfogyást.

A hazánkban az évtizedek alatt kialakult demográfiai helyzet sok vonatkozásban rokon a fejlett európai országokban megfigyelhető népesedési jelenségekkel, de néhány jellemzője természetszerűleg a közép- és kelet-európai mutatókhoz áll közelebb. A magyar élveszületési arány megközelíti az uniós tagországokét, és a környezetünkhöz képest is közepes, a halálozási ráta azonban Bulgária és Lettország után a harmadik legmagasabb.

A természetes népességfogyás környezetünkben – Szlovákia kivételével – általános, de mindössze fél ezrelék vagy az alatti Lengyelországban, Csehországban és Szlovéniában. A nemzetközi vándorlásból adódó népességnyeresség a térségben Szlovéniában, Csehországban és Horvátországban a legnagyobb, amit Magyarország követ, másutt a népesség elvándorlása figyelhető meg.

A természetes népességfogyás környezetünkben – Szlovákia kivételével – általános, de mindössze fél ezrelék vagy az alatti Lengyelországban, Csehországban és Szlovéniában. A nemzetközi vándorlásból adódó népességnyeresség a térségben Szlovéniában, Csehországban és Horvátországban a legnagyobb, amit Magyarország követ, másutt a népesség elvándorlása figyelhető meg.

Ezer lakosra jutó főbb népesedési arányszámok, 2005

Ország	Élveszületés	Halálozás	Természetes szaporodás (fogyás)	Nettó migráció	Tényleges növekedés (csökkenés)
EU-25	10,5	9,7	0,7	3,7	4,4
Csehország	10,0	10,5	-0,5	3,5	2,9
Észtország	10,6	13,1	-2,5	-0,3	-2,8
Lengyelország	9,4	9,7	-0,3	-0,3	-0,7
Lettország	9,3	14,2	-4,9	-0,5	-5,4
Litvánia	8,9	12,9	-4,0	-3,0	-7,0
Magyarország	9,7	13,4	-3,8	1,7	-2,1
Szlovákia	10,0	9,8	0,2	0,8	0,9
Szlovénia	8,8	9,2	-0,5	3,6	3,1
Bulgária	9,0	14,6	-5,6	-1,8	-7,4
Horvátország	9,4	11,1	-1,7	2,6	0,9
Románia	10,2	12,3	-2,1	-0,5	-2,5

Belföldi és nemzetközi vándorlás

A halálozások száma az ország valamennyi régiójában meghaladja a születéseket. A természetes fogyást azonban területenként a belföldi és a nemzetközi vándorlás egyenlege jelentősen módosítja. A kilencvenes évek közepének hullámvölgye után lassan, de folyamatosan emelkedett a **belföldi vándorlások** száma, némi stagnálás után 2005-ben valamelyest emelkedett, ezen belül az állandó vándorlásoké 1%-kal mérséklődött, az ideigleneseké közel 3%-kal nőtt. Az országon belüli népességmozgás egyik meghatározója a Budapestről – főleg az agglomeráció településeibe – való elvándorlás. A folyamat másik oldala Pest megye népességének rendkívül gyors növekedése. Ebben a megyében többen laknak, mint bármely dunántúli régióban, és a belföldi vándorlási nyeresége (14 300 fő) többszöröse a budapesti vándorlási veszteségnek. A főváros helyzete annyiban sajátos, hogy a természetes fogyás mellett – bár ennek üteme az elmúlt évek során számottevően mérséklődött – jelentős az elvándorlás is. 2005-ben pozitív a belföldi vándorlási egyenlege Nyugat- és Közép-Dunántúlnak, ezen belül a legvonzóbb Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom és Fejér megye. Tovább gyengült Észak-Magyarország és Észak-Alföld népességmegtartó ereje, 4–4 ezer fős belföldi vándorlási veszteségük volt. A legnagyobb belföldi vándorlási veszteséget Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Jász-Nagykun-Szolnok megye szenvedte el.

A **nemzetközi vándorlás** módosítja, árnyalja a kialakult képet. Iránya azonban nem annyira koncentrált, mint a belföldi.

Egyenlege 2005-ben az ország valamennyi régiójában pozitív, ezen belül kiemelkedő Közép-Magyarországon, ahol a főváros mellett figyelmet érdemel Pest megye növekvő pozitív egyenlege. Ebben a megyében a nemzetközi vándorlásból nagyobb volt 2005-ben a nyereség (3100 fő), mint a három dunántúli régióban együtvéve (2200 fő). Mindennek eredményeként Közép-Magyarország népessége a múlt év folyamán ténylegesen több mint 12 ezerrel nőtt, miközben az ország többi részéé úgy csökkent 33 ezerrel, hogy Győr-Moson-Sopron kivételével minden megye népessége kevesebb lett.

A Magyarországon **érvényes engedéllyel huzamosan tartózkodó külföldiek** száma 2006. január 1-jén mintegy 155 000 fő volt, 9 százalékkal, 12 800 fővel több az egy évvel korábbinál. Döntő hányaduk Európából, ezen belül Romániából, Ukrajnából, a volt Jugoszlávia utód-államaiból, illetve az EU-tagországok közül Németországból érkezett. A bevándorlók között legjelentősebb a 25–49 évesek aránya (a férfiaknál 58%, a nőknél 53%).

Magyar állampolgárságot 2002–2004 között 14 062 fő kapott. Az állampolgárságért folyamodók közel kétharmada korábban román, 10–10%-a szerbiai, illetve ukrán állampolgár volt. Az elmúlt három évben az állampolgárságot kaptak többsége nő (54–56%). Az új állampolgárok több mint harmada fiatal, csaknem fele középkorú (30–59 éves), a többiek az idősebb generáció tagjai. A városokban letelepedők aránya csökkent, a községekben nőtt. Közükben legnagyobb a közép-magyarországi régió, és legkisebb a dél-dunántúli és az észak-magyarországi régió vonzása.

Oktatás, tudomány

Iskolázottság, képzettség, oktatás

2005-ben Magyarországon a fiatalok (20–24 évesek) 83%-ának volt legalább középfokú végzettsége, ugyanez az arány a 25–64 évesek körében 76%. Felsőfokú végzettséggel ez utóbbiak 15%-a rendelkezik.

A javulás ellenére továbbra is magas, 24% azon felnőttek (25–64 évesek) aránya Magyarországon, akik kizárólag az általános iskola 8 évfolyamát végezték el. Évente 5–6 ezer fiatal továbbra sem fejezi be az általános iskolát 16 éves koráig, ez az egyre csökkenő létszámú korosztálynak már 5%-át jelenti. Ezeknek a fiataloknak az elhelyezkedési esélye a legrosszabb, többségük tartósan kiszorul a munkaerőpiacról.

Az iskolai végzettség, a szakképzettség leginkább magától értetődő hasznosulása a

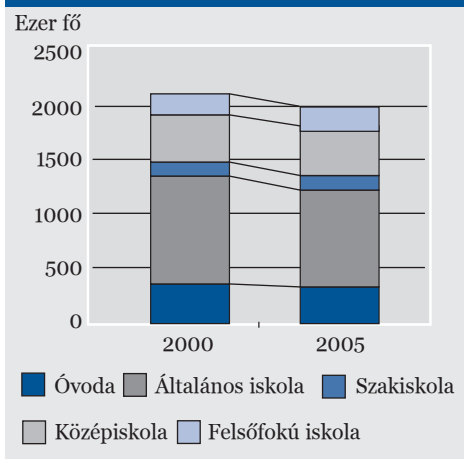
munkaerőpiacon való érvényesülés, a jó foglalkoztatási pozíció és kereset. Általánosságban az iskolai végzettség szintjének növekedésével a munkaerő-piaci részvétel mértéke is növekszik, illetve a képzettség hiánya természetes módon vezethet a munkaerő-piaci és ezen keresztül a széles értelemben vett társadalmi kirekesztődéshez.

Az óvodai nevelésben és a nappali rendszerű iskolai oktatásban a 2005/2006. tanévben Magyarországon 1 millió 990 ezer gyermek és fiatal – az érintett (3–22 éves) korosztály 87%-a – vesz részt. Ez számszerűen csaknem 300 ezerrel kevesebb, mint az 1999/2000-es tanévben, arányát tekintve pedig 10 százalékponttal magasabb.

A tanulók száma oktatási szintenként és iskolatípusonként eltérően alakul. Az óvodába beiratkozottak száma – a 3–5 éves korosztály létszámának növekedéséből adódóan – 1995 óta először kismértékben emelkedett, jelen tanévben 327 ezer gyermek jár óvodába, mintegy 600 fővel több, mint 2004/2005-ben. Idén több mint 5300 fogyatékos gyermek részesül óvodai nevelésben, az oktatáspolitikai célkitűzéseknek megfelelően 73%-uk integrált formában.

Az **általános iskolai** tanulói létszám – a népesedés tendenciáiból következően – jelentősen csökkent: a nappali oktatásban 859 ezren tanulnak, 28 ezerrel kevesebben az egy évvel korábbi létszámnál. Ezen belül a fogyatékos gyermekeket oktató általános iskolák, osztályok tanulóinak száma, valamint az integrált oktatásban részt vevőké 61 ezer fő. A napközis ellátást a tanulók 41%-a veszi igénybe, mind a nap-

Az iskolarendszerű oktatásban nappali tagozaton részt vevők száma

közis, mind az iskolai étkezésben részesülők aránya (64%) emelkedett tavaly óta. 2005-ben csaknem 120 ezer nyolcadikos végzett, akiknek szinte mindegyike folytatta tanulmányait valamilyen középfokú oktatási intézményben.

Kismértékben ismét emelkedett a **középfokú oktatás** nappali rendszerű képzéseiben részt vevő tanulók száma: a 2005/2006. tanévben 572 ezer volt a beiratkozott tanulók száma. A beiratkozottak 23%-a érettségit nem adó szakiskolákban, 43%-a szakközépiskolákban és 34%-a gimnáziumokban tanul.

A 2005/2006. tanévben a szakmai képzést nyújtó intézmények (szakiskolák, szakközépiskolák) szakképző évfolyamain tanulók száma a nappali oktatásban 130 ezer fő, valamivel kevesebb, mint egy évvel korábban.

A nappali képzésben érettségit szerettek száma 2005-ben elérte a 77 ezer főt, a tanulók nagyjából fele-fele arányban gimnáziumban, illetve szakközépiskolában érettségiztek. Ugyanebben az évben 26 ezren szakiskolában és 27 ezren szakközépiskolában tettek sikeresen szakmai vizsgát.

A **felsőoktatásba** 2005-ben a jelentkezők 58%-a, 53 ezer fő került be. Az első helyen megjelölt szakoknál továbbra is a közgazdasági, jogi és pszichológiai egyetemi szakok vezettek, a főiskolákon pedig az idegenforgalmi és szálloda, a gazdálkodási és a kommunikáció szakok voltak a legnépszerűbbek. A korábbi évekhez hasonlóan az átlagosnál nagyobb volt a túljelentkezés a rendvédelmi, a katonai, a művészeti, a testkulturális és a jogi szakcsoportokra.

A felsőoktatási intézmények nappali tagozatán a 2005/2006. tanévben 231 ezer fiatal iratkozott be a különböző szintű

képzésekre. Felsőfokú alapképzésben 11 ezren, egyetemi, főiskolai alapképzésben 207 ezren tanulnak. Ezen túlmenően 8300 hallgató felsőfokú szakképzésben, további 5900 fő szakirányú továbbképzésben, illetve PhD-, DLA-képzésben vesz részt.

Az alap- és középfokú oktatással szemben, amely nagyrészt kötelező és ingyenes szolgáltatás, a felsőoktatás a hallgatók számára is meglehetősen forrásigényes: a választási lehetőségek között egyre nagyobb arányban találhatók a költségtérítéses képzési formák. Míg a nappali tagozatosok 80%-ának (egyre csökkenő hányadának) képzését az állam finanszírozza, a távoktatásban csak az önköltséges változat létezik.

A közoktatási intézményekben foglalkoztatott főfoglalkozású **pedagógusok** száma a vizsgált tanévben 165 ezer fő, ami fél százalékos csökkenést jelent az előző évihez képest. A felsőoktatásban tanító 23 ezer oktató közül 16 700 fő teljes munkaidőben, 2 ezer részmunkaidőben és 4 ezer fő megbízással foglalkoztatott.

A fiatalok oktatásban való részvételének közel teljes körűvé válásával az **esti és a levelező oktatás** szerepe az alapfokú oktatásban fokozatosan szűkül, a középiskolákban pedig a kiegészítő képzés felé tolódik el. A jelen tanévben az általános iskolai felnőttoktatásban 2500 fő, a középfokú oktatásban pedig 94 ezer fő tanul, ami az előző tanévhez képest kismértékű csökkenést jelent. 2005-ben a felnőttoktatás keretei között 12 ezren tettek sikeres érettségi vizsgát.

Az esti, a levelező és a távoktatási programok különösen a felsőfokú oktatásban terjedtek el: a hallgatók száma 2005/2006-ban 193 ezer fő (2%-kal kevesebb az előző tanévinél).

A felnőtt lakosság képzésben való részvételében nagyon jelentős különbségek

vannak az Európai Unió belül is. A 2005. évi Európai Munkaerő-felmérés standard oktatási moduljának adatai szerint a vizsgálatot megelőző négy hétben az unióban élő 25–64 éves férfiak 10, a nők csaknem 12%-a vett részt valamilyen képzésben. A skandináv országokban és Nagy-Britanniában volt kiugróan magas ez az arányszám: itt a vizsgált korcsoporthoz tartozók 25–35%-a tanult a referencia-időszakban. A frissen csatlakozott tagországokban a részvételi hajlandóság jelentősen elmarad ettől, sőt az uniós átlagtól is: a nők 6, a férfiak nem egész 5%-a vesz részt valamilyen képzésben. Magyarországon még kedvezőtlenebb a kép: 2005-ben a felvételt megelőző egy hónapban a férfiaknak mindössze 3,5, a nőknek pedig 4,8%-a vett részt valamilyen – iskolarendszerű vagy iskolarendszeren kívüli – képzésben.

Az **oktatásra fordított kiadásokat** az oktatáspolitikai elképzeléseken kívül legnagyobb mértékben a gazdaság mindenkori állapota, a fiatal korosztályok létszáma és az iskolázottság mértéke határozza meg. A tudásgazdaság követelményeként elterjedő élethosszig tartó, széles bázisú oktatás jelentős anyagi források bevonását igényli. 2004-ben az állami költségvetés oktatási kiadásai a felhalmozási kiadásokkal együtt több mint 1089 milliárd forintot tettek ki, folyó áron 16%-kal többet, mint egy évvel korábban. Az összeg 74%-át a közoktatás – óvoda, alap- és középfokú oktatás –, 20%-át pedig a felsőoktatás használta fel, 6%-ot felnőttképzésre és egyéb oktatást kiegészítő tevékenységekre fordítottak.

Kutatás, fejlesztés, innováció

2004-ben a kutatási, fejlesztési (K+F) tevékenység elmúlt évekre jellemző növe-

kedése lassult. A kutató-fejlesztő helyek száma 3%-kal volt magasabb, mint egy évvel korábban. Kutatási tevékenységgel 49 615 fő foglalkozott, 2%-kal több, mint 2003-ban. Összességében 2004-ben K+F tevékenységre 181,5 milliárd forintot fordítottak, ami az előző évhez képest folyó áron 3,3%-os emelkedésnek felel meg. A mérsékelt fejlődés nyomán a ráfordítások GDP-hez viszonyított aránya 0,95%-ról 0,89%-ra mérséklődött. Az unió tagállamaiban is csökkent ez az arány, de kevésbé, átlagosan 1,93%-ról 1,90%-ra, így lemaradásunk ebben az összehasonlításban kissé nőtt. A kép teljességéhez tartozik, hogy az EU-ra vonatkozó arányszám is elmarad az USA-ban, illetve Japánban tapasztalttól.

2004-ben az összlétszámon belül a kutatók száma lényegében változatlan maradt az előző évihez képest, a segédszemélyzeté átlagosan 2%-kal, az egyéb fizikai és nem fizikai dolgozóké viszont azt lényegesen meghaladóan (6%-kal) emelkedett. A teljes munkaidejű dolgozókra átszámított létszám ezzel szemben több mint 2%-kal lett kevesebb, oly módon, hogy míg a felsőoktatási kutatóhelyeken 3%-os volt a növekedés, addig a vállalászati kutatóhelyeken közel 7%-os, a költségvetési szektorban pedig valamivel nagyobb, mint 3%-os csökkenés mutatkozott.

A ráfordítások szektorok szerinti összetétele az előző évhez képest változott. Az államháztartási szektor súlya annak következtében csökkent, hogy a vállalkozásoknál közel 16%-kal többet, míg a költségvetési kutatóhelyeken 3%-kal, a felsőoktatásban pedig 5%-kal kevesebbet költöttek kutatásra 2004-ben. A ráfordításokon belül 83%-ról 85%-ra emelkedett a költségek részaránya a beruházások rovására, ami a költségvetési szektorban és a felsőoktatásban a beruházásokra fordított kiadások jelentős

A kutatás és fejlesztés összefoglaló adatai

Év	A kutató-fejlesztő helyek száma	A kutatók, fejlesztők tényleges létszáma	A kutatók, fejlesztők teljes munkaidejű dolgozókra átszámított létszáma ^{a)}	A kutatás, kísérleti fejlesztés ráfordításai összesen (milliárd Ft) ^{b)}	K+F ráfordítások a bruttó hazai termék százalékában
2001	2 337	45 676	22 942	140,6	0,94
2002	2 426	48 727	23 703	171,5	1,01
2003	2 470	48 681	23 311	175,8	0,95
2004	2 541	49 615	22 826	181,5	0,89

a) Teljes munkaidejű dolgozókra átszámított létszám.

b) Tartalmazza a költségvetési forrásból a megfigyelt kutató, fejlesztő helyeken kívül felhasznált összegeket, továbbá a tudományos fokozatok tiszteletdíjára, illetménykiegészítésére, ösztöndíjakra költségvetési forrásból kifizetett összegeket; a kapcsolódó tevékenységek költségei nélkül.

csökkenésének a következménye, amit a vállalkozások nem tudtak ellensúlyozni.

A K+F ráfordítások pénzügyi forrásai között 52%-os részesedésével változatlanul meghatározó az állami költségvetés, bár súlya az előző évinél kisebb. A vállalati források részesedése – átlagot meghaladó ütemű növekedésüknek köszönhetően – 37% volt, szemben a 2003. évi 31%-kal. A külföldről és az egyéb hazai forrásból származó K+F célú ráfordítások részesedése gyakorlatilag évek óta változatlan, 10, illetve 1 százalék körül mozog. Az EU tagországaiban átlagosan több mint 20 százalékponttal magasabb a vállalkozások részesedése az állami forrásokkal szemben.

2004-ben 22 600 kutatási témával, kísérleti fejlesztési feladattal foglalkoztak, közel 6%-kal többel, mint 2003-ban, ezen belül jelentősen, 21%-kal nőtt a nemzetközi

együttműködés keretében kidolgozott témák száma. A kutatási, fejlesztési tevékenységhez kapcsolódó publikációk száma emelkedett. Több könyv, könyvrészlet készült, s miközben a cikkek száma kissé kevesebb lett, a CD-n és az egyre nagyobb jelentőségű konferenciakiadványokban megjelent művek száma erőteljesen emelkedett. A szabadalmi bejelentések számának csökkenése a korábbinál gyorsabb ütemben tovább folytatódott. Míg 2003-ban közel 20%-os volt a visszaesés az előző évhez képest, 2004-ben már mintegy 45%-os.¹

A kutatási, fejlesztési tevékenység régiók szerinti egyenlőtlen eloszlása változatlanul fennmaradt, döntő része 2004-ben is a közép-magyarországi régióban, azon belül a fővárosban koncentrálódott. Budapesten működött a kutatóhelyek 44%-a, ezen belül

¹ A visszaesésnek elsősorban technikai okai vannak. 2003. január 1-jei csatlakozásunk az Európai Szabadalmi Egyezményhez lehetővé tette, hogy a külföldi bejelentők közvetetten, az európai szabadalmi bejelentésükben Magyarországot megjelölve igényelhetnek oltalmat.

A kutatás-fejlesztés fontosabb jellemzőinek régiók szerinti arányai

Régió	Kutatóhelyek száma	Összes foglalkoztatott	Ebből kutató, fejlesztő	Ráfordítások ^{a)}
		teljes munkaidejű dolgozóra átszámított létszám		
Közép-Magyarország	49,4	64,6	65,7	67,5
Közép-Dunántúl	6,2	5,3	5,3	6,3
Nyugat-Dunántúl	7,7	3,9	4,0	4,8
Dél-Dunántúl	8,9	5,4	4,9	3,3
Észak-Magyarország	5,7	4,7	4,3	2,7
Észak-Alföld	11,0	7,7	7,8	8,5
Dél-Alföld	11,1	8,4	8,0	6,9

a) A kutatáshoz, kísérleti fejlesztéshez kapcsolódó egyéb tevékenységek (szolgáltatások, termelés stb.) ráfordításai nélkül.

a költségvetési kutatóhelyek 58%-a, és itt hoz hasonlóan a régiók sorrendjében használták fel a ráfordítások 63%-át. 2003- Észak-Magyarország állt az utolsó helyen.

Foglalkoztatottság, munkanélküliség

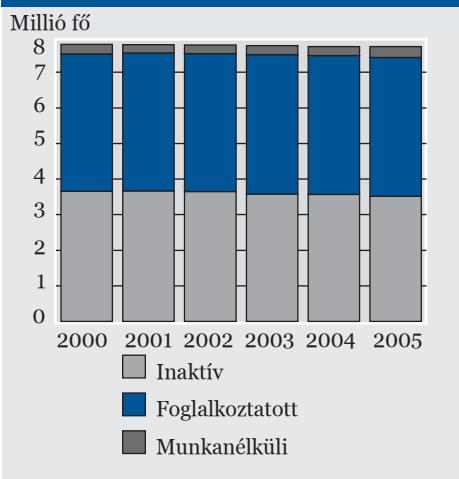
A **foglalkoztatottak száma** – a munkaerő-felmérés adatai szerint – 2005-ben 3 millió 902 ezer, a **munkanélkülieké** 304 ezer volt. Az ezredfordulótól a foglalkoztatottság 45 ezer fővel, 1,2%-kal nőtt. Ezen belül a foglalkoztatottak létszáma a 2003. évi csúcst követően 2004-ben enyhén csökkent, majd az elmúlt évben lényegében nem változott. A GDP évi átlagban mintegy 4%-os növekedése gyakorlatilag változatlan létszám mellett ment végbe. A munkanélküliség a perióduson belül a 2001-ben mért legalacsonyabb érték után folyamatosan emelkedő tendenciájú, amelyben szerepe volt a sorkatonai szolgálat eltörlésének, a nyugdíjrendszer változása miatti kilépési esély csökkenésének éppúgy, mint a munkaügyi ellátórendszerben 2005-ben bekövetkezett változásoknak. A munkaerőpiaci struktúra érdemben nem módosult.

A **gazdaságilag nem aktív népesség** a folyamatokkal összhangban 2005-ben 3 millió 517 ezer főre csökkent, ami az öt évvel korábbinál 143 ezerrel, az egy évvel azelőttinél 51 ezerrel kevesebb. A gazdaságilag inaktívak 55%-a nyugdíjas, 21%-a nappali tagozaton tanul, 17%-a egyéb eltartott és 7%-a gyermekgondozási ellátásban részesül. E népességcsoport döntő hányada nem kíván vagy nem képes munkát vállalni (89%).

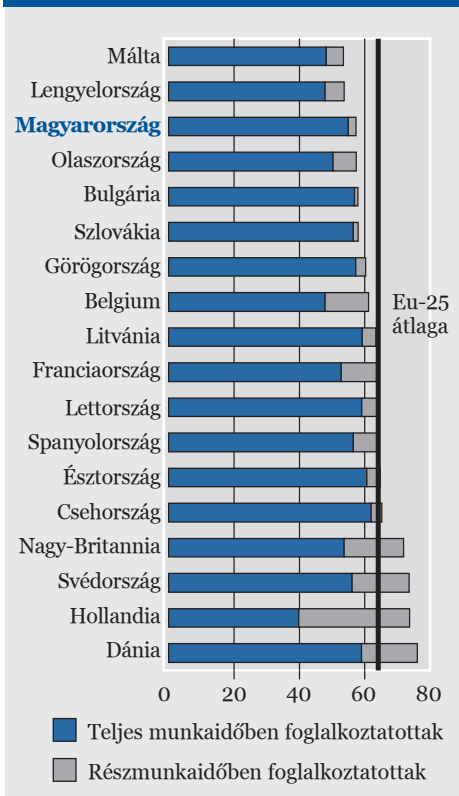
A foglalkoztatottak aránya a 15–64 évesek közül 2000-től 56%-ról 56,9%-ra nőtt. A magyar foglalkoztatottsági szint hasonló a szlovák és az olasz arányhoz, meghaladja a lengyel, valamint a máltai arányt, ugyanakkor alacsonyabb az uniós átlagnál (63,6%). A magyar foglalkoztatási ráta alakulása összefügg a korai, tömeges nyugdíjba vonulással a kilencvenes évek elején, a meghosszabbodott tanulási idővel, a különböző gyermekellátási formák igénybevételével. Az Európai Unió egyes régi országaiban a foglalkoztatási ráta eléri akár a 70–75%-ot is, ahol nálunk jóval elterjedtebbek az olyan atipikus foglalkoztatási formák, mint a részmunkaidős foglalkoztatás, távmunka stb. A részmunkaidős munkavállalás legelterjedtebb Hollandiában (46%), de magas Nagy-Britanniában, Svédországban, Németországban, Dániában, Belgiumban, Ausztriában is. 2005-ben Magyarországon a mutató értéke 4,1% volt, ami negyede az uniós átlagának, és hasonló a cseh vagy a görög arányhoz.

A foglalkoztatottak nemek szerinti összetétele lényegében változatlan: száz foglalkoztatott közül 54 férfi és 46 nő. Korösszetételük alakulásában 2005-ben is az elmúlt évek irányzatai érvényesültek.

A 15–74 éves népesség gazdasági aktivitása

A 15–64 éves népesség
foglalkoztatási rátája 2005.
III. negyedévében

A 15–24 éves fiatalok létszáma 9,3%-kal, rátájuk pedig 1,8 százalékponttal, 21,8%-ra csökkent. A fiatalok munkaerő-piaci távolmaradása az oktatási, képzési idő meghosszabbodásán túl a pályakezdekők elhelyezkedésének fokozódó nehézségeivel függ össze. Az előző évhez képest javult ugyanakkor a 30–34, valamint az 50 éves és idősebbek munkaerő-piaci pozíciója. Az idősebb generáción belül az 55–64 évesek foglalkoztatási aránya az előző évi 31%-ról 33%-ra nőtt, amelynek hátterében a nyugdíjkorhatár fokozatos emelése (2005-ben a férfiak 61, a nők 59 éves korukig

munkavállalási korúak), valamint a nyugdíjba vonulás szabályainak módosítása áll. E korosztályból a foglalkoztatottak száma az utóbbi három évben 35%-kal, 102 ezerrel emelkedett.

A mezőgazdaságban foglalkoztatottak száma és aránya 2005-ben is tovább csökkent. Létszámvesztés volt a feldolgozóiparban (25 ezer fő), ezen belül a legnagyobb a textiláru gyártása ágban (18,7 ezer fő). A feldolgozóiparon belül egyedül a gépipari vállalkozások növelték létszámukat. Kisebb mértékű csökkenés jellemezte a szállítás, raktározás gazdasági ágát. Számottevő létszámbővülés következett be a kereskedelemben, míg szerényebb mértékű növekedés jellemezte az építőipart (ahol az előző években jelentős létszámfelfutás volt), továbbá a szálláshelyszolgáltatást, valamint az egyéb közösségi, személyi szolgáltatás ágakat.

A foglalkoztatottak döntő hányada alkalmazásban állt (86%). Az egyéni és társas vállalkozásoknál dolgozók aránya az elmúlt években 13% körül állandósult. A szövetkezeti tagok és a segítő családtagok száma évről évre csökkent, arányuk jelentéktelen.

A **munkanélküliségi ráta** az egy évvel korábbi 6,1%-ról 2005-ben 7,2% nőtt. Színvonala hasonló az 1999. évihez. A mérőszám alacsonyabb az unió 8,7%-os átlagánál.

Míg a korábbi években a nők munkanélküliségi rátája elmaradt a férfiakétól, 2004-ben elérte és 2005-ben meg is haladta azt. A női munkanélküliség egy év alatt nagyobb mértékben nőtt (6,1%-ról 7,5%-ra), mint a férfi (6,1%-ról 7,0%-ra), és körükben legnagyobb az emelkedés a 20–29 és a 35–39 évesek esetében.

A fiatalok (15–24 évesek) munkanélkülisége a 2004. évi 15,5%-ról 2005-ben 19,4%-ra emelkedett, ami magasabb az

Európai Unió tagországainak átlagánál (2005-ben 18,5%), és megegyezik a luxemburgi, a cseh, valamint a spanyol szinttel. Elhelyezkedési esélyeiket rontja, hogy közülük majdnem minden második szakképzetlen, illetve sok esetben gátló tényező a munkatapasztalat hiánya is. A fiatal diplomás munkanélküliek aránya a korcsoporton belül lényegében megegyezett az egy évvel korábbival (6,8%).

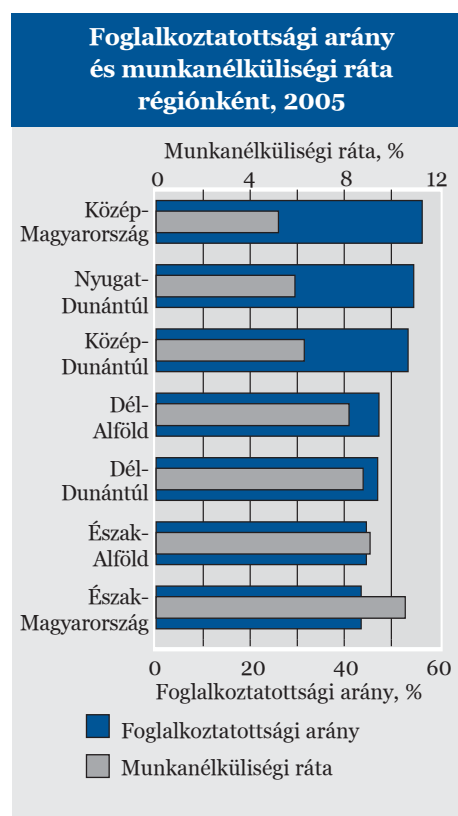
A tartósan, azaz egy éve vagy régebben munka nélkül lévők aránya 46% volt az egy évvel korábbi 45%-kal szemben.

A jelenség 2005-ben a háztartások közel 8%-át, vagyis minden 11. családot érintette, de jelen volt a nagy – 4 vagy annál is több tagú – családok közül minden hetedikben.

A **területi különbségek** 2005-ben tovább mélyültek. Közép-Magyarországon a legmagasabb a **foglalkoztatottak aránya** (56,6%) és 2004-hez képest is emelkedett. A legkedvezőtlenebb a helyzet hagyományosan Észak-Magyarországon, ahol kissé csökkent is az arány (43,6%).

A **munkanélküliség** az előző évhez képest valamennyi régióban emelkedett. A legmagasabb a ráta Észak-Magyarországon (10,6%), a legalacsonyabb Közép-Magyarországon (5,2%). A növekedés legszámot-

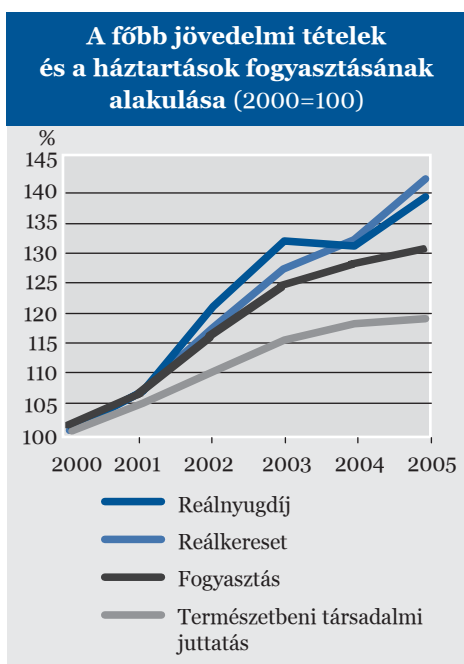
tevőbb az Észak- és Dél-Alföldön (1,9 százalékpont).

Jövedelem, fogyasztás

Az életszínvonal a gazdaság élénkülésével, a foglalkoztatottság emelkedésével a kilencvenes évek utolsó harmadától ismét nőtt.

A jövedelem növekvő része munkavégzésből – munkabérből, a vállalkozók hasznából, a kistermelők termékértékesítési bevételeiből – származik, és a korábbi évek munkáján alapul az idős emberek nyugdíja. A reálkeresetek és a reálnyugdíjak 2000-től mintegy 40%-kal, ezen belül 2002 és 2005 között a korábbiaknál gyorsabban, 31, illetve 34%-kal nőttek. Ezen belül a legnagyobb dinamikát 2002-ben – a közalkalmazottak központi béremelésekor és a nyugdíjak pótlólagos korrekciója idején – érték el.

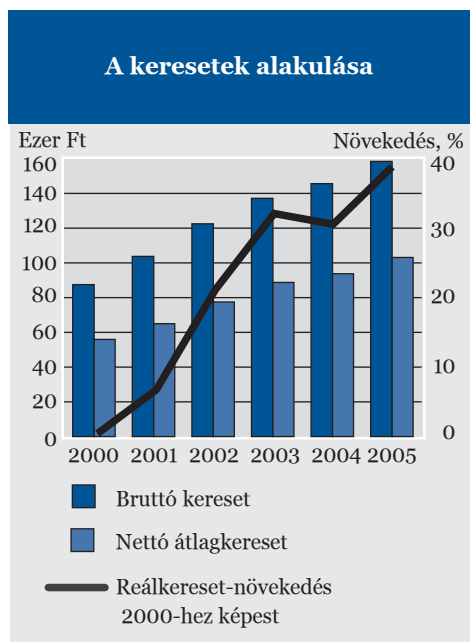
Az állam – a költségvetésen vagy a társadalombiztosításon keresztül – támogatja

a gyermeknevelést, a munkanélkülieket és a szociálisan rászorulókat.

A fogyasztás tendenciájában követte a főbb jövedelmi tételek alakulását, de dinamikája elmaradt a kereseteké és a nyugdíjaké mögött.

Keresetek

Az elmúlt öt év kormányzati intézkedései – a minimálbér 2001–2002-es jelentős emelése, a hivatásos katonák 50–70%-os illetményrendezése, a köztisztviselők 2001. és 2003. évi keresetnövelése, valamint 2002-ben a közalkalmazottak 50%-os alapbéremelése – jelentősen befolyásolták, dinamizálták a GDP növekedését jelentősen meghaladó keresetkiáramlást. 2004-ben a növekedés a korábbiaknál visszafogottabb

volt, amelyet fékezett a 13. havi illetmény 2005. januári kifizetése. Ez az adminisztratív változás 2005-ben az ismételt jelentős növekedés egyik oka volt.

2005-ben a teljes munkaidőben foglalkoztatottak **bruttó nominális átlagkeresete** havi 158 300 forint volt. A fizikai foglalkozásúak 102 700 forintot, a szellemi foglalkozásúak 222 800 forintot kerestek. 2004-hez képest összességében a nominális keresetek 8,8%-kal nőttek, ezen belül a fizikai foglalkozásúak esetében a dinamika 6,9, a szellemieké 9,6% volt. A versenyszférában foglalkoztatottak keresete 6,9%-kal, a költségvetésben dolgozók bruttó bére 12,8%-kal emelkedett, a már említett intézkedések hatására. A szellemi foglalkozásúak átlagkeresete a költségvetési intézményekben változatlanul alacsonyabb, mint a versenyszférában. Kereseti hátrányuk 2003-ban 8%, 2005-ben 13% volt.

Az **ágazatok** közötti kereseti különbségek lényegesen nem változtak. 2005-ben az előző évekhez hasonlóan kiemelkedő kereseti lehetőséggel, a nemzetgazdasági átlag 2,2-szeresével a pénzügy területén dolgozók rendelkeztek, melyet a vegyipar és a villamosenergia-ágazat követett. A feldolgozóiparon belül az átlagkereset legalacsonyabb volt a textil-, textiláru-, bőrtermék- és lábbeligyártás területén, valamint a máshova nem sorolt feldolgozóiparban, ahol a bérek alig érték el a nemzetgazdasági átlag 60%-át. Ennél kissé kedvezőbb a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén, a mezőgazdaságban és az építőiparban foglalkoztatottak helyzete, akik a nemzetgazdasági átlag 60-70%-át keresték. A textilipar területén dolgozók bruttó átlagkeresete a pénzügyi terület munkavállalói átlagkeresetének 24%-a volt.

A **nettó átlagkereset** 2005-ben 103 100 forintot tett ki, 10,1%-kal haladta meg

az egy évvel azelőttit. A nettó kereset a bruttó kereset 65%-a volt. A nettó kereset előző événél több mint 1 százalékponttal magasabb értékének háttérében alapvetően a jövedelemadó-szabályok változása állt.

A nettó bérek előző événél jobban emelkedtek valamennyi régióban. A növekedés meghaladta az átlagot a Dél-Dunántúlon, Észak-Magyarországon, Észak-Alföldön. Változatlanul legmagasabb a nettó átlagkereset Közép-Magyarországon, ahol 15%-kal haladta meg a nemzetgazdasági átlagot. A legalacsonyabb keresettel, az átlag 86%-ával a Dél-Alföldön dolgozók rendelkeztek. Az Észak-Alföldön megkereshető nettó bér ennél alig magasabb. A legnagyobb keresetű régió előnye a legkevesebb keresetűvel szemben kissé csökkent (34%).

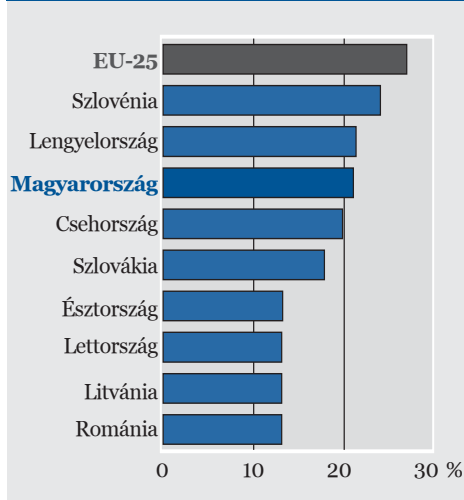
A **keresetek reálértéke** 2000 és 2005 között összességében csaknem 40%-kal erősödött, ezen belül a 2005. évi emelkedés 6,3%. A növekedés korántsem volt egyenletes, és üteme 2002 és 2003 után lassult, de 2004 kivételével valamennyi évben meghaladta a GDP növekedési ütemét.

Társadalmi jövedelem

Társadalmi szolidaritásra, **szociális védelemre** az uniós tagországok átlagosan a bruttó hazai termék 27%-át fordították 2003-ban. Bár a kilencvenes évek Európájában napirendre került a szociális rendszerek reformja, a mutató 2001-től ismét emelkedést jelez, és az arány Svédországban meghaladja, Dániában eléri a 30%-ot, de magasabb az átlagosnál Németországban és Franciaországban is. Az új tagországokban a jóléti kiadások aránya szerényebb az uniós átlagnál, amelyet leginkább a szlovén közelít meg, sorrendben megelőzve a lengyelt és a magyart.

A szociális jövedelmek aránya a GDP-ből, 2003

A kiadások legnagyobb tétele valamennyi tagországban az idős generáció megélhetését a korábbi életkereset alapján biztosító **nyugdíj**. Nyugdíjra az uniós országok a GDP átlagosan mintegy 13%-át költik. Magyarországon az arány 9 és 10% közötti². Nyugdíjban és nyugdíjszerű ellátásban 2005-ben a népesség több mint 30%-a, mintegy 3 millió fő részesült. A nyugdíjból és nyugdíjszerű ellátásból élők számának 1999-től tartó csökkenése 2005-ben azzal együtt is folytatódott, hogy az év során az új nyugdíj-megállapítások száma 4,6%-kal nőtt. A növekedés az öregségi nyugdíjak esetében következett be (17%), a rokkantsági és a baleseti rokkantsági nyugdíjaké csökkent (7%).

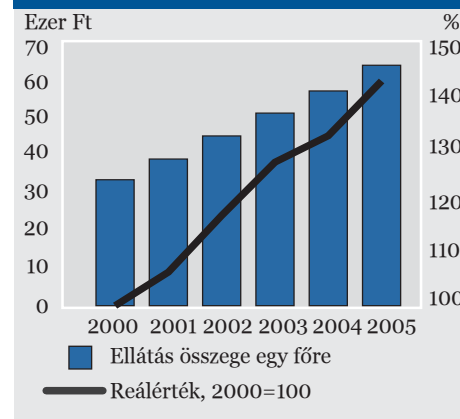
Öregségi nyugdíjat az ellátásban részesülők 54,3%-a kapott (1 millió 658 ezer ember), további jelentős hányaduknak rokkantság, megváltozott munkaképesség, fogyatékoság vagy egyéb ok miatt folyósítottak nyugdíjat, járadékot vagy pótlékot.

² Eurostat-módszertan szerint.

³ Továbbá ekkor egészítették ki a nyugdíjminimumra a saját jogú ellátások közel 10%-át.

Jelenleg a népesség mintegy 30%-ának alapvető megélhetési forrása a nyugdíj vagy nyugdíjszerű ellátás. Az ellátásra 2005-ben a társadalombiztosítási és nem társadalombiztosítási alapokból 2295 milliárd forintot fizettek ki. Az egy ellátottra jutó havi összeg közel 63 ezer forint, reálértéken – nyugdíjas fogyasztóiár-indexszel – számolva 7,8%-kal volt magasabb az egy évvel korábbinál. Az ellátás színvonala először 2003-ban – a 13. havi nyugdíj bevezetésének évében³ – érte el és 2004-ben 5%-kal haladta meg az 1990. évit. A keresetek és a nyugdíjak közti olló zárult: a nyugellátás aránya a nettó keresetekhez képest a 2002. évi 57%-ról 61%-ra nőtt.

A nyugdíjak és nyugdíjszerű ellátások összege és reálértéke

A **családtámogatásra**, gyermeknevelés segítésére az állam pénzbeli juttatás formájában 2005-ben a GDP mintegy 1,5–2%-át fordította.

2005 során 1 millió 265 ezer család 2 millió 61 ezer gyermek után kapott ellátást, melynek összege a megelőző négy év csaknem 20%-os reálérték-csökkenése után 2001-től 20%-kal nőtt, és az ellátottak

köre bővült. A gyermekgondozási segélyt 161 ezren, a gyermekgondozási díjat 87 ezren veszik igénybe. Gyermekét az előbbi formában a szülőképes korú nők 6,6%-a, utóbbiban 3,6%-a neveli.

A gyermeknevelés támogatásának egy főre jutó havi átlaga

Év	Forint	Reálérték, előző év=100,0
Családi pótlék egy családra		
2004	11 971	99,3
2005	12 597	101,5
Gyermekgondozási segély, egy főre		
2004	24 428	103,3
2005	26 051	102,9
Gyermekgondozási díj, egy főre		
2004	54 322	104,3
2005	58 484	104,0

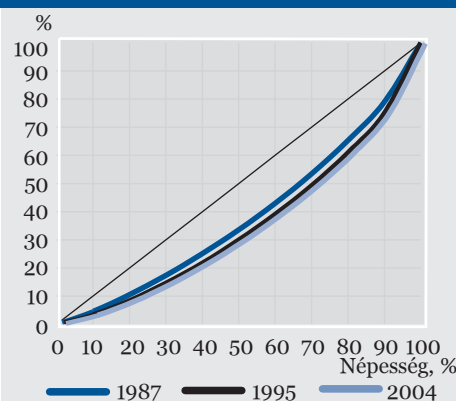
Jövedelemegyenlőtlenség, szegénység

A jövedelemegyenlőtlenség az elmúlt tíz év során az általános jövedelememelkedés mellett lényegében nem változott. A lakosság egy főre jutó nettó jövedelmének színvonala⁴ reálértéken 40%-kal haladta meg a kilenc évvel korábbi (1995-ben 12–13%-kal elmaradt az 1987. évitől). A legfelső népességtized jövedelmeinek aránya a legalsó népességtizedhez képest 7,5-szeres. A legkisebb jövedelmű népességtized hasonlóan az 1995. évihez a nettó jövedelmek 3,3%-át, a legnagyobb jövedelmű tized közel a negyedét birtokolja.

A csaknem egy évtized alatt jövedelmi előnyre tett szert az erősebb munkaerőpiaci pozíciójú, képzettebb vagy a nagyobb szülői támogatottságú réteg. A lemaradók

elsősorban az alacsony iskolai végzettségűek és a sok eltartottal élők, még akkor is, ha kereső foglalkozást folytatnak.

Az egy főre jutó személyes nettó jövedelem koncentrációja

Az alkalmazásban állók jövedelmei közeledtek a vállalkozókéhoz, az átlagosnál jóval kevésbé nőttek a munkanélküli- és a gyermekgondozási ellátásban részesülő háztartásfővel élők bevételei, amelyek az átlag felét, illetve 40%-át érték el.

A gyermekes háztartások összjövedelmének a társadalmi jövedelmek 16,3%-át tették ki. A gyermeket nevelő háztartások 12%-ában nincs aktív kereső. Ezeknél a társadalmi jövedelmek adják az összjövedelem döntő hányadát, éves átlagjövedelmük mindössze 43%-a az országos átlagnak. A munkanélküli- és a gyermekgondozási ellátásban részesülő inaktív háztartásfőjű háztartások több mint 80%-a az első és a második jövedelmi tizedbe tartozott, míg a nyugdíjas háztartásfőjű háztartásoknak mintegy 15%-a. A nyugdíjasok relatíve kedvező jövedelmi pozícióját a stabil juttatások és aktív életük megtakarításai biztosítják. E háztartásokban jellemzően a házastárs

⁴ Természetbeni társadalmi jövedelmek nélkül.

elvesztése okoz életszínvonal-csökkenést, mivel a változatlan rezsiköltségeket a kiegészítő juttatások sem kompenzálják.

A generációs esélyek is különbözőek. Az eltartási teher csökkenésével az átlagosnál 21%-kal nagyobb jövedelemből éltek az 50–59 éves háztartásfőjű háztartások, míg a későbbi gyermekvállalással legkevésbé a 30–49 évesek reáljövedelme nőtt. A húszévesnél fiatalabb gyermeket nevelő háztartásokban az egy főre jutó jövedelem 20%-kal maradt el az átlagtól. A hátrány abban az esetben, ha nincs aktív kereső a háztartásban, 43%, ha csak a háztartásfő aktív kereső, 28%, és ha van még más aktív kereső is a háztartásban, 2,8%.

A jövedelmi helyzet a térség gazdasági fejlettségétől, munkahelyteremtő képességétől függően eltérő. A kilencvenes évek közepétől kiemelkedően nőtt és meghaladta az átlagot a közép-dunántúli régióban élők jövedelme, míg korábban elmaradt attól. Az átlagosnál nagyobb az emelkedés a közép-magyarországi régióban, ahol a fővároson kívül a Pest megyében élők helyzete is lényegesen javult. Ez az irányzat érvényesült az észak-magyarországi régióban is, ami azonban csak csökkentette a korábbi hátrányt. Az ország keleti és déli területein a gazdasági növekedés kevésbé éreztette hatását. E régiók népessége – a nagyvárosokban élők kivételével – az átlag alatti jövedelmi színvonalon élt.

A jövedelmi szegénység mértéke – a nemzetközi ajánlások szerint – az egy főre jutó mediánjövedelem 60%-a alatti jövedelemből élők aránya – mintegy 17%, ami 480 ezer háztartásban 1 millió 650 ezer főt jelent. E háztartásokban az egy főre jutó éves jövedelem mindössze 313 ezer Ft, és a nettó jövedelmek több mint felét a társadalmi juttatások tették ki.

* Az adatok forrása a Magyar Nemzeti Bank.

⁵ Forrás: EC economic data pocket book, Eurostat, 2005.

A háztartások pénzügyi vagyona*

A háztartások bruttó megtakarításai a 2000-es évek elején, 2003-ig csökkenő ütemben emelkedtek, majd ezt követően a 2004–2005-ben, évi 14–15%-os emelkedés hatására összegük 2005 végén 19 billió forintot képviselt. A felhalmozott megtakarítások nagysága 2000-ben a GDP 73%-át, 2004-ben 81%-át, míg 2005-ben annak 87%-át meghaladó volt.

Az Európai Unió⁵ régebbi tagországai-ban a háztartások megtakarításának GDP-hez viszonyított aránya ennél lényegesen nagyobb értéket mutat. A legmagasabb Nagy-Britanniában és Hollandiában (2,7-szeres), ezt követi Belgium 2,5-szeres aránnyal. A legalacsonyabb Finnországban volt, de itt is 14%-kal meghaladta a GDP értékét. Az újonnan csatlakozott országokban – Ciprus kivételével – a megtakarítások összege alatta maradt a bruttó hazai termék összegének.

A hazai megtakarítások kissé mérséklődő hányadát – 2005-ben közel kétötödét – a készpénz és a betétek jelentették. Összegük december végén 7,2 billió forint volt, aminek 20% körüli része a készpénz, a többi betét. Ez utóbbin belül a devizák összege az előző évek csökkenése után 2005-ben emelkedett. A meghatározó hányadot jelentő forintbetétek növekedése töretlen volt. A forintbetét-állomány növekedése a lekötött betétek mérséklődő kamata mellett valósult meg, a látra szóló és folyószámlabetéteké 2004 második felétől kissé emelkedett, majd később csökkent. Ez utóbbiak kamata 2005 decemberében 2,6%, az éven belüli lejáratra lekötött betéteké 5,1%, míg az éven túli lekötötteké 4,7% volt.

A háztartások megtakarításainak szinte változatlan hányadát, mintegy harmadát (2005-ben 6,5 billió forintot) a tulajdonosi részesedések adták. A korábbi években ennek 85% körüli részét a részvények és üzletrészek tették ki, míg a többit a befektetési jegyek. 2005-ben ez az arány módosult, az előbbiek aránya 80% alá csökkent, miután a befektetési jegyek állománya az előző évinek 1,8-szeresére emelkedett. A megtakarítások egyre kisebb hányadát, 2005-ben alig több mint 6%-át a nem részvény értékpapírok – túlnyomó részben a központi kormányzat értékpapírjai – képviselték, amelyek összege az elmúlt években a megtakarítások átlagos növekedési üteménél szerényebb mértékben emelkedett. A 2005 végi 1,2 billió forintos állomány nominálisan is alacsonyabb volt az előző évinél.

A háztartások bruttó pénzvagyonián belül évek óta töretlenül és dinamikusabban növekvő hányadot képviselt a nyugdíjpénztári tartalék, valamint a biztosítási díjtartalék. Együttes arányuk 2005 végén meghaladta az összes megtakarítás hatódát, összege a 3,1 billió forintot. Ezen belül kezdetben a biztosítási díjtartalék képviselte a nagyobb hányadot, 2002 végére ez az arány megfordult, és 2005 végén a nyugdíjpénztári megtakarítások részesedése már elérte a 60%-ot.

A háztartások **tartozása** az utóbbi években rendkívül gyors ütemben, 2000-hez képest ötszörösére emelkedett. A növekedés az első három évben volt a gyorsabb, az utóbbi két évben üteme mérséklődött, összege évi 1–1 billió forintra bővült, az állomány 2005 végén megközelítette az 5,7 billió forintot. A tartozások egyre növekvő hányadát, 2005-ben 90%-át a hitelek és kölcsönök, míg a többit az egyéb tartozások (a máshol nem felsorolt kötelezettségek, illetve kereskedelmi hitelek) tették ki.

Az Európai Unió régebbi tagországai közül a legmagasabb, a GDP összegét meghaladó mértékű volt a háztartások tartozásállománya Dániában, Hollandiában és Nagy-Britanniában, míg a legalacsonyabb Olaszországban, ahol a bruttó hazai termék harmadát tette ki. Az újonnan csatlakozott országokban ez utóbbinál alacsonyabb mérték volt a jellemző. Magyarországon a háztartások tartozása 2005 végén a GDP 26%-át tette ki, míg 2000-ben nem érte el a 9%-ot.

A hazai hitelállomány növekedése az egyes hitelnyújtók, a hitelfajták és a hitel alapjául szolgáló pénznem (forint, illetve deviza) jelentős átrendeződése mellett ment végbe. A hitelintézetek által nyújtott ingatlanhitelek összege 2003-ban – főként az államilag támogatott, kedvezményes kamatozású hitelek hatására – közel megduplázódott, majd ezt követően mérsékeltebben, 27, illetve 20%-kal emelkedett. A 2005. december végi 2,3 billió forintos állomány a háztartások teljes tartozásának kétötödét adta. A futamidőt tekintve az ingatlanhitelek szinte teljes egészében 5 éven túli lejáratúak, és ötödük devizaalapú, amelyeket lényegében 2004–2005-ben folyósítottak. A hitelintézetektől származó fogyasztási és egyéb hitelek növekedési üteme évenként folyamatosan gyorsult, 2005-ben közel 40% volt, s az állomány december végén meghaladta az 1,5 billió forintot. E hitelfajta esetében is szembe-tűnő volt az utóbbi két évben a devizaalapú hitelek növekedése, aminek hatására arányuk a fogyasztási és egyéb hiteleken belül kétötöd fölé emelkedett. Az egyéb pénzügyi közvetítők (pénzügyi és befektetési vállalkozások, lízingscégek, befektetési alapok és kezelőik) által nyújtott hitelek növekedési üteme ugyan 2002-től mérséklődik, de még így is jelentős, 2004-ben

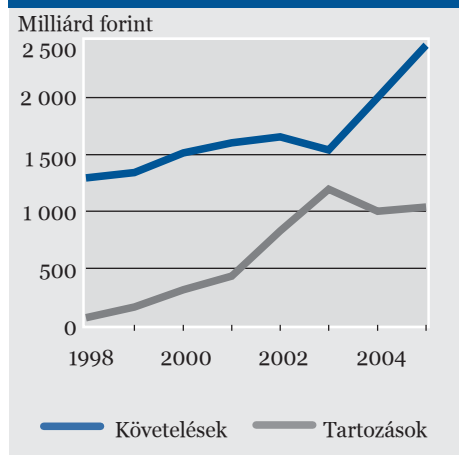
42%, 2005-ben 23% volt. A december végi 1,1 billió forintos állomány közel ötödét jelenti a háztartások teljes tartozásának, és ezen körben a legmagasabb a devizaalapú hányad, 2005 végén megközelítette a 80%-ot.

A háztartásoknak nyújtott hitelek esetében az utóbbi két évben jelentősen megnőtt a deviza – és ezen belül is a svájci frank – alapú hitelek szerepe, 2004-ben az állomány negyedét, 2005-ben már több mint harmadát tették ki. Ez nagymértékben összefüggött azzal, hogy a kereskedelmi bankok kamatai a jegybanki alapkamat-emelést a hitelezés során viszonylag gyorsan érvényesítették, míg a kamatsökkentésre a lefelé rugalmatlanabb hitelkamatok lassabban mozdultak, ugyanakkor az euró és főleg svájci frank alapú hitelek a hazainál lényegesen kedvezőbb kamat-, illetve hitelköltség-feltételeket nyújtottak. 2005 decemberében a forintalapú lakáscélú hitelek kamata 8,9%-os, a fogyasztási és egyéb hiteleké 18,7%-os volt. Ez utóbbin belül a személyi hiteleké magasabb, a gépjármű-vásárlási hiteleké alacsonyabb szinten alakult. Az átlagos hitelköltség-mutató azonban összességében nagyon lassan mérséklődő, 2005 decemberében 27,3 és 31,7% között ingadozva átlagosan 28,3%-os volt. A svájci frank alapú hiteleknél 2005-ben az átlagos évesített kamat a változó kamatozású lakáshitel esetében 3,2%, a szabad felhasználású jelzáloghitelnél 3,6%, a személyi hitelnél 9,9%, az átlagos hitelköltség-mutató rendre 6, 7, illetve 14,5% volt.

A háztartások **nettó pénzügyi vagyonának** alakulásában a kilencvenes évtized utolsó éveitől kezdve jelentős változást okozott a tartozásállomány lendületes növekedése, amely összességében 2003-ban volt a legmagasabb, 1,2 billió forint, és ehhez társult a megtakarítások utolsó öt évben

mért legalacsonyabb összegű, 1,5 billió forintos emelkedése. 2004-ben és 2005-ben a bruttó megtakarítások 2, illetve 2,5 billió forinttal emelkedtek, miközben a tartozások évi azonos mértékben, 1 billió forinttal nőttek. Mindezek együttes hatására a nettó pénzvagyont emelkedése 2003-ban a korábbi évekhez viszonyítva csekélyebb volt, a következő két évben azonban már jelentős mértékűvé vált. 2005 végén a háztartások nettó pénzvagyona 13,4 billió forintot, a GDP 61%-ának megfelelő összeget képviselt.

A háztartások követeléseinek és tartozásainak évenkénti változása (folyó áron)

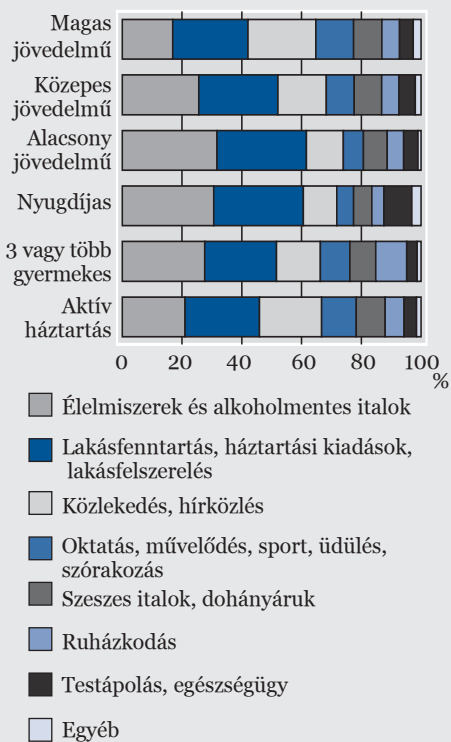
A **hitelek betétekkel való fedezettsége** a 2000 végi 8,5-szeresről 2003-ban 4-szeresre, majd 2005 végére 3,4-szeresre mérséklődött. A devizákat tekintve a lakosság 2004 második negyedévéitől kezdve nettó devizafeltevő pozícióba került, és ez a folyamat azóta is tart. Devizaköveteléseik 2004 végén a devizatartozásaik 55%-ára, 2005-ben 36%-ára nyújtottak fedezetet.

Fogyasztás

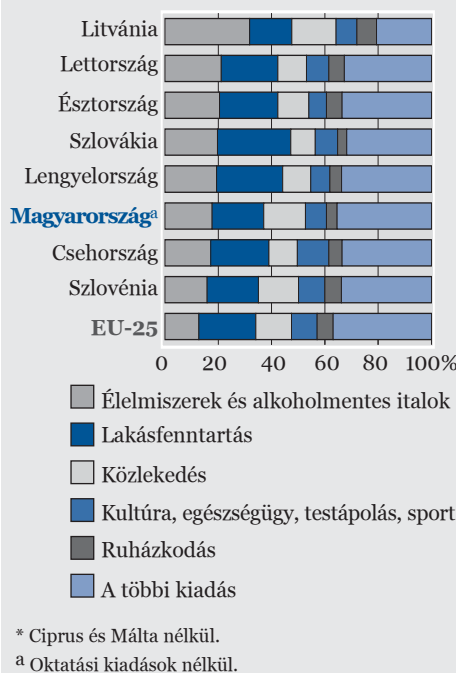
A háztartások fogyasztása – nemzetgazdasági elszámolások szerint – 2005-ben a korábbi éveknél szerényebben nőtt, és 2,1%-kal haladta meg az egy évvel azelőttit. A kiadások több mint negyedét a lakhatás, rezsiköltségek, lakásfelszerelés, kevesebb mint ötödét az élelmiszer-fogyasztás, és csaknem ugyanekkora részét a közlekedési és a távközlési kiadások tették ki.⁶ Szabadidőre, kultúrára a lakosság kiadásai 11%-át fordította, szeszes italra és dohányárura 7%-át, míg ruházkodásra 5,4%-át és

egészségügyre kevesebb mint 3%-át. A lakosság különböző jövedelmi helyzetű (és jövedelmi forrásból élő) rétegeinek kiadási szerkezete az élethelyzettől függően eltérő. A legkisebb az élelmiszer-kiadás és a lak-

A lakosság egyes rétegeinek kiadási szerkezete, 2005

A háztartások fogyasztási kiadásainak megoszlása az EU-25-ben és az új tagországokban*, 2004

hatási költségek aránya a magas jövedelműeknél és a gazdaságilag aktív háztartásfővel élők körében, ahol a jövedelemben a legalacsonyabb a társadalmi jövedelmek aránya, és legnagyobb az az összeg, amelyet közlekedésre, távközlésre, valamint oktatásra, kultúrára és kikapcsolódásra költenek. Az élelmiszer és a lakhatás az alacsony jövedelműek és a nyugdíjasok háztartásaiban a legmeghatározóbb tényező. Az egészségügyi és a gyógyszerkiadások

⁶ A 2005. évi fogyasztóiárindex-számításhoz használt súlyok alapján.

aránya értelemszerűen legmagasabb a nyugdíjasoknál.

A magyar háztartások az uniós átlagnál élelmiszerre, közlekedésre és távközlésre kiadásai nagyobb, lakásfenntartásra, kikapcsolódásra és ruházkodásra kisebb hányadát fordítják. Az élelmiszer-kiadások aránya az új tagországok közül legmagasabb Litvániában, a lakásfenntartásé Szlovákiában és Lengyelországban, a közlekedésé Litvániában és Magyarországon, a kikapcsolódásé Csehországban és Szlovéniában, a ruházkodásé Litvániában és Szlovéniában.

A háztartások számítógéppel való ellátottsága 2005-ben meghaladta a 39%-ot, és

terjed az internethasználat is. A háztartások 17%-a csatlakozik a világhálóra, de a népességben belül az internetet használók aránya – köszönhetően a munkahelyi, az iskolai és az e-pontok internet-hozzáféréseinek – ennél jóval nagyobb.

Mobiltelefonnal a háztartások 74%-a rendelkezik. A korszerű szórakoztató-elektronikai cikkek közül a DVD-lejátszók népszerűségének növekedése kiemelkedő: a DVD-vel rendelkező háztartások aránya az előző évhez képest 14%-ról 24%-ra emelkedett. Bár a szórakoztató elektronikánál lényegesen lassúbb ütemben, de mind elterjedtebbek a magyar háztartásokban a mosogató- vagy a szárítógépek.

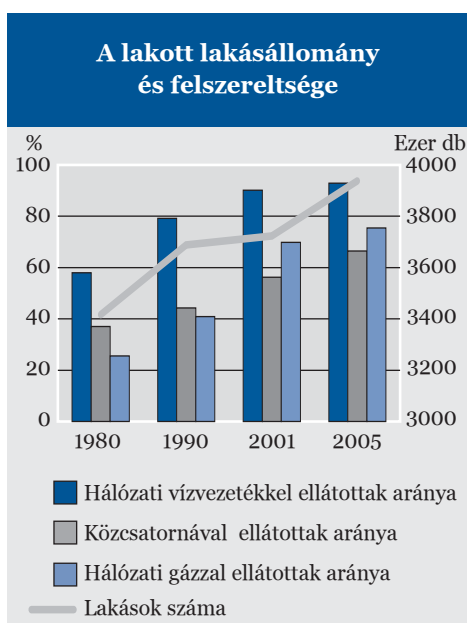

Életkörülmények

Lakás

2005. április 1-jén – a mikrocenzus időpontjában – 4 millió 173 ezer lakás volt Magyarországon, 108 ezerrel több, mint 2001. február 1-jén. A **lakások száma** 2,7%-kal, míg az állomány 94%-át kitevő lakott lakásoké 5,7%-kal volt több az előző népszámlálás megfelelő adatainál. A gyarapodás Nyugat-Dunántúlon és Közép-Magyarországon meghaladta az átlagot, a közép-dunántúli és az észak-magyarországi régióban azonban alatta maradt annak. A laksűrűség – részben a népességfogyás következményeként – ezalatt javult: száz lakott lakásra 267 helyett 251 személy jut. Az EU-norma azokat a lakásokat tekinti zsúfoltnak, ahol egy szobára egynél több lakó jut. Jelenleg 1,1 millió az ilyen lakás, azaz minden negyedik lakásban zsúfoltan élnek lakóik.

A lakásprivatizáció óta a tulajdonviszonyok alig változtak. A lakott lakások 96,3%-a természetes személyek, a többi jogi személyek birtokában van, ebből az önkormányzati tulajdon aránya 3%. Míg Nyugat-Európában a lakásoknak 40–60%-ában lakik a tulajdonos, nálunk ez az arány 90%.

A lakások 94%-ában a lakók egy háztartásban élnek. Az ilyen háztartások közel kétharmada egyben család is (családháztartás), 31%-uk azonban olyan háztartás, amelynek tagjai nem alkotnak egy családot. Ez utóbbiak száma és aránya is közel kétszeresére emelkedett 1980 óta. A lakók számát tekintve a két személy által lakott lakások csoportja a legnagyobb (29%), de közel ekkora (26%) az egy személy által lakott lakásoké is, utóbbiak közül 625 ezer lakásban (60%) időskorú ember él.

2001-ben a lakások többsége 1–2 szobás volt, ezt 2005-ig a háromszobás vagy nagyobb lakások minimális (50,4%) túlsúlya váltotta fel. A szobák száma szerinti részletes csoportosításban legnagyobb arányban továbbra is a kétszobás lakások szerepelnek. Csekély számszerű növekedésük mellett arányuk a teljes lakásállományban 40% alá csökkent. A lakott lakások átlagos alapterülete 78m², az egy lakóra jutó alapterület 31m². Mindkét mutató 3m²-rel nőtt a 2001-es népszámlálás óta, ugyanannyival, mint 1990 és 2001 között.

A lakások felszereltsége lassuló ütemben tovább javult. A 2001 és 2005 közötti időszak legjelentősebb változása, hogy 56-ról 67%-ra nőtt a közcsatornába bekötött lakások aránya, így a házi csatornával együtt a lakott lakások 94%-ában megoldott a szennyvíz elvezetése. Említésre méltó

tóak azonban a felszereltségi hiányok is: átlagos laksűrűséggel számolva 500 ezernél több azok száma, akiknek lakásában nincs (sem hálózati, sem házi) vízvezeték, több mint 570 ezren laknak csatornázatlan lakásban, és több mint 910 ezer lakónak nincs lehetősége vízöblítéses WC-t használni. A lakott lakások 58%-a központi fűtésű, a többi egyedi helyiségfűtésű.

A lakásépítés ezredforduló táján megindult fellendülésével 2004-ig minden évben legalább 10%-kal nőtt a használatba vett lakások száma, amikor több mint 20%-os volt a gyarapodás. A 2005-ös év enyhe, 6%-os visszaesést hozott a lakásépítés terén, amelynek előjeleként az építési engedélyek száma már 2004-ben is csökkent.

követett, azokban ugyanis visszaesés következett be. 2005-ben 80%-kal több lakást építettek tízezer lakosra számítva Budapesten (73), mint országosan (41). Ebben az évben már nemcsak a községek (28), de a többi város (39) is az országos átlag alatt teljesített. A régiók közül a közép-magyarországiban jóval az átlag feletti, a nyugat-dunántúliban az országos átlaghoz hasonló számú lakás készült el tízezer lakosra számítva. A többi régió teljesítménye elmaradt az átlagtól. Tízezer lakosra számítva legkevesebb lakás Észak-Magyarországon, Dél-Alföldön és Közép-Dunántúlon épült fel, alig több, mint az országos átlag fele. Közülük Észak-Magyarország és Közép-Dunántúl lakásállománya kicsi, e régiókban a laksűrűség az országos átlagnál nagyobb.

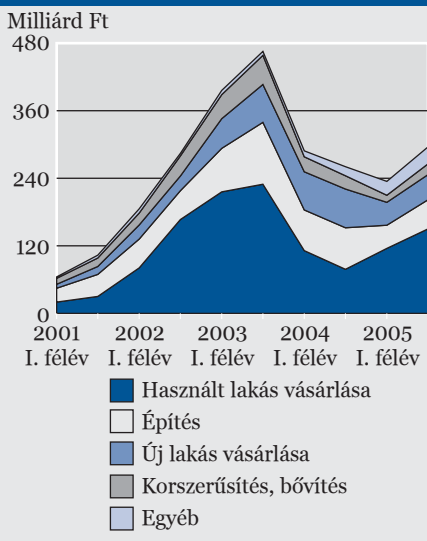
Lakásépítés						
Év	Épített lakások száma	Ebből:				
		Budapesten	többi városban	községekben	értékesítésre	többszintes, többlakásos épületben, lakóparkban
építettek aránya,%						
2001	28 054	16	49	35	22	22
2002	31 511	21	50	29	30	33
2003	35 543	18	54	28	32	38
2004	43 913	23	49	27	40	41
2005	41 084	30	47	24	48	46

A lakásépítést a kétezres években a városi építkezések élénkülése jellemezte, ugyanakkor a községekben nem volt jelentős gyarapodás. 2004-től a fővárosi lakásépítés még nagyobb lendületet vett, amit azonban a többi város 2005-ben nem

Az országos lakásépítés jellemzőit jelentős részben a fővárosi építkezések határozták meg. Az új lakások több mint kétharmadát építőipari szervezetek építették, a házilagos kivitelezés még jobban visszaszorult. Az értékesítésre, vállalkozók által

épített lakások száma 12%-kal – Budapesten közel harmadával – nőtt és arányuk 44%-ra emelkedett. A vállalkozások és a lakosság mellett az építkezésben alig van szerepe az önkormányzatoknak (az új lakások esetében alig 2% a részesedésük). 2005 volt az első év, amikor az új többszintes, több-lakásos épületekben vagy lakóparkokban több lakás készült el, mint családi házakban (46, illetve 42%). A használatba vett lakások átlagos alapterülete 87m², Budapesten 62m² volt. Az átlagos alapterület egy év alatt 6m²-rel – Budapesten 9m²-rel – csökkent.

A folyósított lakáscélú hitelek és támogatások összege célok szerint (folyó áron)

2005 végén a **lakáshitelek** állománya 2242 milliárd forint (a GDP 10%-a) volt, melynek 21%-át – szemben a 2004. év végi 8%-kal – devizaalapú hitelek tették ki. Az év folyamán 121 ezer hitelt engedélyeztek, 538 milliárd forint értékben. Ez a hitelek számának 2%-os csökkenését, összegének 5%-os emelkedését jelenti, ami az átlag-

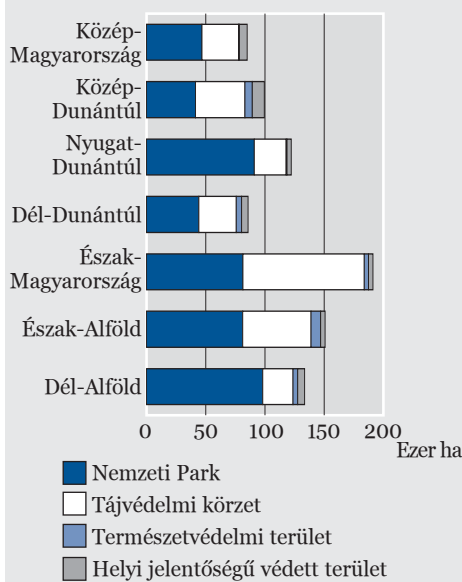
hitelek összegét is megemelte. Az engedélyezett hitelek összegének 36%-át támogatta az állam, szemben az előző év 61%-ával.

A környezet állapota és védelme

Jelenleg Magyarországon 829 ezer hektár országos jelentőségű védett terület van, ahol minden élőlény védelmet élvez. A terület 58%-a a legmagasabb szintű és legsokoldalúbb védelmet élvező 10 nemzeti parkunkhoz, 38%-a pedig szintén a nagyobb területű, összefüggő, jellegzetes természeti vagy tájképi adottságokkal rendelkező 36 tájvédelmi körzethez tartozik. A közel másfél ezer országos vagy helyi jelentőségű védett terület az összes védelem alatt álló 868 ezer hektár 7%-a. Védett területeink részét képezik a vizes élőhelyek, amelyek sok vonuló madárfajnak jelentenek menedéket (ún. ramsari területek). Az UNESCO „Ember és bioszféra” programja jelölte ki szintén védett területeinken belül azt az 5 bioszféra-rezervátumot, melyek különböző természetes és természeteshez közel álló ökológiai rendszerek védelmét szolgálják.

A magyar szakemberek már kijelölték – 2006 közepétől pedig az Európai Unió is kihirdeti – az egyes nemzeti parkok felügyelete alá tartozó Natura 2000 elnevezésű program területeit, ezzel a természetvédelmi oltalom alatt álló területek aránya több mint duplájára fog nőni. A Natura 2000 olyan összefüggő európai ökológiai hálózat, amely közösségi jelentőségű élőhelytípusok, állat- és növényfajok védelmén keresztül biztosítja a biológiai sokféleség megővését. Hazánk a pannon biogeográfiai régió része, amely számos olyan faj és élőhelytípus otthona, amely az unióban máshol nem fordul elő. Az 1 millió 950 ezer hektárnyi Natura 2000 terület 42%-a eddigi védett területeink része.

Országos és helyi jelentőségű védett területek

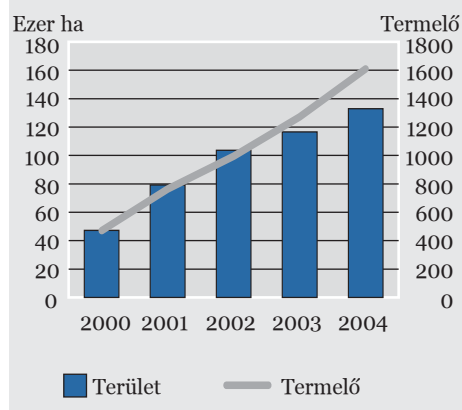
Magyarország területének ötödét – 1 millió 836 ezer hektárt – borította 2004-ben **erdő**, ami 13 ezer hektár növekedést jelent az előző évhez képest. Ez a borítottság uniós mércével mérve meglehetősen alacsony arány. A levélszítés mértéke alapján erdeink az európai országok között a közepesen károsodottak közé tartoznak. 2004-ben nőtt a tünetmentes fák aránya, és csökkent a gyengén és közepesen károsodottaké, ami eltér a korábbi évek tendenciájától.

Hazánk területének európai viszonylatban is kimagasló arányát (63%) hasznosítja a **mezőgazdaság**. Kemikáliákból az EU-15 átlagának megközelítőleg a fele fogy, bár az értékesítés alapján számolt egy hektárra jutó növényvédőszer-hatóanyag használata 33%-kal magasabb volt 2004-ben, mint egy évvel korábban.

Állami támogatással **talajjavítás** az előző évinél 37%-kal kisebb területen, 10 ezer hektáron valósult meg 2004-ben. Az utóbbi két évben előtérbe került a szikes és homokos talajok javítása, míg a savanyúaké csökkent. A talajjavítási beruházások közel 70%-a két régióban – Nyugat-Dunántúl és Észak-Alföld – zajlott. Az egyéb meliorációs munkák közül területrendezést 700 hektárral több, vízrendezést 1800 hektárral kisebb területen hajtottak végre.

A **biotermelést** folytató gazdálkodók száma, valamint az öko-gazdálkodással hasznosított területek nagysága – a növekvő állami támogatások, valamint a piaci kereslet élénkülése következtében – folyamatosan bővül. A biogazdálkodással hasznosított földek aránya 2004-ben 2,3%-ra emelkedett (2002-ben az EU-15 átlaga 3,7% volt). A magyar biotermelést a növénytermesztés túlsúlya jellemzi, 2004-ben az érintett gazdaságok alig 10%-ában volt ökológiai állattartás. Az 1998 óta működő bioméhészetünk azonban európai viszonylatban is jelentős, 169 méhészt több mint 14 ezer méhcsaládot tart.

Biotermelésbe vont terület és a termelők száma Magyarországon

Az ellenőrzött területek közel felén gyep, rét, legelő van, 21%-án gabonaféléket, 15%-án takarmánynövényeket, 6%-án pedig olajos növényeket termesztnek. Gyümölcs terem közel 2 ezer hektáron, a zöldségfélék is több mint ezer hektárt foglalnak el.

A 2004. évi adatok szerint 1842 ellenőrzött vállalkozás folytat ökológiai gazdálkodást. Zömük (87%) mezőgazdasági termelő, a már említett méhészekon kívül 160 vállalkozás feldolgozással, 67 kereskedelemmel, 5 importtal foglalkozik, és 10 vadon termő növények begyűjtésére specializálódott. Magyarországon a biogazdálkodás jelenleg a két alföldi régióban és Észak-Magyarországon a legelterjedtebb.

A nemzetgazdaság **vízfogyasztása** a kilencvenes évek eleje óta negyedével, 1,6 milliárd m³-rel csökkent, az utóbbi 5–6 évben évi 5,2-5,4 milliárd m³ volt. (Ennek negyedrésze a vízügyi szolgáltatás értékesítése, melynek összetevői az ivó- és mezőgazdasági vízfogyasztás.) A csökkenésben a lakossági célú felhasználás harmadára és az öntözési felhasználás kevesebb mint felére mérséklődése játszotta a fő szerepet. A takarékoság oka vélhetően a víz- és csatornadíjak fogyasztóiár-indexnél nagyobb emelkedése volt. 2004-ben a vízműveknél végzett bakteriológiai vizsgálatok szerint a vizsgált ivóvízminták több mint 4%-a, míg az ivóvizek kémiai vizsgálatok a vizsgált minták valamivel több mint 7%-a kapott „el nem fogadható” minősítést. A közegészségügyi- leg átmenetileg nem megfelelő ivóvízzel rendelkező települések száma az 1990-es évi több százezerrel 1998-ra 27-re csökkent, majd 2004-ben ismét 34-re emelkedett.

A **közcatornán** elvezetett szennyvizek mennyisége a vízfogyasztás visszaesését tükrözve 14 év alatt 36%-kal, 2004-ben 558 millió m³-re csökkent. E szennyvíz egyre nagyobb része kerül biológiai, illetve

harmadik fokozatú tisztítás után a befogadóba: a legalább biológiailag tisztított szennyvizek aránya 5 év alatt 35-ről 66%-ra emelkedett.

Településeinken 4,3 millió tonna szilárd és 5,1 millió m³ folyékony **hulladékot** szállítottak el a lakosságtól, gazdasági szervezetektől és a közterületekről. A lakások 92%-ából szállítják el szervezeten a hulladékot. A teljes keletkezett mennyiség a szilárd hulladék esetében néhány százezer tonnával, a folyékony hulladék esetén azonban jóval meghaladhatja a begyűjtött mennyiséget. Az el nem szállított szilárd hulladék jórészt illegális lerakókra kerül, míg a folyékony elszívárog a talajba, veszélyeztetve ezzel az ivóvízbázis tisztaságát. A lakosságtól begyűjtött 2,8 millió tonna szilárd hulladék zömét (94%) hagyományos módon, 1,8%-át szelektíven, míg közel 5%-át lomtalanítás során gyűjtötték be. Gazdasági szervezeteknél 1,4 millió tonna, míg közterületek tisztításából 156 ezer tonna hulladék keletkezett.

2003-ban a hagyományos **légszennyező anyagok** közül a kén-dioxid kibocsátása 5,1%-kal, a nitrogén-oxidoké 2%-kal, az illékony, nem metán szerves vegyületek emissziója 0,7%-kal mérséklődött. A rendszerváltás óta először nőtt a szén-monoxid és a szilárd anyagok kibocsátása 5,5, illetve 4%-kal. A szén-monoxid-emisszió első számú felelőse a közlekedés. Az üvegházhatást okozó gázok közül a fosszilis tüzelőanyagok elégetéséből származó széndioxid mennyiségében, szemben a korábbi évek csökkenő tendenciájával, 2003-ban 3,5%-os növekedés figyelhető meg. A szintén a fosszilis tüzelőanyagok égetéséből származó metán emissziója ugyancsak növekedett, 0,8%-kal. Az üvegházhatású gázok kibocsátásának fokozatos csökkentése azért lenne fontos, mert Magyar-

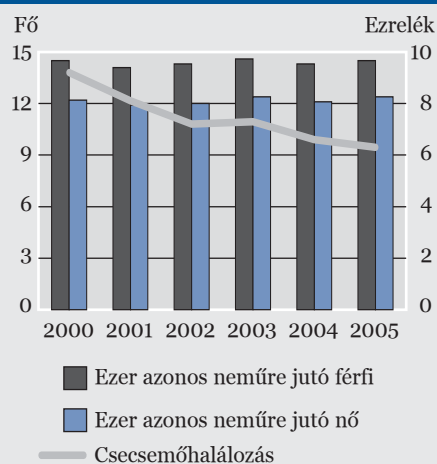
országnak is teljesítenie kell az azokra vonatkozó Kyotói Jegyzőkönyvben foglalt szennyezéscsökkentési vállalásait. Ez rövid távon az 1987-es bázisév és az azt követő gazdasági szerkezetváltással járó kibocsátáscsökkentés miatt nem okoz problémát, ám hosszabb időtávon további szennyezéscsökkentést tesz majd szükségessé.

Egészségügy

Magyarországon a 2004-es csökkenés után 2005-ben újra emelkedett mindkét nem **halálózása**. A férfiaknál a 45 és 60 évesek közötti korosztályból, a nőknél pedig az 56 év felettek közül haltak meg többen, mint az előző évben. A nők várható élettartama folyamatosan, a férfiaké a kilencvenes évek elejének enyhe csökkenése óta lassan emelkedik. A javulás ellenére azonban az unióban helyzetünk nem változott. 2004-ben a magyar férfiak 6,4 évvel, a nők 4 évvel számíthatnak rövidebb élettartamra születésükkor, mint a kibővített unióban élő társaik. Az EU-25 nőlakosságában a magyar nőknél csak az észti és lett társaik élnek rövidebb ideig, a magyar férfiaknál pedig szintén csak a balti országok férfilakosságának rövidebb az átlagos élettartama.

Magyarországon a két vezető halálok – hasonlóan Európa többi részéhez – a keringési rendszer betegségei és a rosszindulatú daganatok. Az előbbi miatt következik be a halálozások fele, az utóbbi miatt a negyede. A keringési rendszer betegségei különösen a nőket sújtják. A női halálozás 57%-át okozzák keringési, elsősorban szív- és agyérbetegségek, míg a férfiakét 45%-ban. Ezzel szemben a férfiaknak a nőknél nagyobb hányada hal meg rosszindulatú daganatban, légző- és emésztőszervi betegségben vagy valami külső ok (baleset, öngyilkosság) miatt.

Halálozás Magyarországon

A magyarok uniós társaikénál rosszabb életésélyeinek magyarázata nagyrészt **életmódjukban** keresendő. A WHO (Világ Egészségügyi Szervezet) adatai szerint míg az unióban a lakosság 29%-a dohányzik napi rendszerességgel, addig Magyarországon 34%-a. Hasonlóan magas arány csak Lengyelországban, Hollandiában, Lettországon és Szlovéniában van. Ezzel nyilvánvalóan összefüggésben van az a tény, hogy a tüdő-, illetve hörgőrákos új betegek ezer lakosra jutó száma Európaszerte csak Svájcban haladja meg a magyarországit. Alkoholfogyasztásunk szintén Európa legmagasabbjai közé tartozik. Míg az EU-ban 9,3 liter tiszta alkoholra átszámított szeszes ital fogyasztása jut egy lakosra, Magyarországon 11,6 liter. (Az uniós élvonalba tartozik még Csehország 13,2 literrel és Ausztria 10,5 literrel). Az alkoholisták számát közel 700 ezerre becsülték 2004-ben, az addiktológiákon azonban csak töredéküket (4,5%) tartják nyilván. A gondozottak kétharmada közép-

korú (35–54 éves), és több mint háromnegyedük férfi.

2004-ben az egészségügyi **alpellátásban** az 5 ezer házi orvos és 1600 házi gyermekorvos közel 90%-a vállalkozóként dolgozott. Egy alpellátásban dolgozó orvosra 1520 lakos jutott, mely a 2003-as adatokhoz képest valamivel alacsonyabb arány. A rendeléseken megjelentek és az otthonokban történt látogatások száma meghaladta az 57 milliót, gyermekek esetében a 10 milliót. A községi házi orvosok rendeléseinek megjelentek és a meglátogatottak száma évi 13 ezer, 2 ezerrel nagyobb városi társaikénál.

A házi orvosok a 18 éves korig terjedő korosztályban a vér- és vércépző szervek betegségeit, a szemizmokkal kapcsolatos fénytöréses rendellenességeket, az asztmát és a hátgerinc-elváltozásokat regisztrálják leggyakrabban. A felnőtteknél a keringési rendszer betegségei a leggyakoribbak – közülük is első helyen a magas vérnyomás áll, több mint 1,8 milliós évi esetszámmal –, melyet a cukorbetegség és a csigolyabántalmak követnek.

A várandós anyák és a csecsemők gondozását a szülészorvosokon és a házi gyermekorvosokon kívül a védőnők végzik. 2004-ben 99 ezer kismamát vettek nyilván tartásba, akiknek 36%-a igényelt fokozott gondozást. A veszélyeztetettek aránya Észak-Magyarországon közel 50% volt. A dohányzó várandós anyák aránya évek óta nem kevesebb 14%-nál. A négy hónaposnál fiatalabb csecsemők esetében az anyatejjel való táplálás aránya 1 év alatt 7 százalékponttal csökkent, jelenleg 63%. A védőnői körzetekben nyilvántartott 16 éven aluli gyermekek átlagos száma 2004-ben 1,7 millió volt, ebből 11,6% igényelt fokozott gondozást.

Az egészségügyi rendszer 1995. évi átalakulásával, a szabályozás változásával

1995-ben a **járóbeteg-szakellátás** forgalma ugrásszerűen megnőtt. 2004-ben a gyógykezelési esetek száma 204 millió, az orvosi munkaórák száma 17 millió volt. A gyógykezelési esetek száma négy év alatt 30%-kal, az orvosi munkaóráké 6%-nőtt. Ezt az okozza, hogy az előző évekhez hasonlóan 2004-ben is a laboratóriumi vizsgálatok száma volt a legmagasabb: 129 millió, 46%-kal több, mint 2000-ben.

A **tüdőgondozók** adatai a tébécés megbetegedések csökkenését, és a nem tébécés légzőszervi betegségek előretörését jelzik. Százezer lakosra számítva 22 tébécés beteget és 5500 nem tébécés tüdőbeteget tartanak nyilván. Az előbbieket száma egy év alatt 11%-kal csökkent, az utóbbiaké viszont 9%-kal nőtt. A 2004-ben nyilvántartott 553 ezer nem tébécés tüdőbeteg 41%-a szénanáthás, 33%-a asztmás volt, 11%-a pedig krónikus hörghurutban szenvedett. A szénanáthások száma egy év alatt 11%-kal emelkedett, mivel azonban ennek a betegségnek az ellátásában több szakma is kompetens, a betegség valós előfordulása ennél is magasabb lehet. Az új hörgőrákos betegek száma 6500 volt, összesen pedig 17 ezer embert kezeltek ezzel a betegséggel, akiknek több mint felét meg is operálták. Száz új tüdőtebécés betegből 2004-ben 38-at, ugyanannyi tüdődagyanatos közül 33-at szűrővel kutattak fel.

Az ország 144 **pszichiátriai gondozójában** 2004-ben 141 ezer beteget kezeltek, akiknek 65%-a nő volt. A betegek száma mindkét nem esetében a 35–54 éves korcsoportban volt a legmagasabb, és évről évre enyhén emelkedik. A legjellemzőbb betegségek a skizofrénia, a hangulatzavarok és az egyéb neurotikus és olyan lelki eredetű, fizikai tünetekkel járó betegségek, amelyeknek nincs szervi oka.

A **kardiológiai gondozásnak** Magyarországon a szívbetegségek gyakorisága miatt nagy jelentősége van. Az akut szívinfarktus miatt kórházban kezelt betegek száma az ezredfordulót követően évekig 10 ezer alatt volt, 2004-ben azonban újra afölé emelkedett. A diagnosztikában és a gyógyításban is megfigyelhető a korszerű technológia terjedése. A szívűtétek száma a kilencvenes évek közepétől átlagosan évi 5%-kal nőtt, 2004-ben a több mint hatezer műtét harmada zárt technológiával (szívűtő motor nélkül) zajlott. A pacemakerűtétek száma 2800 volt, ami 44%-kal kevesebb, mint az előző évben. Az elsősorban a koszorűereket festő, tágító hemodinamikai vizsgálatok száma 1999 óta közel négyszeresére nőtt, 2004-ben közel 49 ezer ilyen vizsgálatot végeztek.

A **fekvőbeteg-szakellátás** kórházai- ban és klinikáin 2004-ben 12 600 orvos és 56 ezer szakdolgozó közreműködésével folyt a gyógyítás. 80 ezer ágy állt a betegek rendelkezésére, 75%-uk aktív, a többi krónikus osztályokon. Országosan 79 működő ágy jutott tízezer lakosra, Budapesten ennél jóval több (132), az ország többi részében átlagosan 68. Az aktív osztályokon a belgyógyászat, az ideg- és elmeorvosászat, a sebészet, a szülészet és nőgyógyászat, valamint a csecsemő- és gyermekgyógyászat dolgozik a legtöbb ágygal. A krónikus osztályok közül a rehabilitációs és elmeosztályok ágyszáma a legmagasabb. A krónikus osztályokon 87%-os az ágykihasználtság, míg az aktív osztályokon 77%.

2004-ben 2,8 millió beteget ápoltak 23 millió ápolási napon át a kórházakban. Az ápolás átlagos tartama 8,2 nap volt, 2000-ben 8,9 nap. Az aktív osztályokon az ápolás átlagos tartama (6,5 nap) jóval rövidebb, mint a krónikus osztályokon (31,5 nap).

2004-ben az egészségügyi ellátásban dolgozók létszámában nem történt jelentős változás. Több mint 177 ezer **állást** töltöttek be, ebből 31 ezret orvosi munkakörben. Az orvosok 41%-a a fekvőbeteg-ellátásban, 18%-a a járóbeteg-szakellátásban, 21%-uk a háziorvosi szolgálatban dolgozott. Közel 40%-uk Közép-Magyarországon végezte munkáját, ahol a lakosság 30%-a él, míg Közép-Dunántúlon és Észak-Magyarországon a tízezer lakosra jutó orvosok száma az országos átlagnak csak kétharmada. Az állások több mint felét 2004-ben is a szakdolgozói munkaköri csoport tette ki. A szakdolgozók 57%-a a fekvőbeteg-ellátásban, 15%-a a járóbeteg-szakellátásban dolgozott. E munkaköri csoporton belül a legnagyobb arányú (55%) az ápolói munkakör volt.

Magyarországon az **egészségügyi kiadások** a GDP 7,8%-át teszik ki, ami az EU-25 átlagánál (8,62%) alacsonyabb, az új csatlakozók átlagánál (6,47%) viszont magasabb arány.

Szociális gondoskodás

A szociális gondoskodás intézményrendszere a társadalom valamilyen okból hátrányos helyzetben lévő csoportjainak a támogatására szolgál. Mind az elhelyezést biztosító szociális intézmények, mind az azokban gondozottak száma 2001 óta folyamatosan emelkedik. 2005-ben 1388 szociális intézményben valamivel több mint 81 ezer főt gondoztak. Ezen belül a tartós bentlakásos intézményekben 2001-hez képest jelentősen, míg az átmeneti elhelyezést nyújtó intézményekben kevésbé jelentős mértékben nőtt a gondozottak száma.

A tartós bentlakásos intézmények 62%-ában időskorúakat, 19%-ában felnőtt korú

fogyatékosokat, 11%-ukban pszichiátriai betegeket gondoztak. 2005-ben mintegy 2000–2000 főt gondoztak szenvedélybetegek, illetve gyermekkorú fogyatékosok otthonában. Az átmeneti elhelyezést nyújtó intézményekben ellátottak több mint kétharmadát (2005-ben 6850 főt) a hajléktalanok szállásán és éjjeli menedékhelyén segítették. Az előző évhez képest a hajléktalanok menedékhelyén segítséget kapók száma több mint ötszázal emelkedett, de arányuk az átmeneti elhelyezést nyújtó más intézményekben ellátottakhoz képest változatlan maradt.

nokság alatt állók száma 2001-hez képest emelkedett. Gyámság alatt 2001-ben 28 700, 2005-ben pedig 30 300 kiskorú állt. A gondnokság alatt állók száma 4 év alatt 7 ezerrel emelkedett, így 2005-ben már megközelítette az 50 ezret.

Bár az örökbefogadható kiskorúak száma évről évre nő, az örökbefogadások száma egyre kevesebb. Az engedélyezett örökbefogadások száma 2001-ben 870 volt, 2005-ben 773. Az örökbefogadható kiskorúak száma 4 év alatt 441-ről 614-re emelkedett. 2005-ben 2369 szülőt nyilvánítottak örökbefogadásra alkalmasnak.

A tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó szociális intézmények

Megnevezés	2001	2002	2003	2004	2005
Telephelyek száma	1 206	1 249	1 322	1 343	1 388
Működő férőhelyek száma	76 285	77 620	79 861	81 126	83 970
Gondozottak száma	74 338	75 541	77 386	78 462	81 117
Tízezer lakosra jutó gondozott	73,1	74,5	76,5	77,7	80,5

A gyámhatóságoknál nyilvántartott veszélyeztetett kiskorúak száma 2005-ben közel 224 ezer fő volt, az előző évnél 0,8%-kal kevesebb. Számuk 2001 óta folyamatosan csökkent. A veszélyeztetett kiskorúak 56%-a anyagi okok miatt, 4%-uk egészségi okok miatt, 22%-uk környezeti ok miatt, míg 17%-uk magatartási okok miatt volt veszélyeztetett.

Míg 2001-ben valamivel több mint 107 ezer, addig 2005-ben mintegy 98 ezer családban éltek veszélyeztetett kiskorúak. A veszélyeztetett gyermekek számának csökkenése mellett a gyámság és a gond-

A családsegítő szolgálatokban mintegy 3000 foglalkoztatott végez szakmai tevékenységet. Szolgáltatásaikat 2005-ben 330 ezren vették igénybe, ez folyamatos emelkedés mellett 40 ezer igénybe vevővel több, mint 2001-ben. A gyermekjóléti szolgáltatást nyújtó szervezetekben az igénybe vevő gyermekek száma 2002 kivételével az előző évekhez képest folyamatosan csökkent, így 2005-ben 130 ezer igénybe vevő gyermeket tartottak számon.

Családsegítő és gyermekjóléti szolgálatok

Év	Családsegítő szolgálatok			Gyermekjóléti szolgálatok		
	a szervezeti egységek száma	a szakmai tevékenységet végzők száma	a szolgáltatást igénybe vevők száma	a szervezeti egységek száma	a szakmai tevékenységet végzők száma	a szolgáltatást igénybe vevő gyermekek száma
2001	776	2 820	290 357	1 497	3 707	193 071
2002	805	2 455	310 429	1 587	3 906	206 907
2003	777	2 587	307 345	1 541	3 939	173 844
2004	813	2 638	315 024	1 623	3 828	163 430
2005	825	..	330 040	1 497	..	130 383

Könyv, kultúra, szórakozás

2005-ben Magyarországon közel 13 ezer könyvet adtak ki, példányszámuk megközelítette a 41 milliót. A címek száma majdnem 1700-zal (15%-kal) emelkedett, a példányszám 28%-kal volt magasabb, mint előző évben. Ez az átlagpéldányszám emelkedését mutatja az előző évhez képest, a korábbiaknál azonban alacsonyabb. 2005-ben a kiadott művek 34%-a szakirodalom, 21%-a szépirodalom volt, mely arányok közel megegyeznek a korábbi évekre jellemzővel. A művek példányszámából a szépirodalom egynegyed részben, a szakirodalom 13%-ban, a tankönyvek 40%-ban részesedtek.

2005-ben a könyvforgalom nominálértékben 7,8%-kal nőtt az előző évhez képest, s közel 63 milliárd forintot ért el. A forgalom legnagyobb részét a közoktatási tankönyvek, nyelvkönyvek (26%) és az ismeretterjesztő művek (23,9%) tették ki.

Az évtized közepén országosan több mint 9000 közművelődési, szak- és iskolai

A könyvkiadás főbb adatai

könyvtári szolgáltatóhely működött, ennek fele iskolai könyvtár volt. A közművelődési könyvtárak 45 millió könyvtári egységgel (könyv, bekötött folyóirat stb.) rendelkeztek, amely az összes könyvtári állomány egyharmada volt. A könyvtári

szolgáltatás iránti igény alig változik; a beiratkozott olvasók, kölcsönzések és a kölcsönzők számában csak kisebb mértékű visszaesés tapasztalható, 2004-ben a közművelődési könyvtárakba beiratkozott 1 millió 452 ezer olvasó az előző évhez képest 35 ezres csökkenést jelentett, a kölcsönzött kötetek száma 32 millió volt, másfél millióval kevesebb, mint egy évvel korábban. A legnagyobb települési könyvtári állományok a dunántúli megyékben találhatók.

Minden ötödik lakos valamilyen könyvtár beiratkozott olvasója, egy olvasó átlagban kéthetente kölcsönöz könyvet. A közművelődési könyvtárak olvasóinak nagy része a fiatalabbak közül kerül ki, minden harmadik regisztrált olvasó 14 éves vagy annál fiatalabb.

A házon kívüli kulturálódási lehetőségek igénybevétele csökkent. A kulturális fogyasztás visszaesése összefüggésben van a könyv és sajtótermékek, valamint a jegyek árának emelkedésével is. Az átlagos mozi-jegy ára 2005-ben 809 forint volt, ami több mint 270 forinttal magasabb, mint 2000-ben. Egy átlagos színházjegy 2005-ben több mint 1400 forintba került.

Budapesten és a vidéki városokban a multiplex **mozik** megjelenésével folyamatosan nőtt az előadások száma. A jelentős előadászám-növekedés mellett a mozilátogatások száma az elmúlt négy évben folyamatosan csökkent, 2005-ben 12 millió volt. Az utóbbi években hetente átlagosan 4 új filmet mutattak be, melyek között legnagyobb számban az amerikai filmek (közel 50%) szerepeltek. A magyar filmet látogatók aránya az elmúlt időszakban hullámzó volt, míg 2004-ben a nézők 10,3%-a, 2005-ben már 13,7%-a váltott jegyet ilyen előadásra.

2005-ben 54 **színház** működött, ezek közül 22 a fővárosban. Az ország területén

14 286 előadást tartottak, amelyekre 4,5 millióan váltottak jegyet. Az előadások száma valamivel kevesebb, a látogatóké valamivel több volt, mint az előző évben. Az előadások 48%-ára, a látogatások 60%-ára budapesti helyszíneken került sor. A községekben megtartott előadások és látogatások száma az elmúlt években meglehetősen alacsony volt, aránya alig éri el az 1%-ot.

A Nemzeti Filharmónia által szervezett **hangversenyek** előadásainak és látogatóinak száma 2003-ig növekedett, azóta kissé mérséklődött. 2003-ban még 1428 előadást tartottak, ez 2005-re 1355-re csökkent, a résztvevők száma 2003-ban megközelítette a 470 ezret, míg 2005-ben alig haladta meg a 454 ezret.

A **múzeumokban**, muzeális gyűjteményekben és a múzeumi kiállítóhelyeken rendezett tárlatok iránti érdeklődés a hazai és nemzetközi turizmus terjedése és az intézményhálózat bővülése mellett 18%-kal növekedett az elmúlt 3 évben.

A **közművelődési** intézmények rendezvényeinek látogatottsága az otthoni és egyéb alternatív szabadidő-eltöltési formák előtérbe kerülésével az elmúlt években folyamatosan csökkent. Az évtized közepére 3700 körül állandósult az intézmények száma, melyek közel 90 ezer szórakoztató és közösségi rendezvényt szerveztek.

A **költségvetés kulturális kiadásainak** növekedése még az évenkénti inflációt sem érte el. 2004-ben összességében 170 milliárd forintot fordított az állam a kulturális szolgáltatásokra, ami 4%-os növekedést jelentett az előző évhez képest. A kiadások GDP-hez viszonyított aránya 0,1 százalékponttal 0,8%-ra csökkent. A kiadások legnagyobb része a közművelődési intézmények (könyvtárak, művelődési otthonok, múzeumok) fenntartását szolgálta. A művészeti intézménye-

ket (pl. színházakat, zene- és táncművészeti intézményeket) közel 49 milliárd Ft-tal támogatta a költségvetés.

Jog- és közbiztonság

Magyarországon szűkebb és tágabb lakóköznyezetét a lakosság 74%-a tartja biztonságosnak⁷, és ezzel **biztonságérzet** alapján a tizenhárom volt szocialista országból az első helyen áll. A rendőrség bűnüldöző munkájával a megkérdezettek közel fele elégedett. A kérdésről az átlagosnál sokkal jobb a vélemény nálunk, Fehéroroszországban és Lengyelországban, míg az Oroszországban és Ukrajnában élők kifejezetten rossznak ítélik a helyzetet.

A bírósági szervezet bővült 2003-ban 3, majd 2005-ben újabb 2 ítéltáblát állítottak fel. Az ügyek elsőfokú elbírálását végző helyi **bíróságok** ügyfélforgalma 2003-tól ismét nőtt. A helyi és munkaügyi bíróságok elé 2005-ben mintegy 720 ezer ügy került⁸, 6%-kal több az egy évvel korábbinál. A beérkezett ügyek több mint fele nem peres ügy volt, további 21%-a polgári, 19%-a büntető, 5%-a munkaügyi és 2%-a gazdasági kérdésekben várt perben bírósági döntésre. A növekedés az év során legszámtalibb a nem peres ügyekben és a munkaügyi kérdésekben volt.

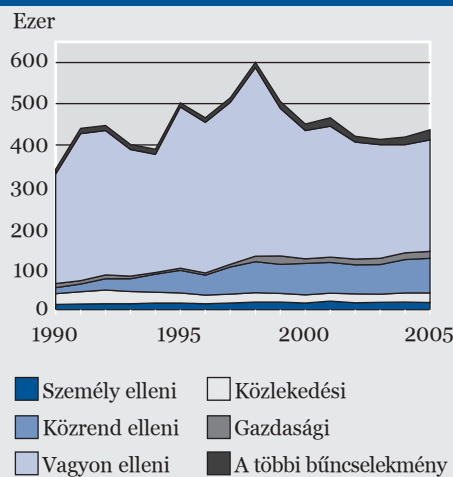
A közbiztonságot az **ismertté vált bűncselekmények**⁹ oldaláról közelítve a jelzőszám az 1998. évi csúcs után 2003-ig csökkent, majd az utóbbi két évben ismét emelkedett. 2005-ben 436 500 bűntettben és vétségben fejezték be a hatóságok az eljárást, 4%-kal többen, mint egy évvel azelőtt. A jogsértések száma közel 18 ezerrel nőtt. A bűntettek mennyisége 10%-kal

⁷ A TÁRKI 2005-ös mérése alapján.

⁸ A büntető nem peres ügyekkel együtt.

⁹ Az adatok forrása a Belügyminisztérium.

Ismertté vált bűncselekmények száma

emelkedett, a vétségeké nem változott az előző évhez képest. A bűnözés összetételében lényeges változás nem történt, a jogsértések továbbra is döntően vagyon ellen irányulnak.

A lakosság biztonságérzetét talán legközvetlenebbül befolyásoló bűncselekmények közül 2000-től százezer lakosra számolva 35%-kal csökkent a lakásbetörés, 25%-kal a gépjárműlopás, 20%-kal az emberölés, 15%-kal a rablás. Az ezredfordulótól számottevően kevesebb a vagyon, az államigazgatás, igazságszolgáltatás, közelet tisztasága elleni jogsértések száma, és több a házasság, család, ifjúság és nemi erkölcs, a gazdaság, a személy, valamint a közrend ellen elkövetetteké. 2005-ben a kábítószerrel való visszaélések száma 7622 volt, több mint duplája a 2000. évinek. Ezen belül közel négyszer annyi volt a kábítószer tartásával (termesztésével, előál-

lításával stb.), és kétszer annyi a forgalmazással elkövetett bűncselekmény, mint öt éve.

Az ismertté vált bűnözésben az elmúlt év annyiban hozott változást, hogy az előző évhez képest – a személy elleni bűncselekmények kivételével – valamennyi bűncselekmény-főcsoport emelkedést mutat. Az életellenes bűncselekmények közül 2005-ben az emberölések száma 164 volt, 44-gyel kevesebb, mint 2004-ben, és a szándékos testi sértéseké az előző évi emelkedés után csökkent. A bűncselekmények számának növekedése háromnegyed részt a szerzői jogok megsértésével és a tiltott pornográf felvétellel való visszaéléssel hozható összefüggésbe. Mindkettő sorozat jellegű jogsértés, és szorosan összefügg az informatikai eszközök terjedésével. Figyelemre méltó, hogy nőtt a közutakon az ittas vagy bódult állapotban való járművezetés.

A **felderített bűncselekmények** aránya az előző évi 57%-ról 61%-ra nőtt. Ismertté 133 790 bűnelkövető vált, 3%-kal több, mint 2004-ben. Az elkövetők 9%-a volt fiatal- és 3%-a gyermekkorú. Mindkét generációhoz tartozó elkövetők száma az év során csökkent. A külföldi bűnelkövetők száma 7366 volt, 13%-kal nőtt az előző évhez képest. Valamivel több a büntetett előéletű elkövető, mint 2004-ben. A személy elleni és a gazdasági bűncselekményeket elkövetők száma csökkent, a többi nőtt. Azok száma, akik alkohol

vagy kábítószer hatása alatt követték el tetteiket, nőtt az előző évhez képest. A legtöbb elkövető lakóhelye a főváros, Pest, Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye.

Bűncselekmény **sértettje** 224 ezer természetes személy volt, számuk 5%-kal kevesebb, mint egy évvel azelőtt. A sértettek közül 5651 volt gyermek és 8181 külföldi.

A vagyon elleni bűncselekményekkel 2005-ben 104,3 milliárd forint **kárt** okoztak, a gazdasági bűncselekmények elkövetési értéke mintegy 30 milliárd forint volt. A vagyon elleni bűncselekménnyel okozott kár összege 5%-kal magasabb, a gazdasági bűncselekményeké 16%-kal alacsonyabb, mint 2004-ben.

A jogerősen **elítéltek** száma 98 524 volt, 2,2%-kal több, mint 2004-ben. A növekedés szerényebb az előző évinél. Az ítéletek 43%-a pénzbüntetés, 22%-a önállóan alkalmazott mellékbüntetés és intézkedés, 20%-a felfüggesztett szabadságvesztés, további 10%-a végrehajtandó szabadságvesztés, a többi közérdekű munka. A végrehajtandó szabadságvesztések száma tovább csökkent. A jogerősen elítéltek 7%-a fiatalkorú.

A büntetés-végrehajtási intézetekben lévőek száma az előző évi növekedés után 823 fővel 15 720-re csökkent. Ezen belül leginkább a fogva tartottak 73%-át kitevő elítéltek száma mérséklődött, és némileg emelkedett a kényszergyógykezelésre és az elzárásra utaltak száma.

Országgyűlési választások, 2006*

A rendszerváltás utáni ötödik választáson 8 millió 647 ezer magyar, választójoggal rendelkező állampolgár dönthetett 2006. április 9-én és 23-án a következő kormányzati periódusról. Ezen belül a választópolgárok külföldön élő mintegy 0,1%-ának idén volt először lehetősége arra, hogy szavazatát a Magyar Köztársaság nagykövetségein és konzulátusain működő külképviseleti választási irodában leadja.

A jogosultak 67,8%-a szavazott az első fordulóban, és 64,4%-a a másodikban. A választói aktivitás alacsonyabb volt, mint 2002-ben és magasabb, mint 1998-ban. Az első forduló részvételi arány – ellentétben a 2002. évvel – meghaladta a másodikét, és több egyéni mandátum sorsa dőlt el az első fordulóban. A külképviseleteken mindkét fordulóban nagyobb arányban járultak az urnákhoz, mint itthon.

A nyilvántartásba vett 48 pártból tíz állított országos listát, és közülük az első for-

A területi listára leadott szavazatok, 2006. április 9.

Párt	Szavazatok száma, ezer	Megoszlás, %
MSZP	2 337	43,2
Fidesz-KDNP	2 273	42,0
SZDSZ	352	6,5
MDF	273	5,0
Többi párt és szervezet	173	3,3
Összesen	5 408	100,0

dulóban a parlamenti 5%-os küszöböt lényegében ugyanaz a négy lépte át, mint 2002-ben. A választások során független képviselő nem került a parlamentbe, de egy mandátum erejéig képviselteti magát a Somogyért Egyesület.

A mindenkori koalíciós és ellenzéki pártok támogatottsága, %

Év	Képviselői mandátumok alapján		Területi listára leadott szavazatok szerint	
	koalíció	ellenzék	koalíció	ellenzék
1990	59,3	37,8	42,9	41,3
1994	72,9	27,5	52,7	36,1
1998	55,2	44,5	47,8	46,0
2002	51,3	48,7	47,7	41,1
2006	54,4	45,6	49,7	47,0

*Az adatok forrása az Országos Választási Bizottság.

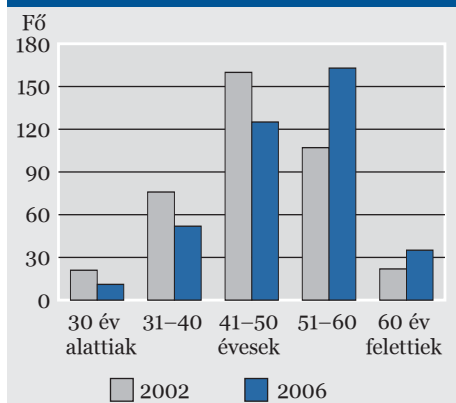
A szavazatok minden eddiginél jobban koncentráálódtak a parlamenti pártokra. A területi listákra leadott voksok mindössze 3,3%-a jutott olyan pártokra, amelyek nem lépték át a parlamenti küszöböt, míg 2002-ben „képviselet nélkül maradt” a szavazók 11,2%-a. (Ez az arány a legnagyobb 1990-ben volt, 15,8%.)

A választók bizalmát – a rendszerváltás óta először – a kormányon lévő koalíció nyerte el. A következő négy évben – immár harmadízben – a baloldali-liberális oldal alakíthat kormányt. A megszerzett mandátumok alapján a koalíció és az ellenzék közötti különbség nagyobb (35 mandátum), mint az előző, eddigi legkisebb különbséget hozó választásokon (11 mandátum).

A mostani kormánykoalícióra szavazók aránya az egyéni és a területi listás szavazatok alapján is nőtt. A jobboldali ellenzék a területi listás szavazatok mellett az országos listán növelte képviselői számát az előző választásokhoz képest.

A női képviselők száma 35-ről 41-re nőtt, arányuk 9,1%-ról 10,6%-ra emelkedett, ami nemzetközi összehasonlításban alacsony.

Az országgyűlési képviselők életkor szerint

(A legtöbb női parlamenti képviselőt, 43-at 1994-ben választották.)

A képviselők között jelentősen nőtt az ötvenes és az annál idősebb generációhoz tartozók száma, a fiatalabbaké csökkent.

Míg 2002-ben a legnépesebb korcsoport a negyveneseké volt, ma a „szénátorkorú” ötveneseké.

Gazdasági fejlődés, fejlettségi szint

Nemzetközi gazdasági környezet, gazdasági növekedés

A világgazdaság egészének növekedése a 2001–2003-as dekonjunktúrát követő 2004. évi rekordméretű bővülés után 4,8%-ra mérséklődött 2005-ben, de így is meghaladta a hosszú távú átlagot. A gazdasági fejlődés tehát a nemzetközi politikai feszültségek, a magas kőolajár és az Egyesült Államok külső pénzügyi egyensúlyhiánya dacára élénk maradt. Az IMF becslése szerint a világkereskedelem növekedése szintén a hosszú távú trend felett maradt, bár az előző évhez viszonyítva itt is ütemmérséklődés figyelhető meg.

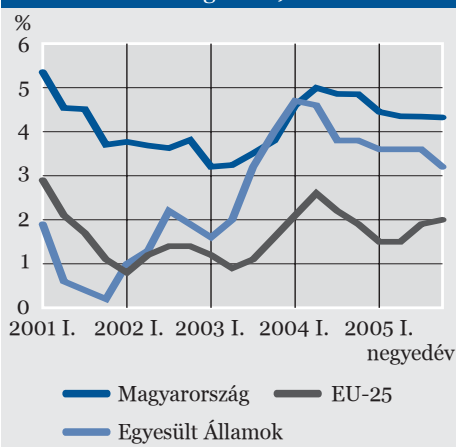
Az **Egyesült Államokban** a bruttó hazai termék (GDP) 2005-ben a fejlett országok átlagánál dinamikusabban, de a 2004-esnél kevésbé, 3,5%-kal emelkedett (éven belül fokozatosan mérséklődött a növekedés). Az export bővülése hosszú idő után meghaladta az importét, valamint a beruházások is kedvezően alakultak. A gazdasági növekedés fenntarthatóságát viszont bizonytalanság övezi, amely főként a folyó fizetési mérleg növekvő hiányából, valamint a magas államháztartási deficitből, illetve az ingatlanpiaci konjunktúra várható kifulladásából ered. **Japán** az utóbbi évtizedben a többi fejlett országnál erőteljesebb ingadozást mutató növekedési pályát járt be. A szigetország 2004 végén érte el az előző ciklus mélypontját, ezután 2005-ben negyedévről negyedévre gyorsabb növekedést mutatott (az utolsó negyedévben 4,3%-ot), amely éves átlagban 2,7%-os bővülést eredményezett. A defláció a magas költségvetési hiánnyal

párosulva továbbra is megoldandó problémát jelent. A világgazdasági tendenciát követve a **fejlődő országok** többségében is mérséklődött a növekedés üteme, amely azonban így is meghaladta a fejlett térségeket. A két legnépesebb gazdaság, Kína és India azonban képes volt fenntartani kiugróan magas (10, illetve 8%-os) növekedését.

Az **Európai Uniót** nemzetközi összehasonlításban továbbra is szerényebb növekedés jellemezte, a GDP dinamikája 2005-ben még inkább elmaradt a világgazdasági átlagtól, mint egy évvel korábban. A dekonjunktúrát követő, 2004-ben tapasztalt fellendülés (2,4%-os növekedés) szinte már abban az évben véget is ért, 2005-ben pedig egyetlen negyedévben sem haladta meg a GDP bővülése a 2%-ot. Tavaly az év egészében 1,6%-kal emelkedett az unió bruttó hazai terméke, feleakkora mértékben, mint az utolsó konjunkturális időszakban, 1997 és 2000 között. A növekedési ütem tehát visszaállt a 2001–2003-as évekre jellemző pályára, azonban kedvezőbb felhasználási szerkezettel, ugyanis a fejlődés már nem pusztán a fogyasztáson, hanem részben a beruházásokon is nyugszik. 2003 óta a behozatal csekély mértékben, de gyorsabban nő, mint a kivitel, így olvadóban van az EU külgazdasági többlete (ami 2005-ben a GDP 0,8%-ával volt egyenlő). Az Egyesült Államokat és Japánt jellemző egyensúlyi hiányosságok az EU-ban kevésbé vannak jelen, inkább az alacsony növekedés, a gyengülő versenyképesség és a magas munkanélküliség okoz problémát, illetve az ezek kiküszöbölésére hivatott lisszaboni stratégia megvalósításá-

nak akadozása. Az euró árfolyama 2004 végén rekordmagasságot ért el, de 2005-ben némileg gyengült, ezzel olcsóbbá téve az európai termékeket a nemzetközi piacokon.

A GDP növekedése az előző év azonos negyedéhez képest (szezonálisan és munkanaphatással kiigazítva)

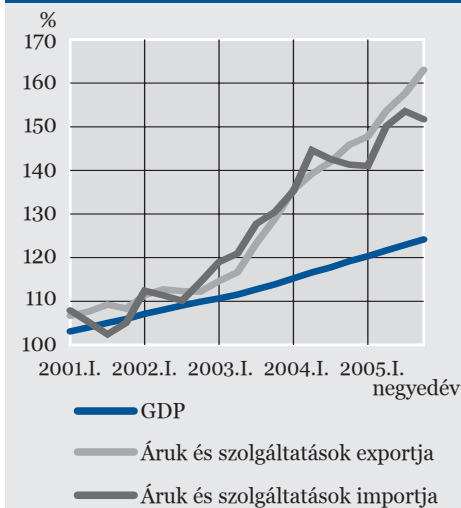
A gazdasági növekedés különösen az unió legnagyobb tagországaiban szerény: Németországban 0,9%-kal nőtt a GDP 2005-ben, Franciaországban 1,5%-kal, Nagy-Britanniában 1,8%-kal – mindhárom adat elmarad a 2004. évitől. A korábbi évekhez hasonlóan ismét a kevésbé fejlett közép- és kelet-európai térség volt képes magasabb gazdasági növekedést felmutatni, így felzárkózási folyamatuk folytatódott. A tizenötök 1,4%-os növekedésével szemben a tíz új tagország 4,4%-os fejlődést ért el 2005-ben, és kevésbé lassult ezen országok gazdasági növekedése, mint a régi tagállamoké. Az új tagállamok többségében nem is a fékeződés, hanem a gazdaság gyorsulása volt jellemző, átlagos növekedési ütemük a romló – és legnagyobb súllyal

szereplő – lengyel adat miatt csökkent. Továbbra is a balti országok GDP-je nőtt a leggyorsabban (7,5–10%-kal), de a gyors felzárkózási ütem ellenére még mindig e három ország fejlettsége esik a legmesszebb az uniós átlagtól. Csehország külkereskedelmére, Szlovákia pedig a belső keresletre alapozva ért el 2005-ben az elmúlt évek átlagát jelentősen meghaladó, 6%-os növekedést. Számottevő ütemmérséklődés egyedül Lengyelországban következett be, az előző évi 5,3%-kal szemben 3,2% volt.

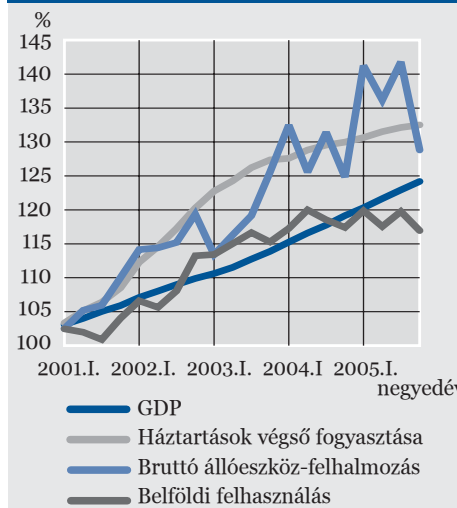
A **magyar gazdaság** fejlődése lényegében követte a világgazdasági folyamatokat, 2005-ben a növekedés lassult, de némileg gyorsabb volt az évezred első éveire jellemzőnél. A bruttó hazai termék 2004-ben 5,2%-kal, 2005-ben 4,1%-kal nőtt, tehát a kibővített EU átlagánál magasabb, de az újonnan csatlakozott tagországokénál kissé alacsonyabb ütemben. 2005. első negyedévét még alacsonyabb, 3,2%-os növekedés jellemezte, amely más konjunkturális mutatókkal együtt (ipari termelés, export) javult a következő negyedévekben.

A növekedés üteme nem tért el érdemben az elmúlt évek átlagától, de szerkezeti összetétele jelentősen megváltozott. A korábban változó ütemben, de folyamatosan növekvő belföldi kereslet a fogyasztási kiadások erőteljes lefékeződése miatt 2005-ben stagnált, így a gazdasági növekedésben a 2004. évinél is nagyobb szerep jutott az importnál dinamikusabban növekvő exportnak. Az áruk és szolgáltatások **kivitele** 11%-kal (2004-ben 16%-kal), a **behozatal** 6,5%-kal (2004-ben 13,5%-kal) nőtt. Az exportkonjunktúra nagyrészt a feldolgozóipar, azon belül is a gépipari ágazatok élénk külpiaci értékesítésén nyugszik, amit az elmúlt évek jelentős feldolgozóipari beruházásai és a kedvezően alakuló külső kereslet tettek lehetővé.

A GDP és a külkereskedelem indexe a 2000. év átlagához képest (szezonálisan kiigazítva)

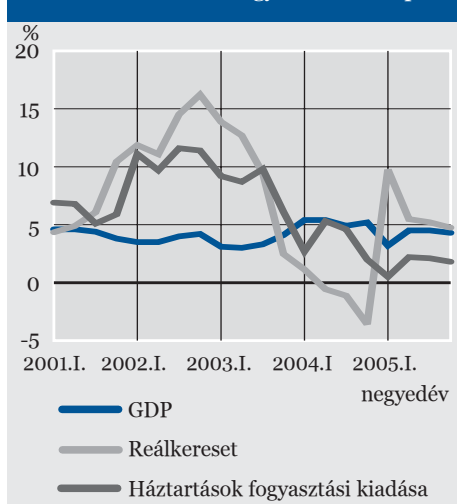
A GDP és a belföldi felhasználás indexe a 2000. év átlagához képest (szezonálisan kiigazítva)

2002–2003-ban a háztartások és a kormányzat fogyasztása egyaránt a GDP-t jelentősen meghaladó ütemben emelkedett, tehát a termelésnél nagyobb ütemben nőtt a fogyasztás, hosszú távon fenntarthatatlan ütemben. 2004-ben korrekció következett be mindkét területen, a fogyasztás bővülése így a GDP növekedési üteme alá csökkent. 2005-ben tovább folytatódott, sőt erősödött ez a tendencia, a belföldi felhasználás valamennyi tételében ütemcsökkenés következett be. A belföldi kereslet legnagyobb súlyú összetevője, a **háztartások fogyasztása** tavaly 1,4%-kal nőtt, szemben a 2004. évi 3,6%-kal. Az ütemmérséklődés megnyilvánult a háztartások saját fogyasztási kiadásaiban és a kormányzattól származó természetbeni juttatások alakulásában is. A háztartások fogyasztási kiadásai 1,7%-kal nőttek, ami a jövedelmi helyzetet döntően meghatározó reálkereset 6,3%-os növekedése mellett szerénynek mondható. A viszszafojtott kiadásnövekedés részben a 2004-

ben stagnáló reálkereset áthúzó hatásától, részben a növekvő megtakarításoknak tulajdonítható.

A GDP, a fogyasztás és a reálkereset változása (az előző év azonos negyedéhez képest)

A **közösségi fogyasztás**ban erőteljesebb korrekció következett be, volumene 2004-ben csak minimálisan nőtt, tavaly pedig 0,9%-kal csökkent. Ezzel szemben a **bruttó állóeszköz-felhalmozás** növekedési üteme magas maradt. A 6,6%-os bővülés leginkább az úthálózat-fejlesztési munkáknak és a közepes vagy kisebb beruházási tevékenységet végző ágazatoknak köszönhető – a feldolgozóipar fejlesztéseinek volumene kétéves konjunktúra után csak 2,4%-kal nőtt tavaly, és a lakásépítések növekedése is megállt.

A **belföldi felhasználás** volumene 0,6%-kal nőtt, tehát alig változott 2004-hez képest, amiben a fogyasztás és a beruházás mérsékeltebb növekedése mellett a készletek csökkenése is szerepet játszott. Ezzel a gazdaság egyensúlyi helyzete javult, a megtermelt és a belföldön felhasznált jövedelem közötti rés szűkült. A **teljes külkereskedelmi forgalom hiánya** 438 milliárd forintot tett ki, folyó áron számítva az előző évinek hattizedét. A passzívum GDP-hez viszonyított aránya 2%-ra csökkent, ami az utóbbi évek átlagánál kedvezőbb érték. Az áruk és szolgáltatások külkereskedelmi árai viszont kedvezőtlenül alakultak, a cserearány 1,7%-kal romlott. A cserearányromlás következtében csökkent az egységnyi belföldön megtermelt áruért vagy szolgáltatásért külföldön megkapható áru vagy szolgáltatás volumene. A GDP külkereskedelmi cserearány-változással korrigált mutatója a **bruttó hazai jövedelem** (GDI), amely a számítások szerint a cserearányromlás miatt hazánkban 2005-ben a GDP-nél mérsékeltebben, 3,5%-kal nőtt.

A bruttó hazai termék **termelési oldalán** az ágazatok közül a beruházási

konjunktúrára támaszkodó építőipar teljesítménye növekedett a leginkább (14%-kal). Az ipar hozzáadott értéke az átlagosnál nagyobb ütemben nőtt (5,9%-kal), a mezőgazdaságé pedig 14%-kal csökkent (ezt nagyrészt a bázishatás eredményezte, ugyanis a 2004. év kimagaslóan jó terméseredményeket hozott). A szolgáltatások összességében kissé az átlag feletti ütemben nőttek, a szállítás, raktározás, posta és távközlés gazdasági ág növekedése volt a legmagasabb (9%). A pénzügyi tevékenység, ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás ágazatcsoport 5% feletti ütemben, a kereskedelem, vendéglátás ágazatok átlagos mértékben növelték teljesítményüket. Az állami finanszírozású szolgáltatások hozzáadott értéke 1,3%-kal nőtt.

A bruttó nemzeti jövedelem (GNI)

A bruttó nemzeti jövedelem (GNI) a GDP-ből származtatható makromutató. Használata a gazdasági globalizáció előrehaladtával a nemzetközi statisztikai gyakorlatban általánossá vált, az Európai Unió tagországai számára pedig az Eurostat kötelezően előírja¹⁰.

A GNI és a GDP összevetése képet ad a külföldi működő tőke által Magyarországon létrehozott elsődleges jövedelmek gazdasági súlyáról és fő összetevőiről, illetve ennek ellentétéről a magyar tulajdonú, de az ország területén kívül működő tőkének az összjövedelemre gyakorolt hatásáról. (Az elsődleges jövedelem két fő formája a munkavállalói jövedelem és a tulajdonosi jövedelem.) Magyarországon ez idáig a tulajdonból származó jövedelmek szerepe a meghatározó, a munkavállalói jövedelmek egyenlegének összege ehhez képest nem számottevő.

¹⁰Az EU tagállami befizetései részben ehhez a mutatóhoz kapcsolódnak.

A GDP és a GNI alakulása

Megnevezés	(folyó áron, milliárd forint)		
	2002	2003	2004
GDP	16 915	18 651	20 429
Munkavállalói jövedelmek egyenlege	37	35	32
Tulajdonosi jövedelmek egyenlege	-956	-955	-1 244
Ebből: kamat és osztalék jellegű jövedelmek	-500	-510	-794
újrabefektetett jövedelmek	-456	-445	-449
EU-s adók és támogatások egyenlege			61
Összes korrekció	-919	-920	-1 151
GNI	15 996	17 731	19 278
GNI a GDP százalékában	94,6	95,1	94,4

Az utóbbi években a tőkemozgás kétirányúvá vált, a Magyarországra érkező külföldi működő tőke mellett megjelentek a magyar tulajdonú tőke külföldi befektetései is. A tőkemozgások egyenlege azonban továbbra is a külföldi tőke túlsúlyát mutatja, ami a tőkejövedelmek alakulásában is kifejezésre jut. Elsősorban ez ad magyarázatot arra, hogy a bruttó nemzeti jövedelem (GNI) folyó áras értéke 2002–2004-ben mintegy 5%-kal kisebb, mint a GDP-é. A KSH 2005-re még nem tette közzé a GNI-mutatót, de az előzetes GDP és a folyó fizetési mérleg vonatkozó, ugyancsak előzetes adatai szerint nem valószínű számottevő változás a GNI-nak a GDP-hez mért relatív nagyságában.

A két makromutató közötti eltérés mértéke **nemzetközi összehasonlításban** nem tekinthető kiugrónak. Az EU 10 új tagállamában a GNI a GDP százalékában kifejezve 2004-ben 94,1% volt. E körön belül a visegrádi országok csoportjában elég jelentősek az eltérések (Csehországban

95,1%-ot, Lengyelországban 91,3%-ot, Szlovákiában pedig 99%-ot tett ki ez az arányszám). A régi tagországokban (EU-15) a GDP és a GNI folyó áras értéke 2004-ben gyakorlatilag megegyezett, az átlag mögött azonban nagy eltérések vannak. A GNI/GDP mutató Írországban a legalacsonyabb (84,6%) jelezve, hogy a külföldi működő tőke igen nagy hatást gyakorol az ország nemzeti jövedelmére.

A tulajdonból származó jövedelmek egy része – a fizetett és kapott kamatok és osztalékok egyenlege – elhagyja a magyar gazdaságot, más része – az **újrabefektetett jövedelem** – továbbra is a magyar gazdaságban marad. Bár az utóbbi jövedelemrész nem lépi át az országhatárt, mivel a külföldi tulajdont gyarapítja, mégsem képezi a magyar nemzeti jövedelem (GNI) részét. A visszaforgatott jövedelmek **összege** az utóbbi években gyakorlatilag változatlan maradt, a teljes tőkejövedelmen belüli **aránya** azonban 2003-ban minimálisan (48%-ról 47%-ra) csökkent, 2004-ben

pedig számottevően (10 százalékponttal) visszaesett az előző évhez képest. Az újrabefektetett jövedelem súlyának mérséklődésére a kamat és osztalék jellegű fizetések negatív egyenlegének növekedése ad magyarázatot.

A bruttó nemzeti jövedelem (GNI) 2003-ban 3,9%-kal nőtt az előző évhez képest, növekedési üteme 0,5 százalékponttal meghaladta a GDP-ét. A két makromutató közül 2004-ben a GDP javára mutatkozik 0,7 százalékpontos ütemkülönbség, vagyis a GDP 5,2%-kal, a GNI 4,5%-kal lett nagyobb.

Tulajdonviszonyok a gazdaságban

A rendszerváltást követő években viszonylag gyorsan kialakultak azok az arányok a nemzetgazdaság tulajdonosi rendszerében, amelyek azóta is jellemzik Magyarországot. A magántulajdon részesedése a bruttó hozzáadott értékben 1996-ban érte el a 70%-ot, és körülbelül ma is ezen a szinten áll, ezen belül a külföldi tulajdon 21–22%-os súlyt képvisel. (A vállalkozások tulajdonosi besorolása a többségi tulajdonlás elve alapján történik.)

A nemzetgazdaság teljes hozzáadott értékéből 2004-ben a **közösségi szektor**

29,2%-ot állított elő. Az egy évvel korábbi adattal szembeni 1 százalékpontos csökkenés részben abból adódik, hogy a megelőző két évvel szemben 2004-ben igen szerényen emelkedett a költségvetési intézményekben dolgozók keresete, és ez visszavetette az állami szektor ráfordítás alapon mért hozzáadott értékének növekedését. Az ágazatok közül a közösségi tulajdon szerepe csak a közigazgatásban kizárólagos. A villamosenergia-, gáz-, gőz-, vízellátás területén 2004-ben a hazai magántőke javára csökkent az állam szerepe, de így is 82%-os volt. Az oktatás és az egészségügy területén is megjelent már a magántőke, de a közösségi szektor súlya az ezredforduló óta lényegében változatlan (84, illetve 70%). A szállítás, raktározás, posta, távközlés ágazatban csökkenő, a pénzügyi tevékenységek területén növekvő tendenciát mutat az állami tulajdon gazdasági súlya az ezredforduló óta (2004-ben előbbiben 41, utóbbiban 33%-os volt a közösségi szektor hozzájárulása az ágazat hozzáadott értékéhez).

A **külföldi tulajdonú vállalatok** részesedése a bruttó hozzáadott értékből a kilencvenes évek második felében növekvő volt, azóta az akkor elért 22%-os szint körül ingadozik. A külföldi tulajdon szerepe a fel-

A hozzáadott érték megoszlása tulajdonosi szektorok szerint

Szektor	(folyó áron, %)				
	2000 ^a	2001 ^a	2002 ^a	2003	2004
Közösségi	28,4	27,4	29,0	30,1	29,2
Hazai magán	49,6	50,5	48,8	47,3	49,5
Külföldi	22,0	22,1	22,3	22,6	21,3

^a FISIM-mel (pénzügyi közvetítők közvetetten mért szolgáltatási díja) nem felosztott .

dolgozóiparban a legnagyobb, annak ellenére, hogy súlya 2004-ben érezhetően, 58%-ról 53%-ra csökkent. A külföldi vállalatok részaránya a kereskedelem, javítás, és a pénzügyi tevékenység ágazatban számottevő még (egyharmad körüli).

A **hazai magánszektor** a 14 gazdasági ág közül nyolcban a legnagyobb tulajdonos, különösen a mezőgazdaságban és az építőiparban meghatározó a szerepe (90% feletti). Kimondottan magas még a hazai magántőke részaránya az ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás (82%), a szálláshelyszolgáltatás, vendéglátás (72%) és a kereskedelem, javítás (67%) ágazatokban.

A gazdaság ágazati szerkezete

A magyar nemzetgazdaság ágazati struktúrája – az ágazatok hozzáadott értékhez való hozzájárulása alapján mérve – a piacgazdaság kialakulásával párhuzamosan már a kilencvenes évek első felében a fejlett országokéhoz vált hasonlóvá. Azóta főként az egyes ágazatok konjunkturális ingadozásai, a külső és belső körülményekhez való igazodás befolyásolja a változásokat és a nyugat-európai arányokhoz való konvergenciát.

A **mezőgazdaság** térvesztése az ágazati struktúra változásának egyik meghatározó tendenciája. 2003-ra 3,3%-ra csökkent a mezőgazdaság súlya a bruttó hozzáadott értékből a tíz évvel azelőtti 6–7%-ról. Az EU-25-ben is fokozatosan csökken a mezőgazdaság teljesítményének bruttó hozzáadott értékhez mért aránya, 2005-ben 1,9%-ot tett ki. 2004-ben Magyarországon a rendkívüli terméseredmények hatására az ágazat hozzáadott értéke 57%-kal nőtt, aránya 3,9%-ra emelkedett. 2005-öt is igen jó termés jellemezte, az ágazat gazdasági súlya így vélhetően az előző évek átlagánál magasabb maradt. A mezőgaz-

daság bruttó termelési értékében a növénytermesztés kibocsátása magasabb az állattenyésztésénél, előbbi aránya az évezred első éveiben 50–56% közötti volt. 2004-ben a rekordtermés következtében a növénytermesztés aránya 64%-ra nőtt, 2005-ben pedig némi csökkenés után is magas, 60%-os szinten maradt.

Az **ipari** szektorban állították elő 2004-ben a hozzáadott érték 25,8%-át. Az ipar gazdasági jelentőségét emeli az exportban betöltött meghatározó súlya, valamint, hogy 2003–2005-ben húzóerőt jelentett a magyar gazdaságban, ugyanis hozzáadott értéke e három évben a GDP-nél magasabb ütemben nőtt. Az ágazat összes hozzáadott értékhez való hozzájárulása a kilencvenes évek második felében nőtt, csúcspontját 2000-ben 27,9%-kal érte el. A feldolgozóipar húzóágazatai a termelés felét, az export kétharmadát adó gépipari ágazatok. 2004-es adatok szerint Magyarországon az Európai Unió tagországai között a 8. legmagasabb az ipar hozzájárulása a nemzetgazdaság teljes hozzáadott értékéhez. Az EU-25 átlagában az ipar súlya három éve változatlanul 20,5%, de hosszabb távon némileg csökkenő tendenciát mutat.

Az **építőipar** súlya a bruttó hozzáadott értékben szűk sávban hullámzik. Az 1996-os 4,3%-os mélypont után 2002-ig fokozatosan 5,3%-ra emelkedett, majd 2004-ben 5,0% volt. Az úthálózat-fejlesztés által táplált építőipari konjunktúra következtében 2005-ben némi emelkedésre lehet számítani, az ágazat hozzáadott értéke 14%-kal nőtt. Az Európai Unióban szintén hullámvész figyelhető meg, az építőipar súlya 1998 óta nő, 2005-ben 6% volt.

A **szolgáltatóágazatok** részesedése hazánkban a hozzáadott értékben 61–66% között mozog. Legmagasabb értékét 2003-ban vette fel, 2004-ben 65% volt az aránya

(a foglalkoztatásban betöltött szerepe 63% volt 2005-ben). Az EU-25-ben a szolgáltatások súlyának növekedése 2003-ban megállt, azóta 71,5%. Magyarországon a bruttó hozzáadott érték előállításában való részesedés utóbbi két évben bekövetkezett csökkenése a szolgáltatások mindhárom nagy csoportját jellemezte. A pénzügyi szolgáltatások, ingatlanügyletek 20,6, a kereskedelem, javítás, szállítás, távközlés területeit felölelő szolgáltatáscsoport pedig a bruttó hazai termék 20,7%-át állította elő 2004-ben. A pénzügyi ágazatokban ez megfelel a korábbi évek átlagának, míg a másik területen csökkenést jelent. Az EU-25-ben a pénzügyi szolgáltatások és ingatlanügyletek a hozzáadott érték 27%-át termelik, a többi felsorolt terület együttesen 21,6%-ot. A nem piaci szolgáltatásokat nyújtó, döntő részben állami finanszírozású ágazatok (közigazgatás, oktatás, egészségügy) részaránya hazánkban 2003-ban érte el a legmagasabb értéket (21,0%-ot). Súlyuk 2004-ben kissé mérséklődött az előző évhez képest, 20,4% volt, és a 2005. évi volumenadatok alapján további csökkenés valószínű. Az EU-25 átlaga 18% körüli, amelyhez fokozatosan közelített a ma-

gyarországi arány a kilencvenes évek közepétől, 2001 óta pedig meg is haladja azt.

Gazdasági fejlettség

A magyar gazdaság fejlettségét nemzetközi összehasonlításban az **egy főre jutó GDP vásárlóerő-paritáson** mért értéke alapján lehet meghatározni. A vásárlóerő-paritás standardizált árszínvonalon egy közös valutára számítja át az egyes országok GDP-jét.

Magyarországon az egy lakosra jutó GDP 2004-es adatok szerint az EU-25 átlagának 60,1%-át tette ki, egy évvel korábban 59,3%-ot. Hazánk a huszonöt tagország rangsorában tíz éve változatlanul a 20. helyet foglalja el, 2004-ben Lengyelországot (48,8%), Szlovákiát (53%), valamint a balti államokat előzte meg. A fejlettebbnek számító Csehországgal (70,3%) és Szlovéniával (79,1%) szemben nőtt a különbség 2002–2004-ben, míg Lengyelországgal és Szlovákiával szemben érdemben nem változott az előny. Az új tagállamok átlagosan az EU-25 színvonalának 55%-át érik el.

Az Európai Unió legfejlettebb államának – az egy főre jutó GDP alapján – továbbra is

A hozzáadott érték ágazati megoszlása

Ágazat	(folyó áron)						
	Magyarország					EU-25	10 új tagállam
	2000	2001	2002	2003	2004		
Mezőgazdaság	4,3	4,3	3,7	3,3	3,9	2,1	4,3
Ipar	27,9	26,1	25,0	25,5	25,8	20,5	26,1
Építőipar	5,2	5,1	5,3	4,9	5,0	6,0	5,9
Szolgáltatások	62,6	64,4	66,0	66,2	65,2	71,5	63,7

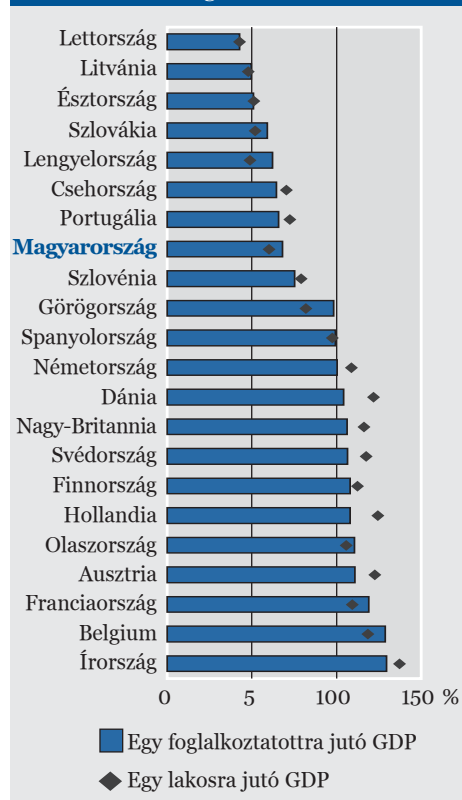

Luxemburg számít (az átlag 239%-ával), öt követi a kilenc év alatt tíz helyet előrelépő Írország (137%), majd Hollandia (124%) és Ausztria (123%). Összesen 12 tagország van az átlag felett, az említettekén kívül még sorrendben Dánia, Belgium, Svédország, Nagy-Britannia, Finnország, azután egymást követi három nagy gazdaság (Franciaország, Németország és Olaszország) a 10–12. helyeken. Közülük a legkevésbé fejlett Olaszország (105,8%) előnye is számottevő a 13. helyet elfoglaló Spanyolországgal (97,6%) szemben. A tagjelölt országok közül Románia az EU-25 átlagának 32%-án, Bulgária a 31%-án áll.

A **termelékenység** mérésére szolgáló jelzőszámok közül az Európai Unió tagországaira a megtermelt GDP egy foglalkoztatottra jutó értéke áll rendelkezésre, amelyet a jobb összehasonlíthatóság kedvéért szintén vásárlóerő-paritáson számítanak (azonban az eredmények pontosságát csökkentik, hogy nem különböztetik meg a részmunkaidős és a teljes állásban dolgozókat). Magyarország pozíciója ebben a rangsorban is hasonló, 2003-ban egy helyet előrelépett, azóta a 18. helyen áll az uniós átlag 68%-ával. Hazánk a többi közép- és kelet-európai országhoz hasonlóan fokozatosan közelít az uniós átlagához. A térségben termelékenység tekintetében csak Szlovénia előzi meg Magyarországot 75%-os értékével. A rangsor elején a legfejlettebb országok állnak, bár sorrendjük eltér az egy főre jutó GDP-ben mérttől. Franciaország és Olaszország ezen a listán előrébb szerepel (a 4. és a 6. helyen) a dobogós Luxemburg, Írország és Belgium mögött (Ausztria az 5.). Őket az északi államok, Nagy-Britannia, majd az uniós átlaggal azonos termelékenységet mutató Németország követi a 12. helyen. Átlag alatti, a magyarországinál magasabb termelékenység jellemzi Spanyolországot, Görögországot,

Máltát, Szlovéniát és Ciprust. A kelet-közép-európai országok többségén kívül még Portugália szerepel Magyarország mögött a rangsorban – a sereghajtók a balti államok.

Gazdasági fejlettség és termelékenység, 2004
(vásárlóerő-paritáson, az EU-25 átlagának százalékában)

A GDP területi alakulása

Magyarország hét régiója közül – a Budapestet is magában foglaló – Közép-Magyarország gazdasági súlya a legnagyobb, 2004-ben a bruttó hazai termék (GDP) közel fele (45%-a) ebben a régióban jött létre. A három dunántúli régió adta a GDP 28%-át,

és hasonló gazdasági súlyt (27%-ot) képviselt a két alföldi és az észak-magyarországi régió együttesen.

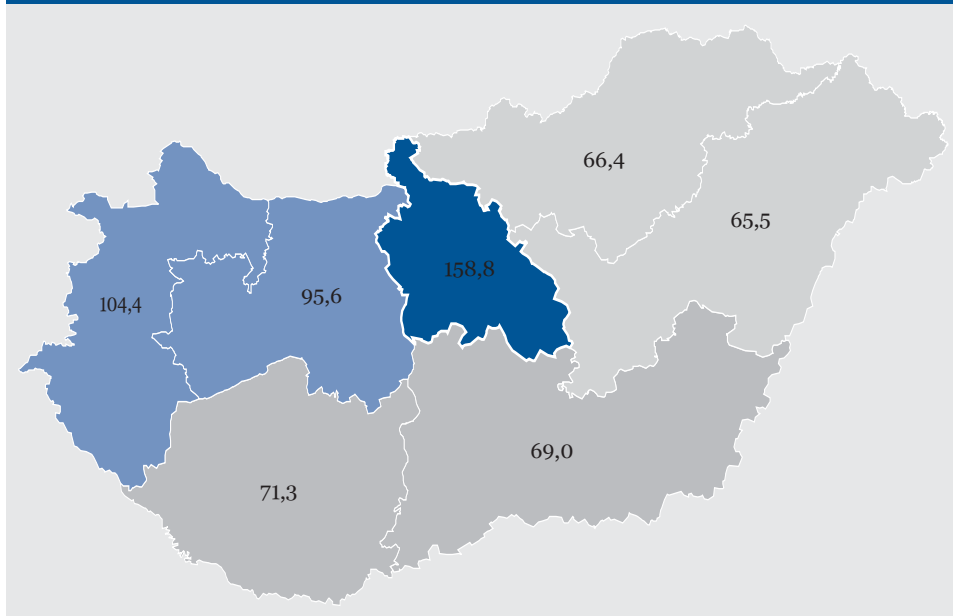
A régiók gazdasági fejlettsége erősen differenciált. Közép-Magyarország nemcsak a legnagyobb, hanem a legfejlettebb térség is, ahol az egy főre jutó GDP 1,6-szerese az országos átlagnak. A fejlettségi rangsor második helyén Nyugat-Dunántúl áll, az átlagosnál 4%-kal magasabb GDP-vel. Az ország további öt régiója közül egy sem érte el az országos átlagot. Legkevésbé (4%-kal) Közép-Dunántúl egy főre jutó GDP adata maradt el az átlagtól. Ennél számottevően nagyobb a gazdasági lemaradottság az Alföld két régiójában és Észak-Magyarországon, ahol a 2004. évi fejlettségi mutató 31–35% közötti lemaradást jelez. A régiókon belül a két legszegényebb megye: Szabolcs-Szatmár-Bereg

44%-kal és Nógrád 46%-kal az országos átlag alatt.

A régiók gazdasági rangsorában az elmúlt évtizedben alig volt elmozdulás. Közép-Magyarország stabilan őrzi az első helyét, sőt mind az átlaghoz, mind a legkevésbé fejlett régióhoz képest egyaránt növelte előnyét. Nyugat-Dunántúl az évtized folyamán végig a második helyet foglalta el, és megőrizte harmadik helyét Közép-Dunántúl is. Az utolsó két helyen váltakozva Észak-Alföld és Észak-Magyarország osztozott.

Magyarország gazdaságilag legfejlettebb és legkevésbé fejlett régiója között 2004-ben 2,4-szeres volt a különbség. Ez az arány a megelőző évekhez képest alig változott. Hosszabb távra visszatekintve azonban kissé nőtt a különbség, a két szélső érték közötti eltérés a kilencvenes évtized közepén 2,1-szeres volt.

Egy főre jutó bruttó hazai termék az országos átlag százalékában, 2004

Beruházás

A beruházásoknál némileg bővebb tartalmú **bruttó állóeszköz-felhalmozás** volumene 2005-ben 6,6%-kal nőtt, az ezredfordulót követő évek átlagával megegyező, a GDP bővülését meghaladó mértékben, csakúgy, mint 2003 kivételével az utóbbi tíz év mindegyikében. Részesedése a GDP-ben folyó áron 23,1% volt.

Az EU-25 átlagában a bruttó állóeszköz-felhalmozás változása jelentősebb ingadozást mutat, a recesszió közeli években, 2001 és 2003 között lényegében stagnált, 2004-ben 3, tavaly 2,9%-kal emelkedett. A 10 új tagállam az utóbbi két évben 7%-os növekedést ért el. E mögött elsősorban a lengyel beruházások fellendülése áll, bár a legmagasabb növekedést a balti államokban mérték. Az Egyesült Államokban magas, 7,2%-os bővülés mutatkozott (2004-ben 8,4%). A bruttó állóeszköz-felhalmozás GDP-hez mért aránya az EU tagállamaiban átlagosan 19,8%, az Egyesült Államokban ugyanekkora. A tagországok rangsorában hazánk helyzete nem változott, továbbra is a kilencedik helyet foglalja el, a gazdaságilag fejlettebb országok többsége előtt, de a közép- és kelet-európai országok közül csak Litvániában és Lengyelországban alacsonyabb ez a mutató.

A **beruházások** súlya Magyarországon az állóeszköz-felhalmozásban 88% volt 2005-ben – némileg alacsonyabb, mint az elmúlt években –, GDP-hez viszonyított aránya pedig 2004-hez hasonlóan 20,3%. Folyó áron 4,4 billió forintot fordítottak hazánkban beruházásokra az év folyamán. A beruházások volumene 1996 óta folyamatosan, rendszerint a GDP-t meghaladó ütemben növekszik. A 2003-ban történt megtorpanás (1,2%-os növekedés) után

ismét élénk növekedés figyelhető meg, 2004-ben 9,1, tavaly – előzetes adatok szerint – 6,4%-kal nőttek a beruházások.

A beruházások **gazdálkodási forma** szerinti megoszlása a 2000-es évek elején a lakásépítések felfutásával párhuzamosan jelentősen módosult a vállalati beruházásokkal szemben a lakossági (egyéb gazdasági tevékenységekhez köthető) beruházások javára. Tavaly már nem változtak érdemileg az arányok, a vállalkozások fejlesztéseinek súlya 61%, a költségvetési szervek által finanszírozott beruházások részesedése 13%, az egyéb gazdasági tevékenységekhez köthető beruházások aránya pedig 26%.

A 2001–2003-as években váltakozó előjelű, de jelentős eltérés mutatkozott az **építési és a gépberuházások** dinamikája között, az utóbbi két évben azonban kiegyenlítettebb növekedés mutatkozik. Tavaly a lakásépítések megtorpanása és az útépítések kimagasló növekedése ellentétesen hatott az építési beruházások változására, amelyek így összességükben a 2004-esnél mérsékeltebben, 7,7%-kal nőttek. Lassult a gépberuházások növekedése is, 7,8%-ról 5,2%-ra, ugyanis a feldolgozóipar csillapodó keresletét a többi ágazat csak részben tudta ellensúlyozni. A gépberuházásokon belül a belföldi gyártásúaké 4%-kal, az importált eszközöké 6%-kal nőtt. Az összes beruházáson belül az építési jellegű munkák aránya 58%-ra emelkedett, tehát folytatódott a több éve tartó tendencia. A gépberuházások 41%-os súlyán belül a belföldi gépek aránya valamivel magasabb, 21%.

Figyelemre méltó, hogy míg az előző évben a három legnagyobb beruházási tevékenységet kifejtő (összesen kétharmados súlyú) ágazat egyaránt jelentősen növelte fejlesztéseit, addig 2005-ben közülük kettőben megtorpan a növekedés,

viszont a közepes vagy kisebb súlyú ágazatok az előzőnél élénkebb beruházási tevékenységet végeztek. Az összes beruházás 26%-át képviselő, a lakásépítéseket is magában foglaló ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás ág az ezredforduló óta a beruházások motorjának számított, tavaly azonban az épített lakások számának alakulásával párhuzamosan 1,6%-os csökkenést kellett elkönyvelnie. A 22%-os súlyú feldolgozóipar az előző két évben magas, átlagosan 15%-os növekedést mutatott, 2005-ben azonban csak 2,4%-osat. A nagy értékű beruházásokat végrehajtó ágazatok

közül csak a 18%-os részesedésű, az út-építéseket is felölelő szállítás, raktározás, posta és távközlés ág tudott a 2004. évihez hasonló, 33%-os növekedést elérni, főként a folytatódó közút-fejlesztési munkálatoknak köszönhetően.

Külföldi működőtőke-befektetések

A világ külföldi működőtőke-állománya¹¹ 2003-ban 12%-kal, 2004-ben 8%-kal emelkedve, 2004 végén 8,9 billió dollár volt. A fogadó országokat tekintve a fejlett országokba irányuló tőkemozgás

A nemzetgazdaság beruházásai					
Ágazatok	2002	2003	2004	2005	
	Előző év = 100,0				meg- oszlás, % (folyó áron)
Mezőgazdaság, vad - és erdőgazdálkodás, halászat	103,7	113,9	77,3	104,6	4,5
Bányászat	146,9	73,1	141,6	72,7	0,2
Feldolgozóipar	90,7	115,6	115,1	102,4	22,1
Villamosenergia -, gáz-, gőz- és vízellátás	106,2	110,1	91,6	86,4	4,6
Építőipar	104,9	110,3	103,9	113,7	2,0
Kereskedelem, javítás	110,8	108,7	106,8	111,3	7,6
Szálláshely -szolgáltatás, vendéglátás	117,2	87,5	106,7	112,0	1,0
Szállítás, raktározás, posta és távközlés	102,7	94,0	131,9	132,7	18,2
Pénzügyi tevékenység	90,1	114,7	116,2	115,5	1,5
Ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás	115,0	109,2	111,4	98,4	26,3
Közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás	138,5	65,9	89,9	98,9	3,8
Oktatás	122,0	88,6	89,8	115,6	2,0
Egészségügyi, szociális ellátás	142,8	89,2	88,5	101,4	1,6
Egyéb közösségi, szellemi szolgáltatás	121,4	95,4	117,4	111,1	4,6

¹¹ World Investment Report, United Nations, New York and Geneva, 2004.

volt a gyorsabb, így részesedésük emelkedett, megközelítette a 73%-ot, míg a fejlődő országoké az összes működő tőke negyedére mérséklődött. (Arányuk 2000-ben meghaladta az egyharmadot.) A fejlett országok közül az Európai Unió tagországait érintő tőkebeáramlás üteme meghaladta az átlagot, 2003–2004-ben évi 15% körüli volt. Ezen belül is 2004-ben az újonnan csatlakozott 10 országban mintegy harmadával nőtt a külföldi működőtőke-állomány, és az év végén 230 milliárd dollárt képviselt. Ennek 26–26%-ot meghaladó része Lengyelországba és Magyarországra, mintegy 25%-a Csehországba került. A befektetésállományt tekintve a sorban a következő Szlovákia 6%-kal, míg a további hat országé együttesen 16%-ot tett ki. A világ tőkeimportjában hazánk részesedésének mértéke (0,7%) az EU-tagországok közül azonos Ausztriáéval, Portugáliáéval és Lengyelországéval.

A világ működőtőke-állománya a tőke-exportörököt tekintve közel 89%-ban a fejlett országokból – hattizede az Európai Unióból, közel háromtizede Észak-Amerikából – származott. A fejlődő és egyéb országok részesedése az összes tőke-exportból 10%-ot meghaladó, aminek 64%-a Ázsiából eredt.

A hazánkban működő külföldi tőke állománya – piaci értéken – 2003-ban 24%-kal, 2004-ben 14%-kal emelkedve az előző évihez képest, 2004 végén 9,9 billió forint volt. A külföldi tőkebefektetések kétharmada 2004 végén három országból származott: Németországból (33%), Hollandiából (20%), Ausztriából (13%). A korábban negyedik-ötödik helyen lévő Egyesült Államok és Franciaország helyet cserélt, az utóbbi részesedése 2004-ben meghaladta az 5%-ot, az Egyesült Államok az ötödik helyen áll, 5%-kal.

2004-ben a **társasági adóbevallást készítő vállalkozások** közül a – részben vagy teljes egészében – külföldi tulajdonban lévők száma megközelítette a 26 500-at. Ennek 68%-a kizárólag külföldi, 18%-a többségi külföldi, míg a többi (14%) hazai többségi tulajdonban volt. A saját tőkéből való részesedésük ettől eltérő arányokat mutatott, rendre 37, 41, illetve 22%-ot képviselt, ami jelzi, hogy a kizárólag külföldi tulajdonban lévők kisebb tőkeerejűek. A saját tőkén belül a külföldi befektetés 95%-a külföldi kizárólagos és többségi tulajdonú vállalkozások között oszlott meg közel fele-fele arányban, míg a hazai többségű tulajdonú vállalkozásokba a külföldi tőke 5%-a került.

A befektetett külföldi működő tőke állományának közép-magyarországi koncentrációja (a vállalkozások székhelye szerinti adatok alapján) a korábbi években tapasztalt mérséklődés után 2004-ben ismét emelkedett, megközelítette a 64%-ot. A második helyen a Nyugat-Dunántúl áll mintegy 12%-kal, ezt követte a Közép-Dunántúl 10%-kal. A dél-dunántúli és az észak-magyarországi régiókban a külföldi tőke összege nominálisan is mérséklődött, így részesedésük 1,5, illetve 4,2%-os volt. Az észak- és a dél-alföldi régiókban az átlagosnál szerényebb növekedés mellett az arány kissé mérséklődött, illetve nem változott.

A külföldi befektetések ágazati megoszlását tekintve jelentős arányelmozdulás nem történt: a legnagyobb hányadú, 44%-ot meghaladó a feldolgozóiparban, ezt követi az ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás, 17%-kal. 10% körüli a pénzügyi tevékenységben, a kereskedelem, javításban, valamint a szállítás, raktározás, posta és távközlésben. A legalacsonyabb a bányászat (0,1%) és a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat (0,4%) nemzetgazdasági ágakban.

A **külföldi érdekeltségű vállalkozásokban** alkalmazásban állók száma 2004-ben 5,8%-kal emelkedett az egy évvel korábbihoz képest, meghaladta az 575 ezret. A bruttó átlagkeresetek ugyanakkor 6,1%-kal emelkedtek, és ezzel a nemzetgazdasági átlagot az előző évvel azonos mértékben, 41%-kal haladták meg. A vállalkozások nettó árbevétele mintegy 15%-kal, az adózott eredményük 30%-kal nagyobb volt a megelőző évinél. Az osztalék összege közel 28%-kal, a visszaforgatott jövedelemé pedig 18%-kal emelkedett.

A külföldi érdekeltségű vállalkozások részesedése a külkereskedelmi forgalomból változatlanul magas, a behozatal háromnegyede, a kivitel 76%-a e körből származott 2004-ben. Az importjuk 71%-a és az exportjuk 82%-ot meghaladó hányada az Európai Unióhoz kapcsolódott. A legjelentősebb külföldi partner továbbra is Németország volt, ezt követte Ausztria. Az EU-25 tagországaival folytatott külkereskedelemben az import 57%-át és az

export 69%-át a gépek és szállítóeszközök képviselték.

A **magyar vállalkozók által külföldön befektetett tőke állománya** 2004-ben az előző évnek másfélszeresére, 1 billió forintra nőtt. A befektetett tőke 40%-a Szlovákiába, közel 9–9%-a Hollandiába, Horvátországba és Macedóniába irányult. Jelentősen emelkedett a Lengyelországba irányuló tőke kivitel, részesedése 2004 végén meghaladta a 7%-ot. Ágazati megoszlását tekintve 2003-hoz képest jelentős változások történtek: emelkedett a feldolgozóipar és ezen belül is a kokszyártás, kőolaj-feldolgozás, nukleáris fűtőanyag gyártása ágazat részesedése: 53, illetve 44%-ra. Ugyanakkor mérséklődött a pénzügyi tevékenység (26%) és a kereskedelem, javítás (12%) ágakban. A külföldön működő magyar tőke adózott eredménye 2004-ben az egy évvel korábbinak ötszörösére, osztaléka 3,3-szeresére, 126, illetve 86 milliárd forintra nőtt.

Gazdasági egyensúly

Fizetési mérleg, külföldi adósságállomány*

A **folyó fizetési mérleg hiánya** 2003-ban az egy évvel korábbihoz képest jelentősen, 1,5 milliárd euróval 6,4 milliárdra nőtt. 2004-ben az előző évinél mérsékelttel emelkedés mellett a deficit 7 milliárd eurót tett ki. 2005-ben a folyó fizetési mérleg hiánya 0,6 milliárd euróval alatta maradt a megelőző évinek, 6,4 milliárd eurós, a GDP 7,3%-át kitevő deficit alakult ki. 2005-ben az EU-25 átlagában és – a korábbiaktól eltérően – az euróövezetben is deficit jelentkezett.

A folyó fizetési mérleg alakulását mind 2004-ben, mind pedig 2005-ben a reálgazdasági tranzakciók mérlegének javuló, a jövedelem- és transzfermérleg romló egyenlege határozta meg.

*Az adatok forrása a Magyar Nemzeti Bank.

A **reálgazdasági tranzakciók mérlegén** belül az áruforgalom behozatali többlete az utóbbi két évben folyamatosan csökkent, összességében 1,3 milliárd euróval kisebb volt, mint 2003-ban. A mérséklődés 2005-ben volt a jelentősebb. A kivitel mindkét évben gyorsabban nőtt, mint a behozatal. A szolgáltatások egyenlege a 2003. évi passzívum után 2004–2005-ben is aktívummal zárt. Ezen belül az idegenforgalomból származó bevételi többlet a 2003. évi mérséklődés után 2004-ben is tovább csökkent, amit azonban 2005-ben több mint 120 millió eurós emelkedés váltott fel, a bevételek 1,1 milliárd euróval meghaladták a kiadásokat. A turizmuson kívüli egyéb szolgáltatások passzívuma 2004-ben közel 0,9 milliárd euróval csökkent, amit 2005-ben további 0,3 milliárdos mérséklődés követett, összege 0,6 milliárd eurót tett ki. A 2004. évi csökkenésben a bevételek gyors ütemű, 32%-os emelkedése volt a meghatározó. A bevételek növekedése 2005-ben is gyorsabb volt a kiadásokénál, de az ütemkülönbség mérséklődött. Az építési-szerelési, valamint a személyes, kulturális és szórakoztatással kapcsolatos szolgáltatásokból származó bevételek mindkét évben meghaladták a kiadásokat, míg a többi szolgáltatás esetében a kiadások összege volt nagyobb.

A **jövedelmek** nettó kiáramlása 2003-ban mérsékelttel volt, mint a megelőző évben, majd ezt követően 2004-ben harmadával, 2005-ben pedig közel 14%-kal haladta meg az egy évvel korábbit. A növekedés az egyes összetevőket eltérő mértékben érintette. Az adóssághoz kapcsolódó, kamat jel-

legű nettó jövedelmek kiáramlása az utóbbi két évben – de különösen 2004-ben – gyorsan, összességében kétszeresére emelkedett, összege 2005-ben meghaladta az 1,6 milliárd eurót. A nem adóssághoz kapcsolódó, osztalék-, felosztott és újrabefektetett jövedelmek nettó kiáramlása az előzőnél szerényebben, két év alatt 35%-kal nőtt. Ennek következtében az összes jövedelemkiáramlásra belüli arányuk a 2002. évi 80%-ról 2005-ben 70% körülire módosult. Az adóssághoz kapcsolódó jövedelmek növekvő kiáramlását 2004-ben az állampapír – ezen belül is a külföldiek tulajdonában lévő, forintban denominált állampapírok – állományának emelkedése, továbbá a külföldi tőkebefektetéseken belüli egyéb tőkemozgásokhoz (az anya- és leányvállalatok közötti, alaptőkétől független hitelekhez, valamint a vállalatcsoporton belüli elszámoló központtal szembeni pénzmozgásokhoz) kapcsolódó emelkedő kamatkiadás okozta. 2005-ben a kötvényekhez kapcsolódó kamatkiadás az előző évihez képest mérsékeltebb ütemben nőtt, ugyanakkor a magánszektor növekvő hitelfelvételét követően az egyéb befektetésekhez kapcsolódó 1,6-szerese volt az egy évvel korábbinak. Az egy évnél rövidebb ideig külföldön alkalmazottak díjazásából származó aktívum évről évre mérséklődő, 2005-ben 102 millió euró volt.

A viszonzatlan folyó átutalások többlete 2004-ben az egy évvel korábbinak kevesebb mint felére, 2005-ben 10%-kal csökkent. Ennek oka egyrészt az, hogy az államháztartási szektorban a korábbi évek aktívumát passzívum váltotta fel, másrészt mérséklődött az egyéb szektorok aktívuma. Az előbbi abból eredt, hogy itt számolják el folyó transzferként az EU költségvetéséhez történő magyar hozzájárulást.

A **tőkemérleg** a 2003. évi 32 millió eurós passzívummal szemben 2004-ben 260, 2005-ben pedig 712 millió eurós aktí-

vumot mutatott. E tételben belül az államháztartási szektorban számolják el az Európai Unióból érkező, fejlesztésekhez, beruházásokhoz kapcsolódó forrásokat is. A tőkemérleg és a folyó fizetési mérleg együttes egyenlege határozza meg a külső finanszírozási igényt, ami 2004-ben 6,7, 2005-ben 5,7 milliárd euró volt.

A **nem adóssággeneráló források** 2003-ban nettó 11 millió euró kiáramlást mutattak, amit 2004-ben 3,3 milliárd nettó beáramlás váltott föl. Ebben tükröződött, hogy a külföldiek magyarországi működőtőke-befektetése az előző évnek 2,9-szeresére, 3,3 milliárd euróra emelkedtek, ugyanakkor a magyarok ilyen típusú külföldi befektetése 40%-kal, 0,8 milliárdra mérséklődtek. Mindehhez hozzájárult még a portfólióbefektetéseken belüli részvény és egyéb részesedés, ami nettó 0,8 milliárd eurós beáramlást mutatott. **2005-ben a külföldiek magyarországi közvetlen tőkebefektetése** – a 2004-es magas bázishoz képest is – több mint másfélszeresére, 5,1 milliárd euróra nőtt. Hasonló mértékben emelkedett a magyarok közvetlen külföldi tőkebefektetése, meghaladta az 1,2 milliárd eurót. E két tétel egyenlegét mérsékelte, hogy a tulajdonviszonyt megtestesítő portfólióbefektetések előző évi aktívuma közel 260 millió eurós passzívumba fordult. Mindezek együttes hatására 2005-ben a nem adóssággeneráló források meghaladták a 3,6 milliárd eurót, ami a külfölddel szembeni finanszírozási igény – az egy évvel azelőttinél nagyobb hányadára – közel kétharmadára nyújtott fedezetet.

Magyarország bruttó **külföldi adósságállománya** 2004-ben és 2005-ben is évi 19%-ot meghaladóan, két év alatt 20,4 milliárd euróval nőtt, 2005. december végén 68 milliárd eurót képviselt. Az emel-

kedés kétharmada a magánszektorban keletkezett, míg a többi az államháztartási szektort és az MNB-t érintette. A követelések ugyanezen időszakban 11,5 milliárd euróval, 37,7 milliárdra emelkedtek. Ennek kétötödét 2005 végén a nemzetközi tartalékok adták, amelyek növekedése különösen 2005-ben volt jelentős mértékű, meghaladta a 4 milliárd eurót. A nemzetgazdaság nettó adósságállománya az előző két tényező hatására 2004-ben 24%-kal, 2005-ben 14%-kal emelkedett, összege 2005 végén 30,3 milliárd eurót, a GDP 34,5%-át kitevő összeget képviselt. A nettó állományon belül 2004-ben az államháztartás és az MNB együttes adósságának növekedése gyorsabb volt, mint a magánszektoré. 2005-ben ez utóbbi adósság-emelkedése meghaladta az ország egészét, miután az államháztartásé és az MNB-é 11%-kal, 1,3 milliárd euróval csökkent, együttes részesedésük a nettó adósságállományból az egy évvel korábbihoz képest közel 10 százalékponttal, 34,5%-ra mérséklődött. A magánszektoron belül – különösen 2005-ben – a monetáris intézmények (kereskedelmi bankok, szakosított és szövetkezeti hitelintézetek, lakás-takarékpénztárok) hitelfelvételei nőttek gyors ütemben.

A nemzetgazdaság **nem adósság jelle-gű tartozása** (a közvetlen tőkebefektetések és a tulajdonviszonyt megtestesítő értékpapírok együttes állománya) 2005 végén 50,6 milliárd euró volt, ami a külföldiek 57,2 milliárd eurós magyarországi és a magyarok 6,6 milliárd eurós külföldi befektetéseinek különbségeként adódott. Egy évvel korábban a nem adósság jellegű tartozások nettó állománya 43,9 milliárd euró volt.

Az **összes** – adósság és nem adósság jellegű – **külföldi tartozás** 2005 végén 125,2 milliárd, a követelés 44,3 milliárd, a

nettó külföldi tartozás 80,9 milliárd eurót képviselt. A GDP-hez viszonyított aránya – az egy évvel azelőttihez képest mintegy 5 százalékponttal emelkedve – 2005 végén 92,1% volt. A tartozásállományon belül a nem adósság jellegű tartozások növekedése volt a gyorsabb, meghaladta a 15%-ot.

Külkereskedelem

A **külkereskedelmi termékforgalom növekedése** a kimagasló dinamikájú 2000. év után 2004-ben volt a leggyorsabb, ehhez képest 2005-ben lefékeződött, de így is számottevő maradt. A 2004–2005. évek külkereskedelmét alakító tényezők egy része az uniós csatlakozással függött össze. Bár ezek elsősorban az éven belüli folyamatokat befolyásolták, hatásuk éves szinten sem elhanyagolható. A 2004. májusi csatlakozást megelőzően az elővásárlások, azt követően pedig a vámraktárakban tárolt, EU-ból származó áruk belföldiesítése (az úgynevezett átmeneti tételek elszámolása) egyszeri, viszonylag nagy értékű importforgalmat jelentett a csatlakozás körüli hónapokban, egyben kimagasló bázisszintet 2005 megfelelő időszakában. Részben ezzel magyarázható a 2004. év egészét tekintve is viszonylag magas, illetve – az úgynevezett bázis-hatás következtében – a 2005. év alacsony importdinamikája, azaz a 15%-os, majd az 5%-os volumennövekedés az előző évhez képest. Ugyanezekben az években az export, amelyet kevésbé – és ellenkező előjellel – érintettek az uniós csatlakozásból eredő hatások, 18%-kal, illetve 11%-kal nőtt. Növekedése tehát kevésbé fékeződött le, s mindkét évben felülmúlta az importét. (Az exportnak az importét többé-kevésbé meghaladó dinamikája a 2000-es éveket általában is jellemezte, egyetlen év – 2003 – kivételével.)

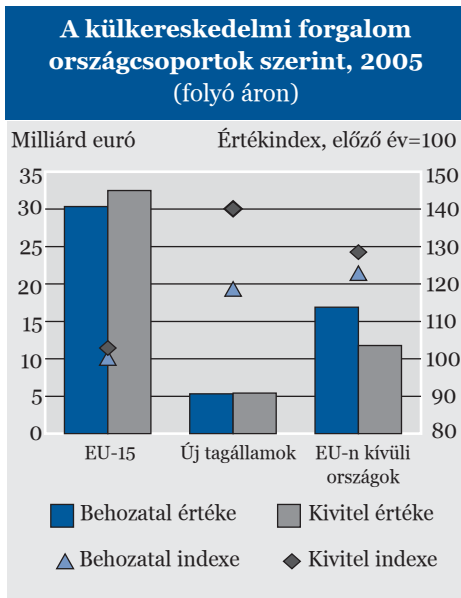
A **külkereskedelmi mérleg** miután 2003-ban jelentősen romlott, 2004–2005-ben számottevően javult. A javulás annak ellenére következett be, hogy a volumen-folyamatok ilyen irányú hatását tompította a cserearány romlása, amely már 2004-ben is nagyobb volt a korábbiaknál, 2005-ben pedig különösen felerősödött. A mérleghiány összege a 2003. évi 4,2 milliárd euróról (ennél csak 2000-ben volt – kissé – magasabb) 2004-ben 3,9 milliárdra, 2005-ben pedig 2,8 milliárdra mérséklődött. Mivel az egyre kisebb hiány egyre nagyobb export mellett alakult ki, a relatív hiány még erőteljesebb egyensúlyjavulást jelez: a 2003. évi hiány az export 10,9%-ának felelt meg, 2004-ben ez az arány 8,8%-ra, 2005-ben pedig 5,7%-ra csökkent.

Az Eurostat adatai szerint az **Európai Unió** tagállamainak egymás közötti forgalma – folyó áron – 6%-kal bővült 2005-ben az előző évihez képest, és meghaladta a 2,1 billió eurót. Az unióon kívüli országok viszonylatában ismét jelentősebb növekedés volt megfigyelhető: importjuk 14%-kal, exportjuk 10%-kal emelkedett, így 1,2 billió, illetve 1,1 billió eurót tett ki. Ez utóbbi reláció mérlege 106 milliárd eurós hiányt mutat, mintegy kétharmadával magasabb összeget az egy évvel korábbinál. Az exporténál magasabb importdinamika és azon keresztül a mérleghiány emelkedése alapvetően az energiaforgalommal függött össze. Erre a termékkörre az import egyötöde, növekményének viszont háromötöde jutott, passzív egyenlege 70 milliárd euróval, 220 milliárdra emelkedett. Az így kialakult passzívumnak az előző évinél lényegesen kisebb részét tudta ellentételezni a feldolgozóipari termékek (gépek és szállítóeszközök, vegyi és egyéb feldolgozott termékek együttesen) aktív egyenlege, amely nem egészen 20 milliárd euróval nőtt, és mintegy 150 milliárd volt.

Az egyes tagállamok unióon belüli és kívüli kereskedelmét együtt tekintve a 2004-ben csatlakozott országok közül kilenc erőteljesen, a régi tagállamokhoz hasonlítva jóval nagyobb mértékben növelte forgalmát. Ezek sorában a magyar külkereskedelmének dinamikája a legalacsonyabb (az export euróban kifejezett értéke 11%-kal, az importé 8%-kal haladta meg az előző évit). A külkereskedelmi mérleg csak egyetlen új tagállamban (Csehország) mutat többletet, a többiben hiányt, míg a régi tagállamok közül hétben többlettel, nyolcban hiánnyal zárt. Együttesen tehát tizenhét országban alakult ki mérleghiány, melynek összegét az exportéhoz viszonyítva igen eltérő arányok adódnak. Magyarország ezen mutatója – 5,7%-os relatív hiány – a legalacsonyabbak közé tartozik; Szlovéniáé hasonló, és csak Olaszországé és Ausztriáé kisebb. A sorrend másik végén Görögország és Ciprus áll, mérleghiányuk 2,1-szerese, illetve 3,5-szerese az exportnak.

Magyarország külkereskedelmi forgalma a csatlakozás évéhez hasonlóan 2005-ben is kimagasló ütemben nőtt a vele együtt uniós taggá vált országok csoportjával. A 2005. évi export – euróban kifejezett – értéke 40%-kal, az importé 19%-kal haladta meg az egy évvel korábbit. Ezzel együtt az országcsoport részaránya is nagyobb lett 1–2 százalékponttal, így nagyjából egytized részt tett ki a forgalom mindkét oldalán. A régi tagállamokba irányuló export lényegesen mérsékeltebb, 3%-os növekedést mutat, az onnan feladott import pedig az előző évi szinten maradt. Az Európai Unió egészével így 7%-kal nőtt az export, illetve 2,5%-kal az import, és a teljes forgalom 76, illetve 68%-át adta. Az unióon kívüli országok csoportjával szintén erőteljesen bővült a forgalom, az export 29%-kal, az import 23%-kal nagyobb euróértéket képviselt.

2005-ben, mint egy évvel korábban. Ebben a relációban az (EU-n kívüli) európai országokba irányuló export 31%-os, illetve az ázsiai országokból feladott import 26%-os növekedése figyelemre méltó.

A külkereskedelmi forgalom hosszabb ideje jellemző áruszerkezetét érdemben a 2005. évi folyamatok sem módosították, bár egyes árucsoportok forgalma a korábbi tendenciától eltérően alakult. A legmarkánsabb változást a legnagyobb, egyben a konjunkturális hatásokra legérzékenyebb termékkör, a **gépek és szállítóeszközök** csoportja mutatta. A gépexport és -import ugyanis csaknem minden évben – többnyire lényegesen – gyorsabban nőtt az átlagosnál, 2005-ben viszont hasonló, illetve mérsékeltebb ütemben. A kivitel volumene 11%-kal, a – nem kis részben az exportot megalapozó – behozatalé pedig 4%-kal haladta meg az előző évit. Ennél jóval nagyobb mértékű volt a növekedés a forgalom mindkét irányában az új uniós tagállamok,

valamint az EU-n kívüli országok csoportjával, míg a fő értékesítési és beszerzési piacot jelentő EU-15 viszonylatában mindössze 1%-kal bővült az export, és 5%-kal csökkent az import. Az eltérő forgalmi dinamikák a piacszerkezet átalakulására is utalnak. A meghatározó gépcsoportok közül az energiafejlesztő gépek, a villamos gépek, a közúti járművek, valamint az irodagépek és gépi adatfeldolgozó berendezések körében realizálódott lényegesen nagyobb értékű export az egy évvel korábbinál; a négy termékkör együttesen több mint hatizedét adta a teljes gépexportnak.

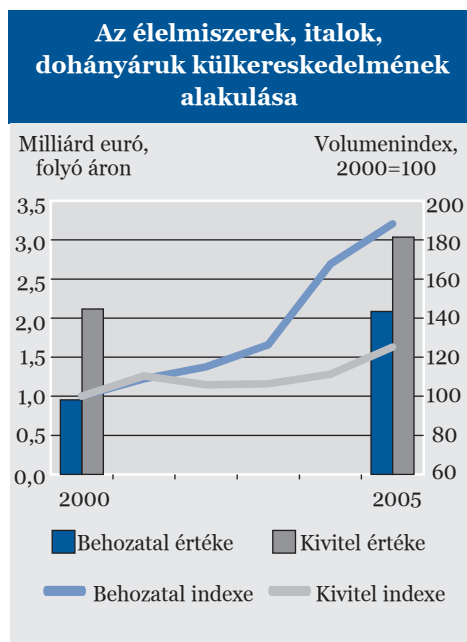
A **feldolgozott termékek** csoportjában az export a 2003. évi mérséklődést, majd a 2004. évi élénkülést követően 2005-ben is jelentősen nőtt, volumene 11%-kal haladta meg az egy évvel korábbit. Ugyanakkor az import növekedése a megelőző két év dinamikájához képest lefékeződött, és 3%-ot tett ki. Az igen széles termékskálán belül 2005-ben is folytatódott a gyógyszerek és gyógyszerészeti termékek külkereskedelmének bővülése, és ugyancsak jóval magasabb lett a szakmai, tudományos és ellenőrző műszerek értéke a forgalom mindkét irányában. A textilfonal és szövet, valamint a ruházati cikkek és öltözkiegészítők külkereskedelme mérséklődött.

A legnagyobb mértékű növekedés az **energiahordozók** forgalmában következett be 2005-ben, abban az árucsoportban, amelyben az áremelkedés is kimagasló volt. Az import volumene 17%-kal haladta meg a 2004. évit, értéke pedig 1,5-szeresét tette ki annak. (Az előző évi stagnálást követő felfutásban szerepet játszott az a tény is, hogy számottevő mennyiségű kőolaj importja 2004 decemberéről 2005 januárjára húzódott át.) Két meghatározó termékkör közül a kőolaj és kőolajtermékek – arányuk 52% – értéke nőtt jelentősebben, a

természetes és mesterséges gázé – aránya 38% – kevésbé, de szintén erőteljesen. E folyamatok következtében megnőtt az energiahordozóknak az import értékéből való részesedése is, a 2000-es évekre eddig jellemző 7–8%-ról 10%-ra. A nem kis részben az import által megalapozott, és meghatározóan kőolajtermékekből álló energiaexport szintén nagy, az importot is felülmúló mértékben emelkedett. Volume-ne 1,2-szerese, értéke mintegy 1,6-szerese volt az egy évvel azelőttinek, az import értékének azonban mindössze egynegyedét tette ki. Egyenlegük 4 milliárd eurós behozatali többletet mutat, ami a 2004. évihez képest több mint 1,3 milliárddal magasabb összeget jelent. Ez az összeg erősen tompította a másik négy árucsoport mérséklődő passzívumának vagy növekvő aktívumának a külkereskedelmi mérleget javító hatását.

Az **élelmiszerek, italok, dohányárúk** csoportjában az export – miután volumene a 2002. évi csökkenést követően 2003-ban gyakorlatilag nem, 2004-ben pedig csak kissé élénkült – 2005-ben jelentősebben nőtt, 12,5%-kal haladta meg az egy évvel korábbit. A növekedés az Európai Unió új tagállamainak piacain volt a leggyorsabb, de nem sokkal maradt el ettől a régi tagállamokba irányuló export dinamikája sem. Összességében 15%-kal – a 2004. évihez hasonló mértékben – bővült az agrárjellegű termékek uniós exportja, míg az unió kívüli országok csoportjában – a 2004. évi 13%-os visszaesés nyomán kialakult alacsony szinthez képest – 6%-kal. Az agrárjellegű import volumene az exportéhoz hasonló mértékben, mintegy 12%-kal emelkedett 2005-ben. Ez jóval mérsékeltebb ugyan a 2004. év kiugróan

magas üteménél, de így is a 2000-es évek tendenciájának folytatódására, sőt a növekedés gyorsulására utal. Az utolsó két év folyamataiban kiemelkedő szerepe volt az Európai Unió új tagállamaiból történő agrárjellegű szállítások felfutásának, és dinamikus bővült e termékkör importja a régi tagállamokból is. Az Európai Unió egészéből 45%-kal nőtt 2004-ben, és további 19%-kal 2005-ben az agrárjellegű termékek behozatala, miközben az unió kívüli országok csoportjából 7%-kal, majd további 24%-kal visszaesett.

A legkisebb – a forgalom mintegy 2%-át képviselő – árucsoport, a **nyersanyagok** külkereskedelme növekvő tendenciát mutatott az utóbbi években, 2005. évi exportjuk volumene 6%-kal, importjuké 3%-kal haladta meg az előző évit.

Államháztartás és alrendszerei*

Az államháztartásra vonatkozó, az EU egyéges eredményszemléletű (ESA'95), a maastrichti kritériumban megfogalmazott előírással összhangban lévő és a magánnyugdíjpénztári befizetések hatásával módosított egyenleg 2004-ben 5,4%-os GDP arányos hiányt mutatott, ami 2005-ben 6,1%-ra emelkedett. (A magánnyugdíjpénztárak államháztartáson belüli elszámolása 2004-ben 1,2, 2005-ben pedig 1,4 százalékponttal csökkentette az államháztartás GDP-arányos deficitjét.) Az EU-25 és az euró-zóna országainak átlagában is a hiány 2003-ban elérte a maastrichti kritériumban megfogalmazott felső határt, a GDP 3%-át. Ezt követően az EU-25-ben gyorsabb, az euró-zónában kissé lassúbb ütemben mérséklődve 2005-ben 2,3, illetve 2,4%-ot mutatott. (Az Egyesült Államokban 2004-ben a mutató 4,4%, Japánban 6,5% volt.) A tagországok átlaga mögött jelentős különbségek húzódnak meg: nyolc országban szufficit, a többiben deficit keletkezett, és ez utóbbiak közül hét tagországa meghaladta a 3%-ot. A legmagasabb GDP-arányos államháztartási többletet Dániában (4,9%) mérték, ezt követte Svédország (2,9%) és Finnország (2,6%). A legnagyobb arányú deficit Magyarországon alakult ki, ezt követte Portugália (6%), Görögország (4,5%), Olaszország (4,1%) és Nagy-Britannia (3,6%). Németországban a 2003-tól mérséklődő deficit 2005-ben 3,3%, Franciaországban 2,9% volt. Az újonnan csatlakozott tíz ország közül Észtország és Lettország államháztartása szufficitet, míg a többi deficitet mutatott.

Az **államháztartás** pénzforgalmi szemléletű hiánya a 2002. évi – a kormányzati rendkívüli kiadások és adósságátvál-

alások miatt – kiugróan magas 1,7 billió forintról 2003-ban 1,1 billió forintra mérséklődött. 2004-ben a deficit ismét meghaladta az egy évvel korábbit, 1,3 billió forint volt, ami 2005-ben 1 billió forintra, a GDP 4,7%-ára mérséklődött. Az államháztartási hiány alakulásában a korábbi években meghatározó volt a központi költségvetés egyenlege, azonban az utóbbi három évben a társadalombiztosítási alapokban jelentkező, jelentősen emelkedő hiány is nagymértékben befolyásolta azt. 2005-ben az államháztartás előbbi két alrendszere már közel fele-fele arányban járult hozzá a hiányhoz, amit kismértékben növelt a helyi önkormányzatok deficitje és mérsékelt az elkülönített állami pénzalapok szufficitje.

A **központi költségvetés** – pénzforgalmi szemléletű – **bevételei** folyó áron 2004-ben mérsékeltebben (8%-kal), 2005-ben dinamikusabban, 21%-kal, 6,5 billió forintra emelkedtek. Ez utóbbi azonban az előirányzatban nem szereplő, a ferihegyi repülőtér üzemeltetési jogáért fizetett, 400 milliárd forintot meghaladó bevétel nélkül 13% volt. A központi költségvetés bevételeinek legnagyobb hányada – a kilencvenes évek eleje óta – a **fogyasztáshoz kapcsolt adókból** származik. Ezek 2003. évi kiugróan magas (24%-os) növekedését, – amiben szerepe volt a kiskereskedelmi forgalom élénkülésének, az EU-csatlakozás miatt végrehajtott, illetve várható szabályozóváltozások miatti előrehozott vásárlásoknak – 2004-ben 4%-os, 2005-ben pedig 3%-os emelkedés követte. Az ütem mérséklésében közrejátszottak a magas bázis mellett az EU-csatlakozást követő megnövekedett áfa-visszaigénylések is. Fogyasztáshoz kapcsolt adókból 2005-ben 2,5 billió forint bevétel származott, aminek hétéztizedét az általános forgalmi adó, negyedét

*Az adatok forrása a Pénzügyminisztérium és KSH-számítás.

a jövedéki adó, a többit a regisztrációs adóból származó összegek tették ki. A bevételek kissé mérséklődő hányada, 2005-ben közel ötöde, 1,1 billió forint a **lakosság befizetéséből** származott. Ezen belül a korábbi évekhez hasonlóan a személyi jövedelemadó mintegy kilenctizeddel, az illetékbecsítések egytizeddel részesedtek, míg elemnyésző hányadát a csökkenő összegű egyéb adóbefizetések jelentették. A **gazdálkodó szervezetek** utóbbi években összegében emelkedő, a bevételeken belüli arányát tekintve mérséklődő befizetései 2005-ben megközelítették a 850 milliárd forintot. Az elmúlt három évben e körön belül történt az összetételt tekintve a legtöbb változás. 2003-ban bevezették az egyszerűsített vállalkozói adót, 2004-ben a környezetterhelési díjat, 2005-ben a hitelintézetek és pénzügyi vállalkozások különadóját, továbbá az energiaadót. Mérséklődtek, majd a 2004-es uniós csatlakozást követően megszűntek a vám- és importbefizetések. A gazdálkodó szervezetek befizetéseinek legnagyobb hányadát, – 2005-ben háromötödét – a társasági adó és az egyszerűsített vállalkozói adó együttes összege, ötödét az egyéb központosított bevételek tették ki. A **központi költségvetési szervek és fejezeti kezelésű előirányzatok** bevételei 2004-ben és 2005-ben is a bevételek átlagos növekedését meghaladó ütemben, 24, illetve 36%-kal emelkedtek. Ebben szerepe volt a 2004-től megjelenő, a fejezeti kezelésű előirányzatokhoz és a központi beruházásokhoz nyújtott EU-támogatásoknak, az átvett pénzeszközök növekedésének is.

A **központi költségvetés kiadásai** folyó áron 2004-ben 10%-kal, 2005-ben 12%-kal, két év alatt összességében mintegy 24%-kal emelkedtek. A 7 billió forintot meghaladó kiadások közel felét, 2005-ben 3,3 billió forintot a **központi költségvetési**

szervek és fejezeti kezelésű előirányzatok pénzfelhasználása tette ki. Az előző évihez mért növekedés (8%) mérsékeltabb volt, mint az összes kiadásé, azonban ez az egyes jogcímekeket eltérően érintette. A szakmai fejezeti kezelésű előirányzatok kiadásai 13%-kal, a költségvetési szerveké közel 6%-kal emelkedtek, míg a központi beruházásoké 23%-kal csökkentek. Az **államháztartás alrendszerének** a központi költségvetésből származó támogatása 2005-ben 18%-ot meghaladóan emelkedett. A támogatások háromtizedét kitevő, a társadalombiztosításnak nyújtott garancia és hozzájárulás összege közel 26%-kal haladta meg az egy évvel korábbit, a kétharmad részt kitevő helyi önkormányzatoké pedig 15%-kal emelkedett, az elkülönített állami pénzalapok támogatása 28%-kal nőtt. A **családi támogatások és szociális juttatások** összege 6%-kal haladta meg az egy évvel azelőttit. A központi költségvetésből a lakástámogatásokra fordított összeg – az előző két év dinamikus növekedése után – 2005-ben szerényebb mértékben, 14%-kal nőtt. Az **adósságszolgálati** kiadások 3%-os és a bevételek 23%-os emelkedésének hatására a nettó adósságszolgálati teher 2005-ben alig 1%-kal emelkedett, míg egy évvel azelőtt ez az arány 12%-ot ért el.

Az Európai Unió költségvetéséhez való hozzájárulásként 2005-ben 187 milliárd forint, egy évvel korábban 120 milliárd forint kiadás terhelte a központi költségvetést. A csatlakozási szerződésből eredő visszatérítésként és vámbeszedési költségtérítésként 2004-ben közel 49 milliárd forint, 2005-ben 18 milliárd forint bevétel érintette közvetlenül a központi költségvetést. (Ez utóbbi az EU-ból érkező forrásoknak csak kis hányadát jelenti.)

A **központi költségvetés** pénzforgalmi szemléletű **hiánya** a 2003. évi 732 mil-

liárd forintról 2004-ben 905 milliárdra emelkedett, majd 2005-ben 545 milliárd forintra, a GDP 2,5%-ára mérséklődött.

A **társadalombiztosítási alapok** pénzforgalmi szemléletű deficitje folyamatosan emelkedő, 2005-ben a GDP 2,2%-át kitevő, összegét tekintve 470 milliárd forint volt. A hiány négyötöde az Egészségbiztosítási Alapban, míg a többi a Nyugdíjbiztosítási Alapban keletkezett. A társadalombiztosítási alapok bevételei folyó áron két év alatt mintegy 20%-kal, a kiadásai 22%-kal emelkedtek. Összegük 2005-ben 3, illetve 3,5 billió forintot képviselt. A bevételek több mint négyötöde a járulékokból és hozzájárulásból származott, a többit lényegében a központi költségvetési hozzájárulások tették ki. A főbb kiadási jogcímeket tekintve jelentős arányváltozás nem történt, a kiadások hattizedét a nyugellátásra, mintegy háromtizedét a természetbeni ellátásokra, és közel 6%-át a pénzbeli ellátásokra (táppénz, gyermekgondozási díj stb.) fordították. 2005-ben a kiadások növekedési ütemét meghaladóan emelkedtek a természetbeni ellátások közül a gyógyszerkiadások (21%), valamint a nyugellátásra fordított összegek (12%). A növekedés a pénzbeli ellátásokon belül a táppénz esetében volt a legsekélyebb, nem érte el az 1%-ot.

A **helyi önkormányzatok** gazdálkodását pénzforgalmi szemléletben összességében kiegyensúlyozottság jellemezte az előző években. Az alrendszer egészében jelentkező hiány 2005-ben valószínűsíthetően meghaladja az előző évet (amely 16,5 milliárd forint volt), összegét tekintve azonban nem jelentős. A helyi önkormányzatok bevételei a 2003-as kiugróan magas növekedés után 2004-ben és 2005-ben is szerényebb mértékben emelkedtek. Ebben szerepe volt annak is, hogy a bevételeik közel felét kitevő állami hozzájárulás és átengedett személyi

jövedelemadó együttes összege az utóbbi két évben szerényebben, 6, illetve 8%-kal emelkedett. Ezen belül 2004-ben az átengedett személyi jövedelemadó növekedése volt a gyorsabb (12%), az állami támogatásé pedig ettől és a korábbi évitől is jelentősen elmaradt (3%). 2005-ben a személyi jövedelemadó nominálisan is elmaradt az előző évitől, az állami támogatások viszont mintegy 15%-kal emelkedtek. A helyi önkormányzatok kiadásaiban emelkedő tendenciát mutat a folyó kiadások és folyó támogatások együttes aránya, ugyanakkor mérséklődik a fejlesztési, felhalmozási célra fordítottaké. Ez utóbbi a 2000-es évek elején 20% körül alakult, 2002-ben 21%-ot ért el, ami azóta folyamatosan mérséklődik. A helyi önkormányzatok összességében nettó hitelnyújtó pozícióban voltak, 2005 végére azonban a betéteik nagyon szerény mértékben, közel 8 milliárd forinttal haladták meg a hitelek állományát. (Egy évvel korábban a betétek a hiteleknel közel 40%-kal nagyobb összeget képviseltek.) A 2005 végi 249 milliárd forintos betétállomány közel kétharmada látra szóló és folyószámlabetét, a többi szinte teljes egészében éven belüli lekötésű. A 242 milliárd forintos hitelállomány háromnegyede éven túli lejáratú, és ennek háromtizede devizaalapú.

Az **elkülönített állami pénzalapok** december végi számlaegyenlege 2002-től aktívumot mutatott, 2005-ben meghaladta a 30 milliárd forintot. Ennek közel kétharmada a Központi Nukleáris Pénzügyi Alapban, ötöde a Kutatási és Technológiai Innovációs Alapban, míg kb. hatoda a Munkaerő-piaci Alapban jelentkezett. A Wesselényi Miklós Ár- és Belvízvédelmi Kártalanítási Alap és a Szülőföld Alap is kismértékű többlettel zárta az évet.

A **központi költségvetés bruttó adósságállománya** a 2003 végi 10,6 bil-

lió forintról folyó áron 2005 végére 12,7 billió forintra emelkedett. Az állomány két év alatti mintegy 2,2 billió forintos emelkedése összegét tekintve kisebb volt, mint az államháztartás 2004–2005. évi deficitje. Az adósságállományon belül az állampapírok aránya évről évre emelkedő, 2005 végén meghaladta a 94%-ot. Az adósság kissé mérséklődő hányada, 2005 végén 72%-a forintban, míg a többi devizában testesült meg.

Az államháztartás – eredményszemléletű, a magán-nyugdíjpénztári megtakarításokkal módosított – adósságának GDP-hez viszonyított aránya a 2004 végi 57,1%-ról 2005 végére 58,4%-ra emelkedett, de így sem érte el a maastrichti kritériumokban megfogalmazott maximumértéket (60%). (A magán-nyugdíjpénztári megtakarítások nélkül az államadósság 2004-ben 3,1,

2005-ben 4 százalékponttal volt magasabb.) Az EU-25 tagországának és az euró-zóna országainak átlagában az államháztartás GDP-arányos adóssága az utóbbi években határértéket meghaladó és folyamatosan emelkedő tendenciájú, 2005-ben 63,4, illetve 70,8% volt. (Az Egyesült Államokban 2004-ben ez az arány 63,4%-ot, Japánban 164%-ot ért el.) A 25 tagország közül 16-ban az adósság nem érte el a GDP 60%-át, míg a többiben e fölött alakult. A szóródás az egyes tagországok között rendkívül nagy, az észtországi 4,8% és a luxemburgi 6,2%, valamint az olaszországi 106,4% és a görögországi 107,5% között. Az újonnan csatlakozott országok közül nyolc országé a maximumérték alatt maradt, míg Ciprus és Málta államadóssága meghaladta a GDP-jük 70%-át.

Áralakulás

Termelői és beruházási árak

A mezőgazdasági termékek **termelőiár-színvonala** az utóbbi 3 év közül csak a legnagyobb termést felmutató 2004-ben csökkent, 2003-ban növekedett, 2005-ben pedig az előző évi szinten maradt. Gabonafélékből az utóbbi két évben a kínálati piac dominált. 2005-ben a gabonafélék ára 10%-kal alacsonyabb volt az előző évinél. Az ipari növények árszínvonala – a kisebb termés következtében – 2,8%-kal, a zöldségféléké 7,6%-kal nőtt 2005 folyamán. A gyümölcsök árai növekedtek legnagyobb mértékben, az előző évinél 30%-kal kisebb termelés mellett a termelőiár-színvonal 22%-kal haladta meg az előző évit.

Az élő állatok termelőiár-szintje a 2004. évinél kisebb mértékben, 3,1%-kal növekedett 2005-ben. A vágósertésnél a piac keresleti jellege dominált, ami éves szinten az árak 5%-os növekedését eredményezte. A vágómarhát (vágóborjú nélkül) 19%-kal magasabb áron értékesítették a termelők 2005-ben. A marhaárak erőteljes növekedésében – a piac keresleti jellegén túlmenően – az EU-áraktól való lemaradás is szerepet játszott. Vágóbaromfiért 7%-kal kaptak kevesebbet a termelők, mint 2004-ben, a madárinfluenzától való félelem miatt csökkent a fogyasztás.

Az állati termékek iránt nem növekedett a kereslet 2005 folyamán, így az árak éves átlagban alig tértek el a 2004. évi szinttől. A tehéntej és a tyúktojás termelői ára 2%-kal növekedett, a gyapjúé csökkent.

A mezőgazdasági ráfordítások árszínvonala 2005-ben csökkent (0,5%-kal) a mezőgazdasági termelői árak 0,7%-os növeke-

dése mellett. Az agrárrolló mutatója 2005-ben 101,2 volt, ami azt jelenti, hogy az árviszonyok változása folytán a mezőgazdasági termelők jövedelmi helyzete valamelyest javult. Hasonló irányú változás utoljára 2000-ben történt.

Az **ipari termelői árak** a 2004. évi 3,5%-os növekedés után 2005-ben 4,3%-kal emelkedtek az előző évhez képest. A gyorsulás a külföldi piacokon értékesített termékek forintban kifejezett árának emelkedésére vezethető vissza. Az exportárak a 2004. évi csökkenéssel szemben 1,3%-kal nőttek, a belföldi értékesítések árszintje mindkét évben egyaránt 8,4%-kal emelkedett.

Az ipari termékek belföldi értékesítési árainak növekedését 2005-ben is elsősorban az energiatermelő, illetve a leginkább energiaigényes ágazatok áremelkedése határozta meg. A belföldi értékesítésben közel 25%-os súlyú villamosenergia-, gáz-, gőz-, vízellátás árai az egy évvel korábbinál nagyobb mértékben, 14%-kal emelkedtek, ezen belül a gázgyártás, -elosztás árszintje 20%-kal, a villamos energiáé 13%-kal nőtt. A 2004. évi 18%-os mértéket meghaladóan, 29%-kal nőttek az árak a kőolaj-feldolgozásban, melynek háttérében a kőolaj világpiaci árának alakulása állt. Átlag feletti volt az áremelkedés a vegyi anyag, termék gyártásában (10%) és a kohászatban (8,6%) is. A belföldi értékesítés második legjelentősebb ágazatában, az élelmiszeriparban a 2004. évi 6,8%-os növekedésnél szerényebb mértékben, 1,4%-kal emelkedtek az árak. (Az ágazat beszerzési árait meghatározó mezőgazdasági termelői árak is csak kismértékben, 0,7%-kal emelkedtek.)

Az ipari termékek forintban kifejezett exportárai egy kivétellel valamennyi ágazatban emelkedtek, legnagyobb mértékben, 26%-kal a kőolaj-feldolgozásban, továbbá a vegyi anyag, termék gyártásában (13%). Csökkenés az export 43%-át kitevő villamosgép-, műszergyártásban következett be, ahol a 2004. évinél is valamelyest nagyobb mértékű, 3,8%-os volt az árcsökkenés.

Az Európai Unióban (EU-25) az ipari termelői árak a 2004. évi 2,3%-os emelkedés után 4,5%-kal nőttek. A gyorsulás hátterében elsősorban az energiatermelő ágazatokban bekövetkezett 19%-os áremelkedés állt, a többi rendeltetés szerinti ágazatcsoportban 1–3%-kal emelkedtek az árak. Az árnövekedés mértéke a belső piacon átlagosan 5,2%-os, az EU-n kívüli piacon ennél kisebb, 2,1%-os volt.

Az **építőipari** szervezetek által végzett munkák költségáron számított árai 2005-ben átlagosan 4,2%-kal növekedtek az előző évihez képest, ami 0,5 százalékponttal kisebb a 2004-es emelkedésnél. Az árnövekedés üteme az első három negyedévben lassult, utána viszont – elsősorban a kőolajtermékek árának emelkedése miatt – ismét nőtt.

A korábbi évekhez hasonlóan a **beruházási árak** tavaly is mérsékeltten, a fogyasztói áraknál alacsonyabb ütemben nőttek, a növekedés mértéke a 2004-es 3,1%-ról 2,4%-ra mérséklődött. A többéves tendencia folytatódott abban a tekintetben is, hogy az építési beruházások áremelkedése meghaladta a gépberuházásokét. Az építések az előző évihez hasonló ütemben, 4,3%-kal drágultak, a gépberuházások esetében pedig az előző évek lassú áremelkedését 0,3%-os csökkenés váltotta föl. Ennek elsődleges oka, hogy a belföldi gépek árszínvonalának változatlansága mellett folytatódott az importgépek árának 2002 óta tartó csökkenése.

Külkereskedelmi árak

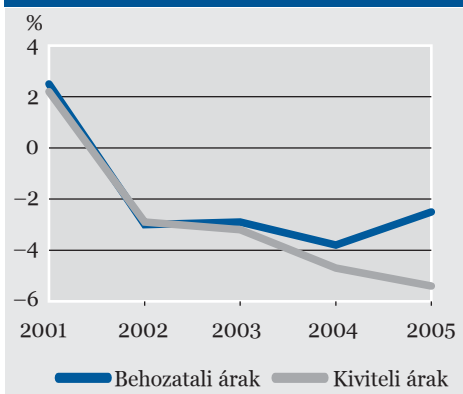
A **külkereskedelmi forgalom forintárszintje** az előző két év tendenciájának folytatásaként 2005-ben sem változott jelentősen, s e mögött továbbra is viszonylag mérsékelt devizaárszint- és árfolyammozgás állt. Ugyanakkor az energiahordozók esetében felgyorsult az árnövekedés, és jórészt ebből adódóan erősödött az import- és az exportárak változásának elszakadása, azaz a cserearány romlása.

A 2005. évi forintárszint az importban 1,4%-kal meghaladta az egy évvel korábbit, míg az exportban 0,8%-kal elmaradt attól. A forint a meghatározó devizákkal szemben – bár az utolsó negyedévben gyengült – az év egészét tekintve mintegy 1,5%-kal felértékelődött, amelynek figyelembevételével az import devizaárszintje 3%, az exporté 1% körüli növekedést mutat. Ez az áralakulás a **cserearány** 2,2%-os romlását vonta maga után. Utoljára 1999-2000-ben – szintén az energiainport drágulása kapcsán – romlott jelentősebben a cserearány, két év alatt több mint 4%-kal.

Az **energiainport forintárszintje**, miután a megelőző két évben 5, illetve 7%-kal nőtt, 2005-ben 28%-os növekedést mutat a 2004. évihez képest. Meghatározó tételei közül a nyers kőolaj 42%-kal drágult, a kőolajtermékek 36%-kal, a földgáz 28%-kal. Az energiaexport ugyancsak emelkedő, 2005-ben az egy évvel azelőttinél 30%-kal magasabb forintárszinten realizálódott, értéke azonban 1,3 milliárd eurót tett ki, míg az energiainporté 5,4 milliárd eurót. Az árufőcsoport áralakulása mintegy másfél százalékponttal rontotta a cserearányt. A legnagyobb árufőcsoport, a **gépek és szállítóeszközök** ártendenciája 2002 óta jellemezhető a forintárszint – az exportban és az importban hasonló arányú – mérsék-

lódásával; a 2005. évi árak 2–3%-kal voltak alacsonyabbak az előző évinél. Az **agrár-jellegű külkereskedelem** áralakulásának hatása a forgalom egésze szempontjából – a termékkör kis súlya folytán – nem túl jelentős. Említésre méltó azonban, hogy az export- és az importárak 2005. évi változása itt tért el a legnagyobb mértékben: az export forintárszintje csak megközelítette az egy évvel azelőttit, míg az importé 2,8%-kal meghaladta azt.

A külkereskedelmi forgalom forintárszintjének változása (2000-hez képest)

Az Eurostat által közölt havi egységértékindexek szerint az **Európai Unió** külkereskedelmében is számottevő áremelkedés ment végbe 2005 folyamán, s az importárak növekedése jelentősen felülmúlta az exportárakét. Az ebből adódó cserearányromlás éves szinten 5% körülire tehető, ami a 2000. évihez képest kb. 3,5%-kal kedvezőtlenebb cserearányt jelent.

Fogyasztói árak

A fogyasztói árak az 1995. évi 28%-os emelkedés után nyolc éven keresztül egyre kisebb ütemben, 2003-ban már csak 4,7%-

kal nőttek. Ez a folyamat 2004-ben – döntően az áfakulcsváltozás miatti áremelkedés következtében – megszakadt, de 2005-ben folytatódott. A múlt évben 3,6%-kal emelkedtek a fogyasztói árak, ami nemcsak az előző évi 6,8%-nál volt kisebb, hanem 1975 óta minden év inflációs rátája alatt maradt. A nagyobb társadalmi csoportok közül a gazdaságilag aktív háztartásokban 3,4%, a nyugdíjasok háztartásaiban 3,9% volt az áremelkedés.

Az élelmiszerek 2005-ben az előző évi 6,5%-nál jóval mérsékeltebben, 2,5%-kal drágultak. Néhány termékcsoporthoz – tej, tejtermék, tojás, illetve cereáliák, édességek – árszínvonala valamelyest csökkent, a többi mérsékeltebben emelkedett, mint 2004-ben. A szeszes italok, dohányárak 3,3%-os áremelkedése mintegy 8 százalékponttal volt kisebb az előző évekénél. Az ütem mérséklődése a dohányárak esetében volt nagyobb. A ruházati cikkek korábban évente 3–4%-kal drágultak, a múlt évben viszont alig változott (0,2%-kal emelkedett) az árszínvonaluk. A tartós fogyasztási cikkek ára 2002 óta kismértékben évről évre csökken. Ez folytatódott 2005-ben is, a korábbiaknál valamivel nagyobb – 2,3%-os – mértékben.

A háztartási energia rendszerint az átlagosnál jobban drágul. Így történt ez 2005-ben is, amikor ebben a csoportban volt a legnagyobb, 6,2%-os az áremelkedés, bár ez az előző évi 14%-hoz képest jelentős ütemmérséklődést jelentett. Az egyéb cikkek csoportjában, a többi fogyasztási főcsoporttól eltérően, az előző évinél 0,6 százalékponttal nagyobb, illetve átlag feletti, 4,5%-os áremelkedés következett be. Ez leginkább két viszonylag nagy súlyú termékcsoporthoz, az üzemanyagokhoz közel 10%-os és a gyógyszerárakhoz mintegy 9%-os növekedésének volt a következménye.

A szolgáltatások árszínvonala az utóbbi években az átlagosnál gyorsabban – tavaly csaknem 2 százalékponttal gyorsabban – emelkedett. Az összességében 5,5%-os drágulás többek között a helyi közlekedési tarifák 13,7, a csatornadíj 13, a szemétszállítás 12,5, valamint a vízdíj 8,5%-os növekedésének a következménye, de az átlagosnál jobban drágult a legtöbb szolgáltatás.

A múlt évben az EU 25 tagországában az egy évvel korábbi 2,1% után 2005-ben átlá-

gosan 2,2%-kal emelkedett a fogyasztóiár-színvonal (harmonizált adatok szerint). Az Egyesült Államokban 2,7%-ról 3,4%-ra gyorsult az infláció, Japánban ismét csökkent (0,3%-kal) az árszínvonal. Az unión belül Lettorszáiban 6,9%, a többi tagországban jóval mérsékeltebb, 0,8–4,1% közötti volt a drágulás. Magyarország mellett további 10 tagországban az uniós átlaghoz képest nagyobb mértékben növekedtek az árak.

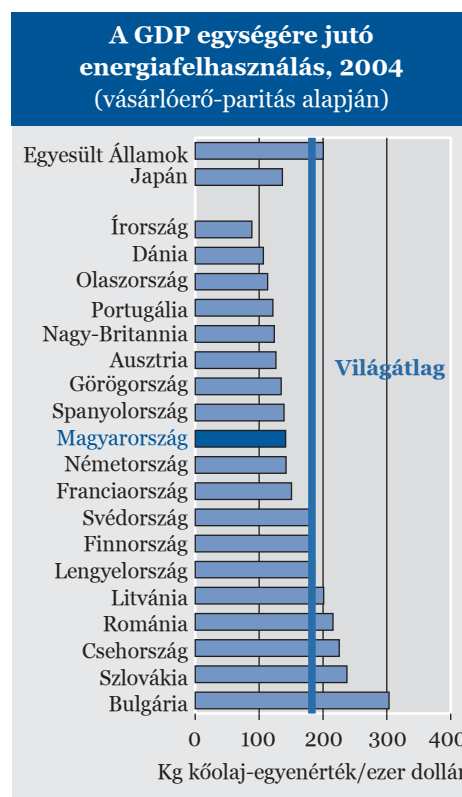
Energia

Az **ország energiafelhasználása** az ezredforduló utáni években rendkívül hullámzóan alakult, az előző évhez mért legfeljebb 3%-os növekedés és 2%-os csökkenés évenkénti váltakozása elsősorban az időjárás alakulásával függött össze. Az energiafelhasználás 2005-ben 1130 petajoule-t (PJ) tett ki, 3,9%-kal többet, mint egy évvel korábban, és többet, mint az ezt megelőző öt év bármelyikében. A 2005. évi megnövekedett energiafelhasználás háttérben több tényező együttes hatása áll, így az előző évinél kedvezőtlenebb időjárás és az ipar magasabb energiaigénye. Az ipar növekvő energiafelhasználása az ipari termelés, azon belül néhány energiaigényesebb ágazat: az építőanyag-ipar 17%-os és a vegyipar 7,6%-os növekedésével függ össze. Utóbbin belül az energiát nyersanyagként használó (és energiát exportáló) kőolaj-feldolgozás termelése 11%-kal emelkedett.

Az előző év azonos hónapjához viszonyítva a 2005. évi felhasználás – január és április kivételével – az év minden hónapjában magasabb volt. (Januárban csökkent az energiafelhasználás, áprilisban megegyezett az előző évivel.) A legnagyobb növekedést mutató hónapok közül kettő a nyári időszakra esett, ez feltehetően a klímaberendezések egyre bővülő használatával, valamint az élénkülő idegenforgalommal függ össze.

A **bruttó hazai termék egységére jutó energiafelhasználás** 2000 óta minden évben javult. 2004-ben a fajlagos energiafelhasználás 4,7%-kal csökkent, mely az energiafelhasználás mérséklődésének és a dinamikus gazdasági növekedésnek az együttes eredménye. Az energiafelhasználás

2005. évi emelkedése a gazdaság 4,1%-os növekedése mellett ment végbe, így a gazdaság energiaigényessége csökkent ugyan, de a korábbiaknál szerényebb mértékben, 0,2%-kal.

Az **ipar** energiafelhasználása 2005-ben a 2004. évi 0,6%-nál lényegesen nagyobb mértékben, 4,9%-kal nőtt, így részesedése az összes energiafelhasználáson belül 34,6%-ot tett ki. Kiugróan magas, 10% feletti volt az építőipar energiafelhasználásának növekedése, melynek háttérben az élénk építőipari termelés állt. Az energiafel-

használáson belül legnagyobb arányt (38%) képviselő lakossági szektor felhasználása 3,7%-kal, a 19%-os súlyt képviselő kommunális és egyéb fogyasztóké 3,9%-kal bővült. A mezőgazdaságban a 2004. évi 0,5%-os emelkedés után 4,7%-kal csökkent, a szállításban 2004-ben 0,2%-kal, 2005-ben 2,3%-kal nőtt a felhasználás.

összes energiaforráson belül a 2003. évi 13%-ról 2005-ben 10%-ra mérséklődött. Tovább nőtt a kőolaj és kőolajtermékek aránya (2003. évi 30%-ról 33%-ra) a másik legjelentősebb energiahordozó, a földgáz arányának egyidejű csökkenése mellett (42%-ról 39%-ra). A villamosenergia-források közül 2005-ben az atomerőművi villa-

Energiafelhasználás

Év	PJ	Változás az előző évhez képest, %	Termelő ágazatok		Lakossági, kommunális és egyéb fogyasztók	
			arány, %	változás, %	arány, %	változás, %
2000	1 055,1	-2,1	43,9	-0,6	56,1	-3,2
2001	1 087,2	3,0	43,3	1,5	56,7	4,2
2002	1 066,8	-1,9	43,7	-1,1	56,3	-2,5
2003	1 091,6	2,3	42,7	0,0	57,3	4,1
2004	1 088,1	-0,3	43,0	0,5	57,0	-1,0
2005	1 130,0	3,9	43,1	4,0	56,9	3,8

Az energiahordozók **hazai termelésének** csökkenése 2005-ben megállt, sőt kismértékű, 1,6%-os növekedés következett be, az atomerőművi villamosenergia-termelés 16%-os növekedésének köszönhetően. A behozatal – a 2004. évi 0,2%-os csökkenés után – 10%-kal nőtt az előző évhez képest. Az energiaigény fedezésére szolgáló forrásokon belül a termelés és a behozatal aránya a 2004. évi 35–65%-ról 2005-ben 33–67%-ra változott. A nettó import az elmúlt két évben az energiefelhasználás 61, illetve 64%-át tette ki. A kivitel 2005-ben 140 PJ volt, 16%-kal több, mint egy évvel korábban, s 29%-kal több, mint 2003-ban.

Az **energiaforrások** közül folytatódott a szénféleségek visszaszorulása, arányuk az

mos energia 12%-ot, az import villamos energia 1,7%-ot képviselt az összes energiaforráson belül.

A **megújuló energia** aránya a villamosenergia-fogyasztáson belül az Európai Unió (EU-25) tagországaiban 2004-ben 14% volt, a tíz újonnan csatlakozó országban ennél lényegesen alacsonyabb, 5,7%. Csehországban ez az arány 4%, Lengyelországban 2%, Magyarországon 2,3% volt. Rendkívül jelentős a megújuló energiaforrások szerepe Lettországon, Szlovéniában és Szlovákiában, ahol az összes villamosenergia-fogyasztáson belül arányuk 2004-ben 14–47% közötti volt.

A főbb ágazatok teljesítménye

Mezőgazdaság

A mezőgazdaság **bruttó termelésének** volumene a 2002–2003. évi csökkenés után 2004-ben igen nagy mértékben (22,8%-kal) emelkedett, 2005-ben pedig ehhez képest csökkent, de jóval magasabb volt a megelőző évekenél. A növénytermesztés és ezzel az egész ágazat teljesítményét az időjárás alapvetően meghatározta, amit legjobban a gabonaágazat szélsőséges terméseredményei mutatnak: 2003-ban az utóbbi évtizedek leggyengébb termését, egy év múlva rekordmennyiséget takarítottak be. Az állattenyésztésben 2000 után folyamatos volt a visszaesés.

A 2005. évi bruttó termelés – előzetes adatok szerint – az előző évnek 89%-a. A növénytermesztés kibocsátása – összehasonlítva áron – 14%-kal, az állattenyésztésé 7%-kal elmaradt a 2004. évitől.

A **növénytermesztési és kertészeti ágazatok** közül a legnagyobb (33%-os) termelés-csökkenés a gyümölcsféléknél következett be. A növénytermesztés termelési értékének 49%-át képviselő gabonából 16,1 millió tonnát takarítottak be, 650 ezer tonnával kevesebbet az előző évinél, a két évvel korábbinál viszont 7,4 millió tonnával többet. A 2004. évinél 4%-kal kisebb területen 930 ezer tonnával kevesebb, 5 millió tonna búza termett. A kisebb termés mellett a búza minősége gyengébb volt, jelentősen megnőtt a takarmánybúza aránya az előző évekhez képest.

2005-ben minden idők legnagyobb kukoricatermését takarították be. A 9 millió tonnás termés az előző évinél 8%-kal több, a két évvel korábbinak pedig a kétszerese. A

rekordtermés a 2004. évvel azonos területen a kukoricának kedvező időjárásnak, a minden eddiginél magasabb, 7,5 tonnás átlaghozamnak köszönhető. Az utóbbi két év kiemelkedő gabonatermése ráirányította a figyelmet arra, hogy a raktárhiány, a szűkös szállítókapacitás, a folyami szállítás esetén a betárolás korlátozott lehetősége miatt a többlettermést logisztikailag nehéz kezelni.

Az EU gabonatermése 258 millió tonna volt 2005-ben, ami 12%-os visszaesést jelent az előző – kiemelkedő – évhez képest. (Magyarország az EU gabonatermésének 6,2%-át állította elő.)

Az őszi betakarítású növények közül napraforgóból 1,1 millió tonna, az előző évinél 7%-kal kevesebb termett, ami a 12%-kal alacsonyabb termésátlag következménye (a napraforgó termőterülete ugyanis 2005-ben rekordnagyságot, 508 ezer hektárt tett ki). Burgonyából – az előző évinél 14%-kal kisebb területen – 616 ezer tonnát takarítottak be, 21%-kal kevesebbet, mint 2004-ben. A 2005. évinél alacsonyabb burgonyatermést az utóbbi évtizedekben nem regisztráltak. Cukorrépából 2005-ben – változatlan termőterületen – 3,5 millió tonna termett, ugyanannyi, mint az előző évben. A csapadékos nyár mindhárom növény esetében a minőséget rontotta (alacsony olaj-, illetve cukortartalom, a burgonyánál pedig az eltarthatóság csökkent).

Az ipari növények mellett a kertészeti termékek bruttó kibocsátása 23%-kal, a gyümölcsöké (szőlővel) 33%-kal csökkent 2004-hez képest. Előzetes adatok szerint 2005-ben 1,3 millió tonna zöldség termett, 34%-kal kevesebb, mint az előző évben. A 729 ezer tonnás gyümölcsstermés 30%-kal,

a 489 ezer tonnás szőlőtermés több mint egyharmaddal (38%-kal) alacsonyabb lett a 2004. évi mennyiségnél. A meleg őszi időjárásnak köszönhetően – a korai fajták kivételével – a szőlő cukortartalma kedvezően alakult.

Az **állattenyésztés** területén a szarvasmarha-ágazatban volt a legnagyobb (10%-os) volumencsökkenés, de 5%-kal csökkent a sertés- és a baromfiágazat teljesítménye is. A juhágazat 2004. évi növekedése 2005-ben nem folytatódott, a termelés a 2004. évi szinten maradt. Az állati termékek előállításának volumene 6%-kal csökkent 2005-ben.

2005 decemberében 708 ezer szarvasmarhát tartottak az országban, 15 ezerrel (2%-kal) kevesebbet, mint egy évvel korábban. A 334 ezres tehénállomány 11 ezerrel volt kisebb az előző évinél. A marhaállomány az egyéni gazdaságoknál csökkent, a gazdasági szervezetekben lényegében a 2004. évi szinten maradt. A tejpiaci problémák miatt az egyéni gazdaságok csökkentették a tehénállományukat. A minőségi követelmények miatt a rosszabb minőségű tej termelők hagytak fel a tehéntartással. A tehénállományon belül a húshasznú állomány növekedett, a tejhasznú tehenek száma csökkent.

A sertésállomány 3,9 millió (ebből az anyakocák száma 277 ezer) volt 2005 decemberében. Az előző évhez képest 5%-kal csökkent a teljes állomány és 6%-kal a kocák száma. A sertéspiacon ellentmondásos folyamatok játszódtak le 2005-ben. A 2004. évinél is alacsonyabb takarmányárak és a magasabb sertésárak ellenére a sertések kínálata jelentősen csökkent. A vágóhidak a termeléshez szükséges alapanyag egy részét más uniós országokból vásárolták, emiatt az élősertés importja több mint három és félszerese volt a kivitelnek. Az ok a

magyarországi sertésárakban keresendő, amelyek 2005-ben is magasabbak voltak az uniós átlagnál, ami az ágazat versenyképességét csökkentette. A gazdasági szervezetek állománya egy év alatt 2, az egyéni gazdaságoké 10%-kal csökkent, az állomány 60%-a a gazdasági szervezeteknél volt 2005-ben.

A juhállomány az előző évekkel ellentétben alig bővült 2005-ben, december elején 1,4 millió volt, 8 ezerrel nagyobb az egy évvel korábbinál. A gazdasági szervezetek 2 ezerrel csökkentették, az egyéni gazdaságok 10 ezerrel növelték állományukat 2004-hez képest. Az állomány növekedése ellen hat a magyar élő juh fokozatos piacvesztése az Európai Unióban.

2005 végén a baromfiállomány 41 milliót tett ki, ami megegyezett az egy évvel korábbival. A tyúkfélék állománya 912 ezerrel csökkent az előző évhez képest. A gazdasági szervezetek állománya lényegében nem változott, a csökkenés az egyéni gazdaságoknál történt. A tartási körülmények szigorodására és a madárinfluenza miatti értékesítési nehézségekre az egyéni gazdálkodók az állomány csökkentésével reagáltak.

A december 1-jei állatállomány

Megnevezés	2003	2004	2005
	1000 db		
Szarvasmarha	739	723	708
Sertés	4 913	4 059	3 853
Juh	1 296	1 397	1 405
Baromfi ^{a)}	47 268	41 330	41 076

a) Gyöngyös nélkül.

A **vágóállat-termelés** (1,3 millió tonna) 2005-ben 8%-kal kevesebb volt az előző évinél (a két évvel korábbihoz képest a csökkenés mértéke 17%-os). A vágóállat-

termelés 49%-át képviselő vágósertés-tenyésztés 5,4%-kal mérséklődött az előző évhez képest. A 2005. évi vágósertés-termelés a 2003. évinek 81%-a volt. Vágómarhárból 2005-ben 23,5%-kal kevesebbet termeltek, mint az előző évben. A csökkenés döntő részben annak tulajdonítható, hogy a kedvező takarmányárak és a támogatások miatt a termelők tovább hizlalják az állatokat a nagyobb vágósúly elérése érdekében. A vágóbaromfi-termelés 9%-kal mérséklődött 2004-hez képest, a vágójuhé nem változott. Az állati termékek közül a legnagyobb volumen képviselő tehéntejtermelés (1,8 milliárd liter) lényegében a 2004. évi szinten maradt, a tyúktojástermelés (3 milliárd darab) 7,6%-kal csökkent az előző évihez képest. A nyersgyapjú termelése 3,3%-kal nagyobb volt, mint 2004-ben, a méztermelés (19,7 ezer tonna) 1%-kal nőtt.

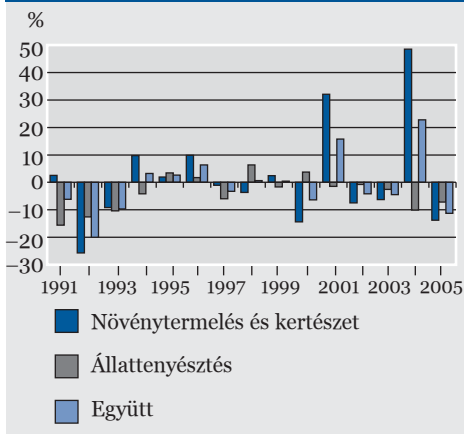
értékesítése 2005-ben 9,1%-kal, az élő állatok és állati termékek felvásárlásának volumene 5,8%-kal csökkent.

Ipar, építőipar

Az **ipari termelés** és értékesítés alakulását az elmúlt években a világgazdasági folyamatokon kívül Magyarország EU-csatlakozásával összefüggő, a szabályozórendszer érintő változások is befolyásolták. Az ezredforduló első éveiben tapasztalt lassú növekedés után az ipari termelés 2003-tól kezdődően – az ipari konjunktúrának köszönhetően – minden évben gyors ütemben, hasonló mértékben bővült: a 2003. évi 6,4%-os emelkedést 2004-ben 7,4%-os, 2005-ben 7,3%-os növekedés követte. Az ezredforduló utáni években, egészen 2004-ig a hazai előállítású termékek iránti belföldi kereslet alig emelkedett, a termelésbővülés motorja az exportértékesítés növekedése volt. 2005-ben azonban ez a tendencia megváltozott, és a továbbra is jelentősen, 11%-kal bővülő exportértékesítés mellett a korábban stagnáló belföldi eladások volumene 4,4%-kal emelkedett. A termelés növekedése csökkenő létszám mellett valósult meg, az ipar termelékenysége a 2004. évihez hasonló mértékben emelkedett.

Az ipari termelés fejlődése 2005-ben az év folyamán nem volt egyenletes. A 2004 második felében kezdődött ütemcsökkenés 2005 első negyedévében is folytatódott, a második negyedévtől azonban élnkülés kezdődött, amely az év további részében is fennmaradt. A konjunktúra éven belüli élnkülését jelzi, hogy az I. negyedévi 2%-os emelkedés után a II. negyedévében a termelés volumenének bővülése megközelítette a 10%-ot, s a III–IV. negyedévben is 8–9%-os volt. A termelés egyenetlensége nemcsak a növekedés ütemében, hanem a

A bruttó termelési érték változása
(az előző évhez képest)

A mezőgazdasági termékek **felvásárlásának volumene** 2003-ban 5,9%-kal növekedett, 2004-ben szinten maradt, 2005-ben 7,6%-kal kisebb volt az előző évinél. A növénytermesztési és kertészeti termékek

termelés ágazati szerkezetében és területileg is megmutatkozott, az ágazati és területi dinamika tovább differenciálódott.

2005-ben a legtöbb **ágazatban** nőtt a termelés, csökkenés öt – az élelmiszeripar és a kohászat kivételével kis súlyt képviselő – ágazatot érintett. A feldolgozóipar termelésbővülését az előző évekhez hasonlóan továbbra is a gépipari és vegyipari ágazatok alapozták meg. Az erősen exportorientált gépipari ágazatok közül az összes termelés közel háromtizedét adó villamos gép, műszer gyártása ágazatban 16%-kal, a járműgyártásban 14%-kal nőtt a termelés volumene. Mindkét ágazatban a meghatározó súlyú exportértékesítés 13–16%-os emelkedése mellett kimagaslóan (17–25%-kal) nőttek a belföldi eladások is. Az évek óta stabil növekedést mutató gépek és berendezések gyártásában 6,5%-kal bővült a termelés az export 11%-os felfutásának köszönhetően. Mindhárom vegyipari ágazat növelte termelését, legnagyobb mértékben – az egy évvel korábbival egyezően –, 11%-kal a kocszgyártás, kőolaj-feldolgozás volumene bővült. A legnagyobb vegyipari ágazat, a termelésből 7%-kal részesedő vegyi anyag, termék gyártása 2005-ben az előző évinél gyorsabban, 6,3%-kal nőtt. A növekedéshez mindkét ágazatban hozzájárult a hazai és az exportértékesítés emelkedése. A gumi-, műanyag termék gyártása és belföldi értékesítése emelkedett, külpiazi eladásai nem érték el a 2004. évi szintet.

Az élelmiszeriparban tovább folytatódott az évek óta tartó csökkenés, a 2004. évi 4% után 2005-ben mértéke 4,4% volt, mely mindkét évben elsősorban a belföldi eladások mérséklődésére vezethető vissza. Az ágazat nyersanyagforrását részben biztosító hazai mezőgazdasági termelés alakulása már nem hat meghatározóan az iparág termelésére, s ezen a 2004. évi rekordtermés

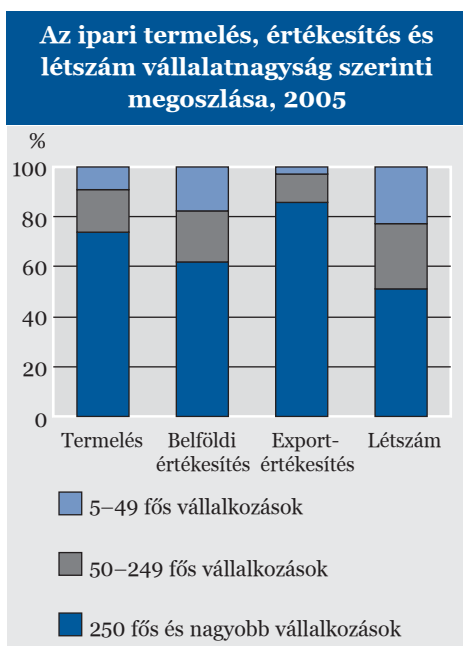
sem változtatott. Az élelmiszer-ipari termelés csökkenésében feltehetően az EU-csatlakozást követő megváltozott szabályozórendszer mellett az erős importverseny is szerepet játszott. A fémalapanyag, fémfeldolgozási termékek gyártása (kohászat) a 2004. évi 7%-os növekedés után az export mérsékelt emelkedésének és a hazai eladások csökkenésének hatására 2005-ben 1,5%-kal elmaradt az egy évvel korábbitól.

A villamosenergia-, gáz-, gőz-, vízellátásban a 2004. évi kismértékű csökkenés után 1,7%-kal nőtt a kibocsátás. 2005-ben legnagyobb mértékben, 17%-kal – az építőipari konjunktúrával összefüggésben az egyéb nemfém ásványi termékek (döntő részben építőanyagok) gyártása emelkedett. A további kis súlyt képviselő ágazatok közül a bútorgyártást is magában foglaló máshová nem sorolt feldolgozóiparban, a papírgyártás, kiadói, nyomdai tevékenység ágazatban és a bőrtermék, lábbeli gyártásában átlag körüli növekedés, míg a bányászatban, a textiliparban és a fafeldolgozásban csökkenés következett be.

Folytatódott az ipari termelés ágazati szerkezetének átalakulása: az ipar húzóágazata, a gépipar 2005-ben az előző évhez képest 2 százalékponttal nagyobb hányadát, 47%-át adta a teljes ipari kibocsátásnak. Tovább emelkedett a vegyipari ágazatok termeléshez való hozzájárulása is (folyó áron a 2004. évi 14%-ról 16%-ra), miközben a könnyűipari ágazatok és az élelmiszeripar súlya tovább csökkent.

A vállalkozások **létszám-kategóriája** szerint 2005-ben is legnagyobb mértékben a nagyméretű, 250 fős és ennél nagyobb létszámmal működő vállalkozások növelték termelésüket (8,5%-kal). Ennek hátterében elsősorban az élénk külpiazi kereslet állt, bár az ezt megelőző évek csökkenő tendenciája után szerényen, de ismét emelkedett a

belföldi értékesítésük is. A kis (5–49 főt foglalkoztató) vállalkozások 4,3%-os termelésbővülését a hazai eladások 23%-os emelkedése alapozta meg, a kivitel nem érte el a 2004. évi 42%-os növekedés utáni szintet. A közepméretű, 50–249 főt foglalkoztató vállalatok 4,6%-kal növelték kibocsátásukat kiegyensúlyozott, 5–6%-os belföldi és exportértékesítés növekedés mellett.

Az ipari termelés 2005-ben az ország öt régiójában emelkedett, két régiójában csökkent, szemben az egy évvel korábbival, amikor minden régió növelni tudta termelési volumenét. A 2005. évi legnagyobb mértékű, 21%-os növekedés a Közép-Dunántúlon következett be, ezzel a régió az ország legnagyobb termelési értékét előállító térségévé vált. A második legnagyobb növekedési ütemet (15%) Észak-Magyarország érte el, ezt követte Közép-Magyarország 4%-os növekedéssel. A csökkenő teljesítményt

mutató két régió közül a visszaesés Dél-Dunántúlon volt a nagyobb, 14%-os, a nyugat-dunántúli régió termelése 2%-kal maradt el az egy évvel korábbitól, amikor mindkét régió 6,1%-os növekedést ért el.

Az **egy alkalmazottra jutó ipari termelés** 2005-ben a legalább 5 főt foglalkoztató szervezeteknél 11%-kal emelkedett, a növekedés az egy évvel korábbinál valamelyest nagyobb mértékű volt, melynek hátterében a 2004. évinél magasabb, 2,9%-os létszámcsökkenés állt. A termelékenység az élelmiszeripar kivételével valamennyi ágazatban nőtt, legnagyobb mértékben az építőanyag-iparban (26%), a villamosgép-, műszergyártásban (17%) és a kőolajfeldolgozásban (16%). Az átlag feletti termelékenységbővüléshez mindhárom ágazatban a termelés volumenének jelentős emelkedése mellett a foglalkoztatottak számának 1–7%-os csökkenése is hozzájárult.

Az **ipari beruházások** 2005-ben – a 4 fő feletti létszámú szervezeteknél – az előző két év dinamikus, 10% feletti növekedése után 1,7%-kal csökkentek. Ez abból adódott, hogy a villamosenergia-, gáz-, gőz-, vízellátás és a bányászat beruházásai 14, illetve 11%-kal csökkentek, míg a feldolgozóiparban a korábbiaknál mérsékeltebben, 1,4%-kal emelkedett a beruházások volumene. Ezen belül a járműgyártásban és a gép-, berendezésgyártásban jelentősen bővültek a beruházások az előző évhez képest (13%-kal, illetve 36%-kal), míg a villamosgép-, műszergyártásban a 2003. és 2004. évi kiemelkedő növekedés után több mint negyedével visszaestek.

Az **Európai Unió (EU-25)** ipari termelése a 2004. évi 2,1%-os növekedésnél kisebb mértékben, 1,1%-kal emelkedett az előző évhez képest. Ezen belül a legnagyobb termelésnövekedés a beruházási javakat gyártó ágazatokban következett be, míg a

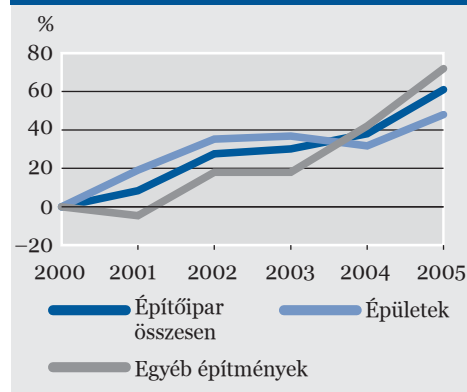
tartós fogyasztási cikket gyártó és az energiatermelő ágazatokban csökkent a kibocsátás. Az ipari termelés növekedése 2005-ben az újonnan csatlakozott tagországokban volt magasabb, közülük is kiemelkednek a balti államok, Magyarország és Csehország, ahol 6–9% közötti volt a bővülés. Németországban a 2004. évihez hasonlóan átlagon felüli volt a növekedés (3,5%), míg Franciaország, Olaszország és Nagy-Britannia iparát stagnálás, illetve csökkenés jellemzi. Az Egyesült Államok ipari termelésbővülése 2005-ben az európainál dinamikusabb (3,5%), Japán teljesítménye az európai átlaghoz közeli volt (1,4%).

Az Európai Unióban az egy foglalkoztatottra jutó ipari termelés növekedése – 1,2%-os létszámcsökkenés mellett – a 2004. évi 4%-ról 2,3%-ra lassult. A rendelkezésre álló adatok alapján legnagyobb mértékben Magyarországon emelkedett a termelékenység, de 6%-ot meghaladóan nőtt Csehországban, Észtországban és Litvániaiban is. Csökkenés két tagországot érintett: Spanyolországot és Finnországot, az előbbiben a mérsékelt termelésbővülésnél magasabb létszámnövekedés, utóbbiban a csökkenő termelés melletti kismértékű létszámemelkedés következett.

Az elmúlt években az építési piac élénkülése az **építőipari** termelés tartós növekedését eredményezte. Az ezredforduló óta eltelt időszak legdinamikusabb bővülése – 17–18%-os – a 2002-es és a 2005-ös esztendőben ment végbe. Míg korábban az épületek építésének, 2005-ben elsősorban a gyorsforgalmi úthálózat fejlesztésének volt köszönhető a lendületes fejlődés. Összességében az építőipar 2005-ben 60%-kal termelt többet a 2000. évinél. Ennél nagyobb növekedést Európában ugyanezen idő alatt csak a balti államok és Bulgária

produkáltak. Előzetes adatok alapján 2005-ben az építőipar hozzáadott értékének 14,3%-os növekedése 10,2 százalékponttal haladta meg a nemzetgazdasági átlagot.

Az építőipari termelés változása építményfőcsoportok szerint (2000-hez képest)

A termelés 52%-át kitevő épületek építésének volumene 12,5%-kal volt magasabb az előző évinél, míg az egyéb építményeké 21,4%-kal nőtt. Az **épületek** építésében az előző évi 30%-nál kisebb arányt képviselt a csökkenő lakásépítés, a nem lakóépületek építésében azonban továbbra is élénkülés volt a jellemző. A túlkínálat ellenére továbbra is készültek irodaházak, és folytatódott a kereskedelmi épületek építése is, ezúttal nemcsak Budapesten és a környékén, hanem a vidéki nagyvárosokban is. Folytatódtak a tömbrehabilitációk, mélygarázs- és többfunkciós parkolóház-építések is. Jelentős volt az egészségügyi, oktatási és kulturális intézmények, sport és szabadidős centrumok és fürdőkomplexumok, szálláshelyek építése, rekonstrukciója. Az idősothtonok, egészségcentrumok építését fellendítette, hogy az EU-tagországo kból érkezőkre is számítanak ezek kihasználásában. Újabb ipari üzemek első-

sorban zöldmezős beruházások keretében jöttek létre.

Az **egyéb építmények** építésében a legnagyobb súlyt az új autópályák, autóutak képviselték, de építettek elkerülőutakat városközpontok tehermentesítésére, és az elővárosi közlekedés fejlesztése is folytatódott. Budapesten a nyári útfelújítások mellett folytatódtak a 4-es metróhoz kapcsolódó munkálatok és a 2-es metró felújítása. Közüzemi – elsősorban szennyvízkezelési és vízvezeték-rekonstrukciók –, valamint távközlési és informatikai fejlesztések is történtek.

2005-ben három **régióban** – Közép-Magyarország, Észak-Alföld, Dél-Dunántúl – az építőipari átlagot meghaladóan emelkedett a székhely szerint odatartozó (és legalább 5 főt foglalkoztató) építőipari vállalkozások építési tevékenységének volumene, de a többi régióban is növekedés volt. A termelésben legalább 50%-ot kitevő közép-magyarországi székhelyű szervezetek termelésnövekedése elsősorban a budapesti székhelyű nagycégek által az ország több pontján is végzett út- és autópálya-építéseknek köszönhető, de a nagyarányú fővárosi felújítások is hozzájárultak a növekedéshez.

Az építőipari vállalkozások által 2005-ben megkötött új **szerződések** volumene 5,9%-kal elmaradt az előző évi kiugróan magas bázistól. Épületek építésére negyedével több, egyéb építményekre 30%-kal kevesebb szerződés született. Az 1853 milliárd forint összegű új szerződés 52%-át épületek, 48%-át egyéb építmények építésére kötötték. A 2005. december végi 1175 milliárd forintnyi szerződésállomány volumene 12,3%-kal magasabb az előző évinél, és 70%-a egyéb építmények építésére kötött szerződés. Az összes szerződésállomány – hasonlóan az előző évhez – 6,9 havi termelésnek

felel meg. A 2006-os évet épületek építésére 3,8 havi, egyéb építmények építésére 10,2 havi szerződésállománnyal kezdte az építőipar. Ezek a szerződéses ellátottsági adatok kedvezőbbek az előző évinél.

Szállítás, távközlés, informatika

A szállítási ágazathoz tartozó (közúton az ágazaton kívüliek körét is magában foglaló) hazai vállalatok által 2005-ben **szállított áruk mennyisége** 4,4%-kal nőtt az előző évihez képest. A nemzetközi szállítások arányának növekedése folytán az átlagos szállítási távolság nőtt. Az ágazat **áru-tonna-kilométerben mért teljesítménye** 13%-kal bővült, ezen belül a közúti, a vízi és a csővezetékes szállításban 22, 9, illetve 4%-os növekedés, vasúton 3%-os visszaesés volt.

Az áru-tonnakilométer-teljesítményben a közúti szállítás aránya 61%-ra nőtt, a vasúti szállításé 21%-ra csökkent, a csővezetékes szállításé 14%, a vízi szállításé 4% volt. Egy év alatt a közúti szállítás aránya csaknem 5 százalékponttal nagyobb, a vasúti szállításé több mint 3, a csővezetékes szállításé 1 ponttal kisebb lett.

Belföldön a szállított árutömeg 4,1%-kal, az áru-tonna-kilométerben mért teljesítmény 1,4%-kal nőtt. A **nemzetközi áruszállításban** – mindenekelőtt a közúti szállítás erőteljes bővülése nyomán – a szállított áruk mennyisége 5,8%-kal, a teljesítmény 20%-kal emelkedett.

A **közúti fuvarozásban** a belföldi szállítások mérsékelten, a nemzetközi több mint 40%-kal nőttek, és 2005-ben ez utóbbiak már több mint felét tették ki a közúti szállítási teljesítménynek.

A **távolsági személyszállításban** az utasok száma kismértékben, az utaskilométer-teljesítmény – ugyancsak a nemzetközi

forgalom szerepének fokozódásával – 3%-kal nőtt. A teljesítmény belföldön 4%-kal csökkent, nemzetközi viszonylatban – a légi szállítás bővülése folytán – 29%-kal növekedett. A légi személyszállítás részesedése az összes utaskilométer-teljesítményben egy év alatt 18%-ról 24%-ra emelkedett, a vasútié 38%-ról 34%-ra, a közútié 44%-ról 42%-ra mérséklődött.

A **helyi személyszállítás** utasszáma 4%-kal, utaskilométer-teljesítménye 3%-kal csökkent. A teljesítmény 66%-át az autóbusz-közlekedés tette ki, a metró és földalatti részesedése 13%, a villamosé 12% volt.

Az utasforgalom mintegy 25%-os növekedése nyomán a **Budapest-Ferihegy repülőtér**et több mint 8 millió utas használta 2005-ben. Az év folyamán összesen 126 ezer járat érkezett, illetve indult. A járatok számának növekedése (13%) elmaradt az utasforgalom bővülésétől, ez a légitársaságok jobb járatkihasználtságát jelzi. A MALÉV utasainak száma 3,3 millió volt, némileg több a 2004. évinél.

Szinte valamennyi légitársaság utasforgalmi többlettel zárta a 2005. évet; a diszkont társaságok pedig kiemelkedő növekedést tudhatnak maguk mögött: forgalmuk 169%-kal nőtt, a teljes forgalom 28%-át bonyolították le.

2005. december 31-én az ország **személygépkocsi-állománya** közel 2,9 millió darab, a járművek átlagos életkora 10,5 év volt, valamelyest alacsonyabb az egy évvel korábbinál. A 2005-ben Magyarországon **első alkalommal forgalomba helyezett** személygépkocsik száma 240 ezer darab, 6%-kal kevesebb volt, mint az előző évben. A forgalomba helyezett járművek közül a Suzuki, az Opel és a Ford voltak a leggyakoribb típusok.

A **távközlés** területén folytatódott az utóbbi években megfigyelt tendenciák, bár az élesedő verseny által lenyomott tarifák némiképp befolyásolták ezeket a változásokat. A **vezetékes fővonalak** számának csökkenése 2005-ben a megelőző évekhez képest némileg gyorsult. Év végére a vonalak száma 3,5 millió alá süllyedt, azaz 350 ezerrel kevesebb előfizetést tartottak nyilván az országban, mint a csúcspontot jelentő 2000-es évben. A száz főre jutó telefonvonalak száma 34,2 volt az év végén, ami uniós összehasonlításban alacsony, az újonnan csatlakozott államok átlagát azonban meghaladja. Az Európai Unióban is csökkenés figyelhető meg, de az a magyarszáginál enyhébb mértékű.

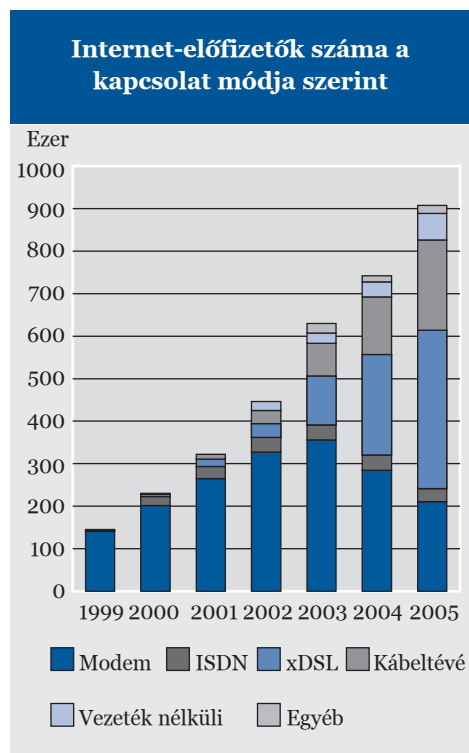
A **mobiltelefon-előfizetések** száma a korábbi éveknél lassabban, 7%-kal növekedett, a piac a telítettség felé közelít. Év végén 9,3 millió eladott SIM-kártyát tartottak nyilván, ezen belül a feltöltőkártyás előfizetések aránya tovább csökkent (év végén 68%-ra rúgott). A mobiltelefonok elterjedése nemzetközi összehasonlításban viszonylag magas; 2004 végén az EU-25 átlaga

gában száz lakosra 90 mobil-előfizetés jutott, az újonnan csatlakozott tagállamokban átlagosan 75, hazánkban 86 (2005-ben már 93).

A vezetékes vonalak számánál jobban csökkent az ebből a hálózathoz kiinduló **telefonhívások** – internethívások nélkül mért – száma, időtartamuk viszont növekedett (véltetően a hosszabb beszélgetéseket ösztönző tarifacsomagok hatására). A mobiltelefonról kezdeményezett beszélgetések száma és időtartama viszont nemcsak az előfizetők számánál, hanem az utóbbi három évben tapasztaltaknál is gyorsabban emelkedett. 2005 folyamán vezetékes telefonról 2,8 milliárd hívást indítottak, mobiltelefonról több mint kétszer ennyit, 6 milliárdot. A hívásidőtartam tekintetében 2004-ben előzte meg a mobilhálózat a vezetékest (utóbbi internethívások nélkül számítva), és tavaly már 24%-osra nőtt a különbség – a vezetékes hálózatról indított hívások összes időtartama 7,6 milliárd perc volt, a mobilhálózatban kezdeményezettek pedig 9,5 milliárd perc. Új szolgáltatások is jelentős szerephez jutottak 2005-ben, az előhívószámot, az internet alapú és a kábeles telefonálást használók köre egyre bővül.

Az **internet-előfizetések** száma 22%-kal nőtt, némileg gyorsabban, mint az előző évben, de alacsonyabb ütemben, mint a 2000–2003-as években. Az év végén 907 ezer előfizetést regisztráltak. A széles sávú technológiák térnyerése áruk csökkenésével párhuzamosan folytatódott, az xDSL és a kábeltévés szolgáltatások együttes aránya 50%-ról 64%-ra emelkedett. Modemes kapcsolatot már csak az előfizetők 23%-a használ, szemben a két évvel korábbi 56%-kal. Az internetszolgáltatásokból származó árbevétel emelkedése (38%) meghaladta az előfizetésszám növekedését, és összege elérte a 62 milliárd forintot. A bővülő pia-

con már 200 szolgáltató kínál internet-hozzáférést, kétszer annyi, mint egy évvel korábban.

Az Eurostat közlése szerint 2005-ben hazánkban a lakosság 34%-a használta az internetet heti rendszerességgel. Ez a megelőző évinek mintegy másfélszerese. A dinamikus növekedés ellenére a felhasználók arányát tekintve Magyarország elmarad az EU 43%-os átlagától, de felülmúlja például Csehország és Lengyelország mutatóját. 2005-ben Magyarországon a háztartások 22%-a és a legalább tíz főt foglalkoztató vállalkozások 78%-a kapcsolódott a világhálóra (az Európai Unióban e két adat 48 és 91%). Az előfizetők körében a széles sávú hozzáférést használók aránya a régióban magasnak számít, nagyjából megegyezik az

uniós átlaggal. Részben becsült adatok alapján a legalább tízfős magyarországi vállalatok eladásai 1,1%-át bonyolították 2005-ben az interneten keresztül (az EU-25 átlaga 2,5% volt). Az uniós tendenciával szemben hazánkban főleg a kisebb vállalkozások élnek ezzel a lehetőséggel. Az internet viszonylag alacsony elterjedtségét a korábbi éveket jellemző magas előfizetési díjak és egyéb tényezők mellett a számítógépek alacsony számával lehet magyarázni. Az EU tagállamai közül Magyarországon kívül csak Lettorszában nem éri el a tíz fő feletti vállalkozások közül a számítógépet használók aránya a 90%-ot. A lakosság számítógéppel való ellátottsága nemzetközi összehasonlításban kedvezőbb. A háztartások 42%-ának van hozzáférése személyi számítógéphez valamely családtagon keresztül, ami magasabb a viseigrádi országok átlagánál.

A **postahivatalok** száma 2005 végén 2844 volt (2004-ben 2826), ebből 179 működött Budapesten és 794 a többi városban. A mobil postarendszerre való áttérés folyamata lezárult, a községi posták számának 2003–2004-ben mért csökkenése megállt. Tavaly szinte csak a községek várossá nyilvánítása változtatott a postahivatalok település szerinti megoszlásán. A levélpostai küldemények száma meghaladta az 1,3 milliárdot, a növekedés az utóbbi két évben minimálisra csökkent. A csomagforgalom kétévi számottevő csökkenés után közel tizedével emelkedett, így 7,8 millió darabot tett ki.

A **rádiók** összes adásideje 12%-kal emelkedett (közel akkora mértékben, mint a megelőző 4 évben együttesen), és meghaladta az egymillió órát. A **televíziók** adásideje túllépte a 2 millió órát. Az adásidő 3%-os növekedése nem tért el az elmúlt évek átlagától. A **kábeltelevíziós** hálózat

2004-re vonatkozó adatai szerint folytatódott az egyenletes ütemű bővülés. 2004-ben 1446 településen közel kétfélmillió lakás volt bekapcsolva a kábeltelevíziós hálózatba (2003-ban 1,92 millió), tehát a települések 46, a lakásoknak pedig 47%-a.

Kiskereskedelem

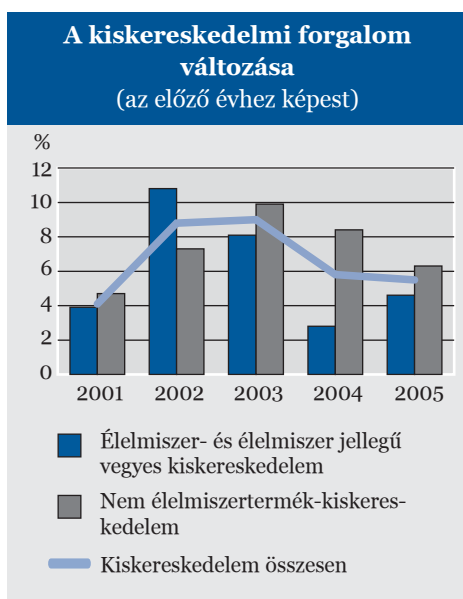
A **kiskereskedelem üzlethálózatát** az utóbbi években, így 2005-ben is lassuló ütemű számbeli gyarapodás jellemezte, amely mögött jelentős cserélődés állt. 2005 folyamán 24 400 üzletet bezártak, és 24 900 új üzletet nyitottak. Az üzletek száma így – az előző két év 1800 majd 1000 üzletes gyarapodása után – 500-zal lett több, az év végén 166 700 volt. Az üzletek összesített alapterülete ezt meghaladóan és gyorsuló ütemben nőtt, 2004-ben 2%-kal, 2005-ben 2,5%-kal, az átlagos alapterület pedig a 2003. év végi 100 négyzetméterről 102, majd 104 négyzetméterre emelkedett. E folyamatok mögött alapvetően a nagy alapterületű létesítmények hálózatának további bővülése állt. 2005-ben 30 ilyen létesítmény nyitotta meg kapuit, ami a 2004. évi tetőpontot (34 új létesítmény) nem érte el, de a 2003. évit (19 új létesítmény) számottevően meghaladta. 2005 végén 64 bevásárlóközpont, 91 hipermarket és 80 szakáruház működött az országban.

Az üzletszám bővülése 2003 óta fokozódó mértékben koncentrált a közép-magyarországi régióra, tovább erősítve e terület súlyát az ország kiskereskedelmi hálózatán belül.

A **kiskereskedelem forgalmának** 2002–2003-ban felgyorsult növekedése 2004–2005-ben lassult, de – nemzetközi összehasonlításban is – számottevő ütemű maradt. Az eladások volumene, miután az előző két évben mintegy 9–9%-kal bővült,

2004-ben 5,8%-kal, 2005-ben pedig 5,5%-kal haladta meg az egy évvel korábbi. Az Európai Unióban a 25 tagország átlagát tekintve 2005 csaknem minden hónapjában mérsékelten nőtt (egyetlen hónapban kissé csökkent) a kiskereskedelmi forgalom az előző év azonos időszakához képest. A növekedés mértéke 0,8–2,4% között ingadozott, ezek alapján éves szinten 1,5–2% körülire tehető. A magyar kiskereskedelem dinamikája hónapról hónapra számottevően meghaladta az unió átlagát, a tagországok sorrendjében az első harmadban foglalt helyet. A 2004-ben csatlakozott országok túlnyomó többsége ugyancsak az uniós átlagnál gyorsabban bővítette forgalmát. Közülük is kiemelkedett a balti államok kiskereskedelmének dinamikája, de magas (a magyarnál magasabb) volt a szlovák és a szlovén kiskereskedelem is.

Magyarország 2005. évi kiskereskedelmi forgalma 46–54 arányban oszlott meg az élelmiszer- és élelmiszer jellegű vegyes, va-

lamint a nem élelmiszertermék-kiskereskedelem között; az utóbbi években ezek az arányok alig módosultak. A nem élelmiszertermékek forgalmazói 2005-ben is az átlagosnál gyorsabban bővítették eladásait, növekedésük azonban lassult. Ezzel szemben az élelmiszer- és élelmiszer jellegű vegyes kiskereskedelemben a 2004. évi lefékeződés után ismét élénkülés mutatkozott, így a két fő tevékenységcsoport forgalmi dinamikája közelebb került egymáshoz.

Az élelmiszer- és élelmiszer jellegű vegyes kiskereskedelem 4,6%-kal nagyobb volumenű forgalmat bonyolított le 2005-ben, mint egy évvel korábban. Ezen belül a – meghatározó – vegyes termékkörű üzletekben 4,7%-os volt a növekedés; mindenekelőtt a nagy alapterületű üzletek – hipermarketek, szupermarketek – fokozták eladásait. Az élelmiszer szaküzletek – lényegesen kisebb – forgalma 3,2%-kal emelkedett.

A nem élelmiszertermékek forgalmazói együttesen 6,3%-os volumennövekedést értek el, a különböző tevékenységcsoportokban jelentős eltéréssel. Kimagaslóan nőtt az értékesítés az illatszer-, a könyv-, újság-, papíráruüzletekben (21, illetve 18%-kal), s ugyancsak jelentősen a csomagküldő, a gyógyszer-, gyógyászati termék-, valamint a bútortartási-, háztartási-, építőanyag-kiskereskedelemben (11, 9, illetve 7%-kal). A textil-, ruházati, lábbeli-, továbbá az iparcikk jellegű vegyes üzletek forgalmának 6,5, illetve 5,4%-os emelkedése az előző évi lefékeződés után újbóli élénkülést jelent, míg az egyéb iparcikk-kiskereskedelemben a korábbi erőteljes növekedést 0,8%-os mérséklődés váltotta fel. Az egyébként nem túl jelentős forgalmú, de évek óta igen gyors bővülést mutató használati cikk-kiskereskedelem 2005-ben megtorpant, eladásainak volumene az előző évi szinten maradt.

A **gépjármű-, járműalkatrész- és üzemanyag-értékesítés**, amely az európai statisztikai rendszerben nem tartozik a kiskereskedelmi forgalomba, összegét tekintve annak mintegy négytizedét teszi ki. Ez az összeg nagyjából hattized-négytized arányban oszlik meg a gépjármű- és járműalkatrész, illetve az üzemanyag-eladások között. A gépjármű- és járműalkatrész-forgalmazók, miután több éven keresztül két-számjegyű, 2004-ben pedig 6,8%-os növekedést értek el, 2005-ben 1,6%-kal nagyobb volumenű forgalmat bonyolítottak le, mint egy évvel korábban. A gépjárműüzemanyag-töltőállomások forgalma mindvégig erősen ingadozó, 2004-ig a jármű- és alkatrészforgaloménál alacsonyabb dinamikát mutatott; 2005-ben viszont azt meghaladóan, 2,6%-kal nőtt.

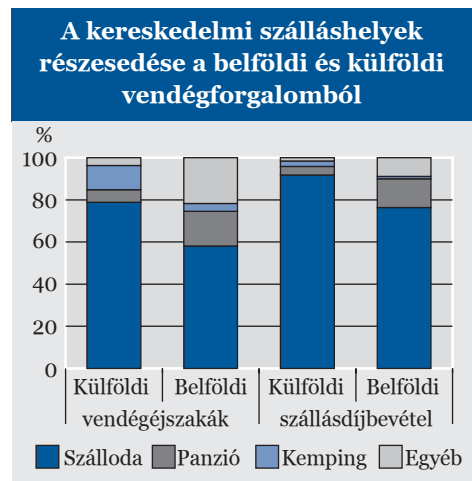
Turizmus, vendéglátás

A 2005. év világszerte a turizmus fellendülését hozta magával, az előzetes várakozások, a madárinfluzzával kapcsolatos félelmek, a természeti katasztrófák és a különféle terroristaakciók ellenére. Az Idegenforgalmi Világszervezet (WTO) adatai szerint még soha nem regisztráltak annyi turistát (800 millió), mint tavaly. Az átlagosan 5,5%-os fellendülés az Európai Unióban is éreztette a hatását, bár mérsékeltebben; a külföldiek által az unió tagországaiban eltöltött éjszakák száma (2005. januártól novemberig, 18 adatot közlő tagországra) valamivel több mint 2%-kal bővült 2004-hez képest.

2005-ben 38,6 millió alkalommal lépték át külföldi **látogatók** a magyar határt, ami 1997 óta a legmagasabb látogatószám, és 5%-kal több, mint egy évvel korábban. A magyarok 18,6 milliószor (minden eddiginél több esetben) utaztak külföldre, 6%-kal többször, mint 2004-ben.

A Magyarországra belépő külföldiek kétharmada csak átutazik, bevásárol vagy kirándul; nem tölt egy teljes napot nálunk. A hosszabb időt itt töltők közel egyharmada választja a kereskedelmi szálláshelyeket, a többiek magánszállásadóknál, rokonoknál, barátoknál szállnak meg, vagy saját ingatlannal rendelkeznek nálunk.

2005-ben a **kereskedelmi szálláshelyekre** közel 7 millió vendég érkezett (közülük 3,4 millió külföldi és 3,5 millió belföldi), és több mint 19 millió éjszakát töltött el, többet, mint a rendszerváltás óta bármikor. Ez a vendégéjszakák számát tekintve az előző évekhez hasonló, 2%-os bővülést jelent. A növekmény nagy része a szállodákban, ott is a magasabb kategóriákban jelentkezett. A panzióknál az átlagosnak megfelelő szintű volt az emelkedés, míg a többi szálláshelytípusban csökkent a vendégéjszakák száma. A legkevésbé a kempingek zárták jól az évet: 12%-kal kevesebb vendégéjszakát fizettek ki náluk, mint az előző évben.

A **külföldi** vendégek 2005 folyamán 10,6 millió éjszakát töltöttek a kereskedelmi szálláshelyeken, 1%-kal többet, mint 2004-ben, és alig kevesebbet, mint az ebből

a szempontból kiemelkedő 2001. évben. A szállodákon kívül, amelyek 3,5%-kal növelték forgalmukat, a panziók 2%-os bővülést könyvelhettek el, a 2001 óta folyamatos visszaesést regisztráló ifjúsági szállók pedig 27%-os növekedésről számoltak be. Kiemelkedő volt a négy- és ötszallagos szállodákban eltöltött vendégéjszakák számának növekedése (8, illetve 11,5%-os), és az alacsonyabb kategóriák közül csak a kétszallagos házak regisztráltak jelentős (14%-os) csökkenést.

A kereskedelmi szálláshelyeken regisztrált külföldi vendég-éjszakák háromnegyedét, közel 8 millió éjszakát az Európai Unió országainak állampolgárai vették igénybe. Ez a mutató gyakorlatilag nem módosult a korábbi évekhez képest, de az egyes EU-tagországok szerepe változott. Különösen a Nagy-Britanniából és Írországból érkező vendégek száma nőtt dinamikusan az elmúlt egy év alatt, 38, illetve 25%-kal, e két ország állampolgárai azonban a külföldi vendégforgalomnak egyelőre még csak kevesebb mint egytizedét adják. Legjelentősebb küldőpiacunk, Németország 31%-kal részesedik a külföldi vendégforgalomból, a vendégéjszakák száma azonban 2005-ben 5%-kal tovább mérséklődött. (A német vendégek forgalma az új uniós tagországok közül a balti államokban növekszik a legdinamikusabban). Az Egyesült Államok állampolgárai 9, a japánok 29%-kal több vendégéjszakát fizettek ki 2005-ben az előző évhez viszonyítva.

A **belföldi** vendégek vendégéjszakáinak száma 8,7 millió volt, nagyobb mértékben (3,5%-kal) bővült, mint a külföldieké. A szállodákban 11,5% volt a növekedés: a három-, négy-, ötszallagos egységek 11–33%-os bővülést regisztráltak, az egy- és kétszallagos szállodák forgalma pedig 2–13%-kal esett vissza. A panziók 2%-os bővülést jegyeztek fel.

A belföldi turizmus növekedéséhez hozzájárult a megélénkülő üdüléscsekk-forgalom is: 2005-ben 7,2 milliárd forint értékű csekket váltottak be, folyó áron közel egyharmadával többet, mint az előző évben. Különösen erőteljes volt a növekedés a szállodáknál (másfélszeres) és a panzióknál (68%-os), illetve a magánszálláshelyeken (62%-os). Az elfogadóhelyek száma a 2004. évi alig kétezerrel 2800-ra bővült egy év alatt.

A szállodák **szobakihasználtsága** 48% volt 2005-ben, 2 százalékponttal magasabb, mint az előző évben. Az átlagnál lényegesen jobban teljesítettek a budapesti (63%) és a Sopron-Kőszeghegyalja üdülőkörzetbe tartozó szállodák (52%), illetve a négy- és ötszallagos házak (59, illetve 65%). Az előző évhez képest a balatoni, a dunakanyari, a Mecsek-Villányi és a Tisza-tavi szállodáknak mérséklődött ez a mutatója.

A **kereskedelmi szálláshelyek bevételei** folyó áron 214 milliárd forintot értek el, összehasonlító áron 6%-kal emelkedtek egy év alatt. A bevételek szerkezetének átalakulása lelassult: a szállásdíjak részarányának csökkenése nem folytatódott tovább, a 2004. évihez hasonlóan valamivel több mint felét teszik ki az összes bevételnek. A vendéglátásból származó bevételek az összes bevétel egynegyedét adják, ugyanis a 4 éven át tartó folyamatos növekedés 2005-ben csökkenésbe váltott. Az egyéb szolgáltatásból származó bevételek részarányának növekedése azonban folytatódott, 23%-ot tett ki, ami az egy év alatt bekövetkezett 15%-os bővülésnek köszönhető.

A **kereskedelmi szálláshelyek férőhely-kapacitása** 2003-ban érte el a csúcst 347 ezer férőhellyel, azóta 8%-kal lett kevesebb. Ez a csökkenés azonban nem érintette a szállodákat, amelyek folyamatosan növelik befogadóképességüket, 2005-ben közel 114 ezer férőhellyel várták a vendége-

ket. A legnagyobb férőhelycsökkenést számszerűen a kempingek, arányaiban a turistaszállók viselték el, ahol a befogadóképesség 2003 és 2005 között négyötödére esett, de a többi szálláshelytípus is kevesebb férőhellyel állt a vendégek rendelkezésére tavaly, mint 2003-ban.

éjszakák 69%-át vették igénybe az idényben. A főidényben (július–augusztus), amelynek részesedése megközelíti az egész éves forgalom egyharmadát, 3%-kal kevesebb vendégéjszakát vettek igénybe a vendégek, mint 2004-ben, a kereskedelmi szálláshelyek bevételei összehasonlító áron 7%-kal

Kereskedelmi szálláshelyek kapacitása és forgalma

Szálláshely	Kiadható férőhelyek száma		Vendégéjszakák száma, ezer	
	2004	2005	2004	2005
Szálloda	112 769	113 626	12 638	13 444
Panzió	45 201	43 720	2 024	2 062
Turistaszálló	34 827	28 259	858	786
Ifjúsági szálló	21 890	19 916	702	649
Üdülőház	22 862	22 250	923	844
Kemping	98 945	91 966	1 754	1 551
Összesen	336 494	319 737	18 899	19 335

A vendégéjszakák egyharmadát regisztráló Budapesten 7%-kal nőtt a külföldi, 4%-kal a belföldi vendégforgalom. A balatoni üdülőkörzet, amely a vendégforgalom több mint egyötödét magáénak tudhatja, a belföldi vendégéjszakák számát közel 10%-kal növelte egy év alatt, a külföldi vendégéjszakák száma azonban 7%-kal alacsonyabb volt, mint 2004-ben. A Mátra-Bükk, valamint Sopron-Kőszeghegylja szerény – 1%-os – bővülést jegyzett fel, a Dunakanyar, illetve Mecsek és Villány mérsékelt (3, illetve 6%-os) csökkenést.

A térbeli koncentráció mellett továbbra is megfigyelhető az idényben regisztrált vendégéjszakák erős túlsúlya az év többi időszakával szemben: a vendégéjszakák közel héttizedét a májustól októberig terjedő idényben regisztrálják. Ez a koncentráció lassan mérséklődik: az 1998. évi 74%-kal szemben 2005-ben már csak a vendég-

haladták meg a 2004. évi azonos időszakban elért bevételeket. A szállodák szobafoglaltsága augusztusban volt a legmagasabb, 62%-os.

2005. július 31-én a **magánszállásadásban** közel 43 ezer regisztrált szállásadó 240 ezer férőhellyel állt a vendégek rendelkezésére. A vendéglátók száma kissé mértékben (2%-kal) csökkent, a férőhelyek száma nem változott az előző év júliusához képest. A fizetővendéglátó férőhelyek nagy része a Dunántúlon található (85%-a Közép-, Nyugat- és Dél-Dunántúl régiókban működött). A falusi szállásadás férőhelyeinek közel felét Nyugat-Dunántúlon és Észak-Magyarországon üzemeltették a vendéglátók.

A magánszálláshelyeken 667 ezer vendég csaknem 3 millió vendégéjszakát fizetett ki, vagyis folytatódott a magánszálláshelyi vendégforgalomnak az 1999 óta tartó

hanyatlása. 2005-ben a fizetővendéglátásban 8%-kal csökkent, a falusi szállásadásban 15%-kal nőtt az eltöltött éjszakák száma, de mivel a falusi szállásadás továbbra is csak megközelítőleg egyötödét adja az összesített magán szálláshelyi forgalomnak, az utóbbi 5%-kal csökkent egy év alatt.

A **fizetési mérleg** idegenforgalommal kapcsolatos tételei azt mutatják, hogy mind a bevételek, mind a kiadások magasabbak voltak az előző évinél. A bevételek 2001 óta 2005-ben növekedtek először, az előző évhez viszonyítva, mégpedig 5%-kal, míg a kiadások növekedési üteme mérsékelt maradt, nem érte el a 2%-ot. E folyamatok eredőjeként az idegenforgalmi egyenleg

(1085 millió euró) 123 millió euróval haladja meg a 2004. évit.

A **vendéglátóhelyek** eladási forgalmának volumene 5,6%-kal emelkedett, így folyó áron 634 milliárd forintot tett ki 2005-ben; ennek közel kilenctizede a kereskedelmi, egytizede a munkahelyi forgalomból tevődött össze. A korábbi évek magas növekedése után a munkahelyi forgalom stagnált, míg a kereskedelmi forgalom volumene 14%-kal magasabb volt, mint 2004-ben. A vendéglátó-forgalom majdnem héttizedét az ételek eladása tette ki, az alkoholtartalmú italok részesedése 13, az alkoholmenteseké 10% volt.

Ábrák jegyzéke

A népességszámot formáló tényezők	7
A népesség nem és kor szerint	8
A felnőtt lakosság családi állapot szerinti megoszlása	9
Ezer lakosra jutó élveszületés és halálozás	10
Az iskolarendszerű oktatásban nappali tagozaton részt vevők száma	13
A 15–74 éves népesség gazdasági aktivitása	19
A 15–64 éves népesség foglalkoztatási rátája 2005. III. negyedévében	20
Foglalkoztatottsági arány és munkanélküliségi ráta régióként, 2005	21
A főbb jövedelmi tételek és a háztartások fogyasztásának alakulása	23
A keresetek alakulása	23
A szociális jövedelmek aránya a GDP-ből, 2003	25
A nyugdíjak és nyugdíjszerű ellátások összege és reálértéke	25
Az egy főre jutó személyes nettó jövedelem koncentrációja	26
A háztartások követeléseinek és tartozásainak évenkénti változása	29
A lakosság egyes rétegeinek kiadási szerkezete, 2005	30
A háztartások fogyasztási kiadásainak megoszlása az EU-25-ben és az új tagországokban, 2004	30
A lakott lakásállomány és felszereltsége	33
A folyósított lakáscélú hitelek és támogatások összege célok szerint	35
Országos és helyi jelentőségű védett területek	36
Biotermelésbe vont terület és a termelők száma Magyarországon	36
Halálozás Magyarországon	38
A könyvkiadás főbb adatai	42
Ismertté vált bűncselekmények száma	44
Az országgyűlési képviselők életkor szerint	48
A GDP növekedése az előző év azonos negyedévéhez képest	50
A GDP és a külkereskedelem indexe a 2000. év átlagához képest	51
A GDP és a belföldi felhasználás indexe a 2000. év átlagához képest	51
A GDP, a fogyasztás és a reálkereset változása	51
Gazdasági fejlettség és termelékenység, 2004	57
Egy főre jutó bruttó hazai termék az országos átlag százalékában, 2004	58

A folyó fizetési mérleg összetevői	63
A külkereskedelmi forgalom országcsoportok szerint, 2005	67
Az élelmiszerek, italok, dohányárak külkereskedelmének alakulása.....	68
A külkereskedelmi forgalom forintárszintjének változása	75
A GDP egységére jutó energiafelhasználás, 2004	77
A bruttó termelési érték változása	81
Az ipari termelés, értékesítés és létszám vállalatnagyság szerinti megoszlása, 2005	83
Az építőipari termelés változása építményfőcsoportok szerint	84
Légiutas-forgalom	86
Internet-előfizetők száma a kapcsolat módja szerint.....	87
A kiskereskedelmi forgalom változása	89
A kereskedelmi szálláshelyek részesedése a belföldi és külföldi vendégforgalomból.....	90

Táblák jegyzéke

Háztartás, család	9
Ezer lakosra jutó főbb népesedési arányszámok, 2005	11
A kutatás és fejlesztés összefoglaló adatai	16
A kutatás-fejlesztés fontosabb jellemzőinek régiók szerinti arányai.....	17
A gyermeknevelés támogatásának egy főre jutó havi átlaga.....	26
Lakásépítés	34
A tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó szociális intézmények.....	41
Családsegítő és gyermekjóléti szolgálatok.....	42
A mindenkori koalíciós és ellenzéki pártok támogatottsága.....	47
A területi listára leadott szavazatok, 2006. április 9.	47
A GDP és a GNI alakulása.....	53
A hozzáadott érték megoszlása tulajdonosi szektorok szerint.....	54
A hozzáadott érték ágazati megoszlása.....	56
A nemzetgazdaság beruházásai	60
Energiafelhasználás.....	78
A december 1-jei állapotállomány	80
Kereskedelmi szálláshelyek kapacitása és forgalma	92

Jelmagyarázat

. . = az adat nem ismeretes